

دیوان اشعار ترکی
مرتضی قلی ظفر اردبیلی

مقدمه، تصحیح و تحشیه:
دکتر حسین محمدزاده صدیق

سرشناسه: ظفر اردبیلی، مرتضی قلی، قرن ۱۱ ق.
عنوان و نام پدیدآور: دیوان اشعار ترکی مرتضی قلی ظفر اردبیلی / مقدمه، تصحیح و تحشیه: حسین محمدزاده صدیق.
مشخصات نشر: اردبیل: شیخ صفی الدین، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.
شابک: ۳-۶۰-۶۸۲۲-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.
موضوع: شعر ترکی - - ایران - - قرن ۱۱ ق.
شناسه افزوده: محمدزاده صدیق، حسین، ۱۳۲۴ -
رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۷ د ۹ ۶۷ ظ / ۳۱۴
رده‌بندی دیویی: ۳۶۱۱ / ۸۹۴
شماره کتابشناسی ملی: ۱۵۶۲۶۰۷

دیوان اشعار ترکی مرتضی قلی ظفر اردبیلی

مقدمه، تصحیح و تحشیه: دکتر حسین محمدزاده صدیق

ناشر: تکدرخت با همکاری نشر شیخ صفی

محل نشر: اردبیل

سال نشر: ۱۳۸۸

شمارگان: ۲۰۰۰

نوبت چاپ: اول

حروفنگاری و صفحه‌آرایی: مؤسسه دانش سهند و سیلان / تلفن: ۶۶۷۲۵۵۵۹ - ۰۲۱

شابک: ۳-۶۰-۶۸۲۲-۹۶۴-۹۷۸

ISBN:978-964-6822-60-3

مقدمه‌ی فارسی

مرتضی قلی خان متولی اردبیلی متخلص به ظفر، در روزگار شاه عباس دوم صفوی زندگی می‌کرد. وی مدت‌ها متولی شهر مقدس اردبیل و منشأ خدمات عدیده‌ای در عصر خود بود. تنها نسخه‌ی خطی منحصر به فرد دیوان ترکی وی در سال ۱۹۶۵ م. توسط اسماعیل حکمت ارتایلان به صورت عکس‌برداری چاپ و تکثیر شده است. کتاب حاضر را از روی همین نسخه که به خط نستعلیق زیبای خود مؤلف است، برای چاپ آماده کرده‌ایم. در آماده‌سازی متن برای انتشار، اشعار استنساخ شده را در هفت فصل نظم و نسق دادیم و مقدمه و حواشی لازم نیز بر آن افزودیم. ظفر در شعرسرایی از پیروان و مقلدان حکیم ملامحمد فضولی به شمار می‌رود و به لحاظ حفظ شیوه‌ی گویش اردبیلی و بیان مضامین عالی، جزو شعرای مکتب شیخ صفی به حساب می‌آید. وی شیعه‌ی صافی ضمیر و پاکدلی است که گرایش به عرفان صفتیه نیز دارد.

از آثار دیگر ظفر، گذشته از دیوان اشعار ترکی، آثار زیر نیز بر جای مانده است:

۱. دیوان فارسی که از میان نسخه‌های خطی آن، دو نسخه در کتابخانه‌ی ملک به شماره‌های ۴۶۰۵ و ۴۵۸۶ و یک نسخه در کتابخانه‌ی مرکزی تبریز به شماره‌ی ۲۴۱۲ شناخته شده است.
۲. سفینه‌ی مرتضی قلی خان ظفر به ترکی و فارسی که در سال ۱۳۸۲ از سوی «مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی» با عنوان قراردادی «جنگ مرتضی قلی خان شاملو» در ۴۵۵ صفحه به قطع رحلی به صورت چاپ عکسی (فاکسیمیل) انتشار یافته است.^۱
۳. کلیات ظفر حاوی مثنوی‌های بزم‌نامه، ساقی‌نامه، ظفرنامه و آثار منثور که نسخه‌ای از آن به شماره‌ی ۱۹۱۴ در موزه‌ی سالار نگهداری می‌شود.
۴. ظفریه به نثر، دارای سه مقاله، یک خاتمه و دو مقصد.^۲
۵. بخیه یا خرقه در پزشکی که در سال‌های ۱۲۶۸ هـ.، ۱۲۸۳ هـ. و ۱۲۸۶ هـ. در تهران سه بار چاپ سنگی شده است.^۳

دکتر ح. م. صدیق

تهران - آذر ۱۳۸۷

^۱ شاملو، مرتضی قلی بن حسن. جنگ مرتضی قلی شاملو، گردآوری ۱۰۶۹ ق. نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری از ایرج افشار، احمد

منزوی، تهران، مرکز دایرة المعارف المعارف بزرگ اسلامی، بخش کتابخانه، ۱۳۸۲ (سی و یک + ۴۵۵ ص.)

^۲ منزوی، احمد. فهرست نسخه‌های خطی فارسی، تهران، آر. سی. دی، ج. ۲ / ۸۱۸.

^۳ مشار، خان‌بابا. فهرست کتاب‌های چاپی فارسی، ج. ۲، ۱۸۷۶.

فهرست

بیرینجی بۆلۆم: مقدمه	۱۵
۱. یاشایېشى	۱۶
۱-۱. گېرىش	۱۶
۱-۲. یگانە سەند	۱۷
۱-۳. دۇغومو	۱۷
۱-۴. ائشیک آقاسې باشې	۱۸
۱-۵. قۇروجو باشې	۱۸
۱-۶. قزوين ساواشي	۱۸
۱-۷. اردبیل والیلیگی	۱۹
۱-۸. اۆلۆمۆ	۲۰
۲. اثرلری و شیوهسی	۲۱
۲-۱. تۆركجه دیوان	۲۱
۲-۲. سلطان شیخ صفی مریدی	۲۱
۲-۳. فضولی مکتبى	۲۲
۲-۴. شاه ختایی یه توجه	۲۳
۲-۵. فارسجا شعرلری	۲۴
۲-۶. دین و مذهبی	۲۵
۲-۷. ظفر دیوانی نېن نشره حاضرلانماسې	۲۶
ایکینجی بۆلۆم: دیوانېن متنى	۲۷
۱. دیباچه	۲۸
۲. غزللر	۳۱
۱. اسم اله ایله سۆزۆ چۆن ائتدیم ابتدا،	۳۱
۲. قدی اول سرو رعنانېن کۆنۆل حۆکمۆنه دۆر طوغرا،	۳۲
۳. الف قدین گۆرۆب حرف ایچره دۆشدۆ باشا بیر سئودا،	۳۲

۴. الیمن اختیاریم آلدی بیر دلدار بی همتا، ۳۳
۵. ایلاهی! باشیما سالمیش هوای عشق بیر سئودا، ۳۳
۶. صیدق اوزوندن ائتمیشم بن جانیمی یارا فدا، ۳۴
۷. چبخار غمدن بنی یا کردگارا! ۳۵
۸. رحم ائده مر من تقصیر چکن آهالارا، ۳۵
۹. سایمادیم هرگز یامان بن، یار ایلن یولداشیما، ۳۶
۱۰. شکر لله ای گوزهل! دردین نصیب اولموش بنا، ۳۶
۱۱. یارب! مدام عنایتین ائت پیشوا بنا، ۳۷
۱۲. شوکر ائلهرم کی یار اولوبدور ظفر بنا، ۳۷
۱۳. صانع اودور عدمده ایکن وئردی جان بنا، ۳۸
۱۴. عشق سئوداسینی قسمت ائیلهدی گردون بنا، ۳۹
۱۵. دریادپر عشق، متصل اولموش حباب اوتا، ۳۹
۱۶. عرض حالیم وار کونول سولطانینا، ۴۰
۱۷. یارب! سنین بیر آدیندپر نقد جان بها، ۴۱
۱۸. گوزلرینین نشئه سی ائدی بنی مست و خراب، ۴۱
۱۹. ماه اوزون پرده سی اولموش سحاب، ۴۲
۲۰. پرده ده چوخ قالدی روشن آفتاب، ۴۲
۲۱. خم اولدو قامتیم هیجران الیندن وئر شفا یارب! ۴۳
۲۲. گونه کارم جهان ایچره بنی خوار ائیله مه ۴۴
۲۳. امام جومله انس و جان، علی ابن ابی طالب، ۴۴
۲۴. ای رقیبیم! حالیمی بیل، کونلوم افغانین گوروب، ۴۵
۲۵. واله اولدوم ای پری! اول چشم فتانین گوروب، ۴۶
۲۶. ای کونول! زهادا اویم، گوشه ی مئخانه دوت، ۴۶
۲۷. عشقه دوشدون ای ظفر! گل راحت جانپ اونوت، ۴۷
۲۸. جهان مۆلکونه حقنن غیر یی یوخدور هیچ کیم وارث، ۴۷
۲۹. بن اولدوم خیل خلقه باعث اما اولمادیم وارث، ۴۸
۳۰. بهار عؤمر گئچدی، تیتره شیر جیسمیم خزان گورکج، ۴۹
۳۱. کونلوم آچیلپر سرو خورامانینی گورکج، ۴۹
۳۲. گوز چشمه سی ده جلوه ی جانانه ائدهر موج، ۵۰

۳۳	گنتمگه دوست کویونا، کۆنلۆم ایلن ائتدیم صلاح،	۵۱
۳۴	بزم آرا ساقی اولوبدور بیر گۆل خودرایه باخ،	۵۱
۳۵	جهان اهلینده بیر عهدی بۆتۆن یار موافق یوخ،	۵۲
۳۶	هر کیمه قسمت ازل گۆندن وئریلدی نیک و بد،	۵۲
۳۷	هیجر الیندن غملی کۆنلۆم اولمادی بیر لحظه شاد،	۵۳
۳۸	ائتمیشیدی یار کۆنلۆم مستمند،	۵۴
۳۹	قلم آلدیم کی یازیم از غم هیجران کاغذ،	۵۴
۴۰	اۆزۆن گۆرکچ کۆنۆل قوشونو سالدی بنده، بیر دلبر،	۵۵
۴۱	چکدیم ایسه بو فنا دۆنیادا بئش گۆن دردسر،	۵۵
۴۲	تازا دلبر شووقۇ دۆشدۆ باشیما پیرانه سر،	۵۶
۴۳	عئشق ائدهر بۆلبۆل شئیدا کیمی عاشقلری زار،	۵۷
۴۴	سانماگیل هر توز یئنه کیشی سنا یولداش اولور،	۵۷
۴۵	توتوشدو هیجر اودونا جیسیم زاریم وصل مۆمکۆندۆر،	۵۸
۴۶	غیر گر بیلمهسه حال دلیم، الله بیلیر،	۵۸
۴۷	سرو تک گر جلوه قیلسان باغ آرا ای سرو ناز!	۵۹
۴۸	اۆنون مئهریندن اۆزگه، زار کۆنلۆم راهبر بیلمز،	۵۹
۴۹	عارف اولان سیررینی هر کیمسه اظهار ائیلهمز،	۶۰
۵۰	یار وصلیندن جدا، پامال دؤورانم هنوز،	۶۱
۵۱	اولمادیم دؤور فلکده بیر نفس آزارسبز،	۶۱
۵۲	عئشق ترکین ائیلهمم تا وار بدنده بیر نفس،	۶۲
۵۳	ترک ائتمه ای کۆنۆل! یاربهن هواسپن بیر نفس،	۶۲
۵۴	ای فلک! ائتدین بنا بو دؤورده آزار بس،	۶۳
۵۵	گه سارالدی، گه قیزاردی رنگ زردیمدن قویاش،	۶۳
۵۶	اختیاریم آلدی الدن [اول] نگار حوروش،	۶۴
۵۷	قویمادی شام فراقین بو کۆنۆلده عقل و هوش،	۶۵
۵۸	بیری کی کعبه ساری دیلده باغلا دی اخلاص،	۶۵
۵۹	فریاد! اولمادیم غم الیندن دمی خلاص،	۶۶
۶۰	خنجرین آجیسی ای سرو روان! جانپما خاص،	۶۶
۶۱	دلبرین شووقوندان ائیلهر باده ایلن جام رقص،	۶۷
۶۲	دلبرین فکری ایلن اولدو کۆنۆل عئشقه حریص،	۶۷

۶۳. عشق جۇوهردير، كۇنۇلده گۇزگۇسۇ اولموش عرض، ..... ۶۸.
۶۴. كۇنلۇمۇ ائىلهدى بۇلبۇل كىمى شئيدا عارض، ..... ۶۹.
۶۵. اى كۇنۇل! دۇشمۇش باشنا آرزوى خال و خط، ..... ۶۹.
۶۶. كۇنۇل! ائمه طريقىنى ائيله گيل مضبوط، ..... ۷۰.
۶۷. عشق، دلداردان اولور محظوظ، ..... ۷۰.
۶۸. عقل، فرزانهدن اولور محظوظ، ..... ۷۱.
۶۹. گلدى بهار دلگشا، گئيدى لىياس خيضر تاغ، ..... ۷۲.
۷۰. ساقيا! دۇشدۇن خمارا، وئر بيزه آلتين آياغ، ..... ۷۲.
۷۱. نقد عۇمرۇم اولسون اول يارا تلف، ..... ۷۳.
۷۲. اولدو رنگين قانلي ياشېمدان بىنم رنگ شفق، ..... ۷۳.
۷۳. باشېما دۇشدۇ يئنه سۇداى عشق، ..... ۷۴.
۷۴. عقل اولدن ياراندي روح پاك، ..... ۷۵.
۷۵. ظفر! ياربىن اوزۇن گۇردۇن مبارك ..... ۷۵.
۷۶. تاپدي لذت نعمت ايچره ياردان كان نمك، ..... ۷۶.
۷۷. گۇللىرىن مطلوبو بۇلبۇل، بۇلبۇلۇن مطلوبو گۇل، ..... ۷۶.
۷۸. اميد مزرعه سيندن گۇتۇرمۇشم حاصل، ..... ۷۷.
۷۹. گنجدى عۇمرۇم، دۇندۇ دۇوران، مونسييمدير درد و غم، ..... ۷۷.
۸۰. دۇغرولودان يۇخدور اى دل بين مقام! ..... ۷۸.
۸۱. هيچر اليندن نئى كىمى هر لحظه نالان اولموشام، ..... ۷۹.
۸۲. جان وئريب، تا هم نشين وصل جانان اولموشام، ..... ۷۹.
۸۳. جان نقدينى فدا ره جانانا قېلمېشام، ..... ۸۰.
۸۴. اى وصل گۇنۇ بئله اولان فكر و خيالېم! ..... ۸۰.
۸۵. حالېمې زار ائيلهدى بير دلبر گۇل پيرهن، ..... ۸۱.
۸۶. نوبهار اولدو يئنه غم گۇتۇرۇلدۇ آرادان، ..... ۸۲.
۸۷. ريادېر زاهيدىن فعلى، عياندېر مكرى حالېندان، ..... ۸۲.
۸۸. اى كۇنۇل! چۇن عشقه دۇشدۇن گنج، بو دهر فانېدان، ..... ۸۳.
۸۹. كۇنلۇمۇ ائيله مەدى جمع چۇ پروين هيچران، ..... ۸۴.
۹۰. اى گۇزهل! بن تك او سرو قامتين، خم اولماسېن، ..... ۸۴.
۹۱. بار ايلاه! سندن اۇزگه سۇزۇمه يۇخدور گواه، ..... ۸۵.
۹۲. آچمادي اوزۇمه، بو دۇور فلک بير قاپو، ..... ۸۶.

۹۳. رمضان آییده بو نسخه سرانجام اولدو، ..... ۸۶.
۹۴. بار ایلاها! ائتمه میشدیم پادیشالغ آرزو، ..... ۸۷.
۹۵. دیلیم ایمس کی دئیم: لا بَغیرِ إِلاَّ اللهُ، ..... ۸۷.
۹۶. شوکر کیم گلدی بنیم یانېما یاربم بو گنججه، ..... ۸۸.
۹۷. بیر گنججه یار ایچیب، مست اولوب، گلدی بیزه، ..... ۸۸.
۹۸. کؤنلؤم ائویدیر سراى الله، ..... ۸۹.
۹۹. شباب عؤمر گنججیدی، ای کؤنؤل! گل یاری ترک ائیله، ..... ۹۰.
۱۰۰. دون گنججه دؤشدؤ گؤزؤم، بیر دلبر مه پارهیه، ..... ۹۰.
۱۰۱. بیر نفس دؤور فلکده خاطیریم شاد اولمادی، ..... ۹۱.
۱۰۲. بیلدینمی کؤنؤل، کی یار گلدی، ..... ۹۲.
۱۰۳. شوکر کیم گتتمیش ایکن، یانېما جانان گلدی، ..... ۹۲.
۱۰۴. بیر گنججه دلبر، بنی ائوینده مهمان ائیلهدی، ..... ۹۳.
۱۰۵. بزم آرا بیر ماهرو، زؤلفؤن پریشان ائیلهدی، ..... ۹۴.
۱۰۶. گتتدیم حسرت، یار قدریم بیلمه دی، ..... ۹۵.
۱۰۷. سن سیز ای دلبر! بو گنججه خاطیریم بی تاب ایدی، ..... ۹۵.
۱۰۸. کؤنلؤمؤ، آلدی الیمدن بیر نگار خاوری، ..... ۹۶.
۱۰۹. گلدی بزمیم ایچره غافل گؤلپری، ..... ۹۶.
۱۱۰. وه! کی دینیم آلدی الدن بیر پریش کافر، ..... ۹۷.
۱۱۱. مه اوزه دؤشدؤ دون گنججه گؤزؤم نظاره سی، ..... ۹۸.
۱۱۲. چؤن صبا گؤل اؤزؤنه دؤشدؤ گؤزؤم نظاره سی، ..... ۹۸.
۱۱۳. ای کؤنؤل! صید ائیلهدی بیر گؤزلری آهوسنی، ..... ۹۹.
۱۱۴. ای کؤنؤل! سالدی کمنده بیر خم گیسو سنی، ..... ۱۰۰.
۳. ترجیع بند ..... ۱۰۱.
۱. عشق اودو، جان و دلده چکدی شعاع، ..... ۱۰۱.
۴. ترکیب بند ..... ۱۰۳.
۱. بنم، کی جؤمله ی عشاق آرا بوگؤن علمم، ..... ۱۰۳.
۵. مسدس ترکیب ..... ۱۰۶.
۱. نئچه گؤن چکدین ایسه دهر آرا یاخشی- یامان، ..... ۱۰۶.
۶. مخمس ترکیب ..... ۱۰۸.

- ۱۰۸..... ۱. بۆلۈل شئیدا كیمی، اۆلدم گۆلۆستاندان جدا،
- ۱۰۹..... ۲. هر كیشی، دۇنيا ائوينده اۆلدم عامل، ای كۆنۆل!
- ۱۱۰..... ۳. بو جهاندا، شام غمسیز عشرت اۆلماز، ای كۆنۆل!
- ۱۱۲..... ۷. مربع ترجیع
- ۱۱۲..... ۱. اۆچ بلالی كیمسه اولموش همدیم،
- ۱۱۴..... ۸. مستزاد
- ۱۱۴..... ۱. دؤولت دئدیگین درد و [. . .] قاچگیلن اوندان،
- ۱۱۵..... ۹. قطعه
- ۱۱۵..... ۱. فرهادی گۆرۆن نقش ائلهمیش صورت شیرین،
- ۱۱۵..... ۲. آلبیدر كۆنلۆمۆ الدن، سالبیدر ساچینی بئلدن،
- ۱۱۶..... ۳. یار حۆسنۆ گۆن به گۆن افزون اولوبدور بیلمه نهم،
- ۱۱۶..... ۴. وجه معاش اۆچۆن، كۆنۆل آرالی فیکر ائدر،
- ۱۱۷..... ۵. یار ایلن خلوت بوگۆن نرد اۆینادیم،
- ۱۱۸..... ۱۰. مثنوی
- ۱۱۸..... ۱. یارب! ای کارساز و هادی راه،
- ۱۲۱..... اۆچۆنچۆ بۆلۆم: علاوهلر
- ۱۲۲..... ۱. تۆركجه سۆزجۆكلر
- ۱۲۳..... ۲. عربجه عیبارهلر
- ۱۲۴..... ۳. چتین سۆزجۆكلر
- ۱۲۶..... ۴. آدلار
- ۱۲۸..... ۵. آتالار سۆزلری
- ۱۲۹..... ۶. اختصارلار
- ۱۳۰..... ۷. كشف الابیات
- ۱۴۱..... ۸. وثیقه

جدول آسان خوانی متون ترکی

برای آسان خوانی متون ترکی، برخی تغییرات در نگارش کلمات ترکی و کلمات دخیل عربی و فارسی در این کتاب اعمال کردیم که در جدول‌های زیر نشان می‌دهیم:

۱. جدول واک‌نگاری

نشانه‌های واژه‌های ترکی	مثال	معادل حروف لاتین
آ، ا	آلماق (گرفتن)	A, a
ا، آ، ه، ه	ال (دست)	Ə, ə
ای، یی، ی	ایلان (مار)	İ, i
ای، بی، ی	قیزیل (طلا)	I, ı
او، و، و	سول (چپ)	O, o
او، و، و	سۆز (سخن)	Ö, ö
او، و، و	اولدوز (ستاره)	U, u
او، و، و	دۆزمک (چیدن)	Ü, ü
ا، آ، ه، ه	یئل (باد)	E, e

۲. جدول آواک‌نگاری

نشانه‌های آواک‌های ترکی	مثال	معادل حروف لاتین
ب / با / بب / بب	بوز (بیخ)	B, b
پ / پا / پپ / پپ	اؤپمک (بوسیدن)	P, p
ت / تا / تپ / تپ	توی (جشن)	T, t
ث / ثا / ثپ / ثپ	ثریا	S, s
ج / جا / جپ / جپ	جان	C, c
چ / چا / چپ / چپ	چاخماق (آتش زنه)	Ç, ç

Həvva	H, h	حوّا	ح / ح / ح / ح
xaliq	X, x	خالیق	خ / خ / خ / خ
daş	D, d	داش (سنگ)	د / د
zövq	Z, z	ذوّوق	ذ / ذ
bir	R, r	بیر (یک)	ر / ر
ziğ	Z, z	زیغ (گل)	ز / ز
jalə	J, j	ژاله	ژ / ژ
sərin	S, s	سرین (خنک)	س / س / س / س
şəhid	Ş, ş	شهید	ش / ش / ش / ش
sidq	S, s	صیدق	ص / ص / ص / ص
zəlalət	Z, z	ضالالت	ض / ض / ض / ض
Tur-e Sina	T, t	طور سینا	ط / ط
zill	Z, z	ظّل	ظ / ظ
Cə`fər	`	جعفر	ع / ع / ع / ع
bağ	Ğ, ğ	باغ	غ / غ / غ / غ
fəna	F, f	فنا	ف / ف / ف / ف
qaş	Q, q	قاش (ابرو)	ق / ق / ق / ق
kəsmək	K, k	کسمک (بریدن)	ک / ک / ک / ک
gəzmək	G, g	گزمک (گستن)	گ / گ / گ / گ
diləyim	Y, y	دیله گیم (آرزویم)	ی / ی / ی / ی
lalə	L, l	لاله	ل / ل / ل / ل
miskin	M, m	میسکین	م / م / م / م
incə	N, n	اینجه (ظریف)	ن / ن / ن / ن
vaxt	V, v	واخت (وقت)	و / و
hilal	H, h	هیلال	ه / ه / ه / ه
yaban	Y, y	یابان (دشت)	ی / ی / ی / ی

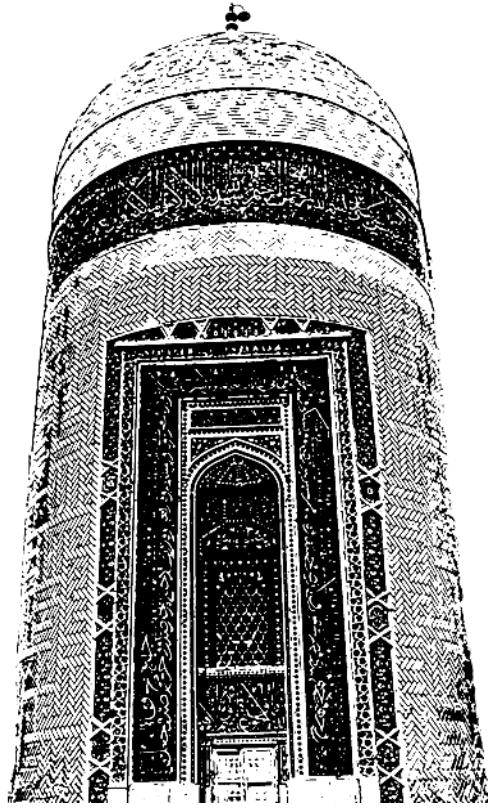
۳. اشکال ترکی نگاری الفاظ عربی

آخر	آخر	سلطان	سولطان
اظهار	ایظهار	شوق	شووق
الف	الیف	شوکت	شووکت
الفت	اولفت	صبح	صباح
باطن	باطین	صبح	صوبح
جاهل	جاهیل	عازم	عازیم
جسم	جیسم	عاشق	عاشیق
جگر	جیگر	عاقل	عاقیل
جمله	جومله	عریان	عوریان
جور	جوور	عشق	عئشق
جوهر	جووهر	عمر	عومر
حکم	حوکم	غافل	غافیل
خاطر	خاطیر	غربت	غوربت
دنیا	دُنیا	کفر	کوفر
دور	دوور	گوهر	گووهر
رخ	روخ	لطف	لوطف
زاهد	زاهید	مل	مول
زلف	زولف		

بیرینجی

بۆلۆم:

مقدمه

۱. ياشايشي

۱-۱. گيريش

سلطان شيخ صفى الدين اردبىلى، اۇزۇندىن يادگار قۇيدوغو تۆركجه شعرلىرى ايله، ادبيات تاريخيمىزده بير مکتب ياراتمىشدېر. شيخ صفى الدين هيجرى ۶۵۰- نجى ایلده دارالارشاد اردبىلىن ياخېنلېغېندا يئرلشن کلخوران کندينده دۇنيايا گلْمىش و هيجرى ۷۳۵- نجى ایلده اردبىلده وفات ائتمىش و اۇز زاويه سينده دفن ائدلمىشدير.

شيخ صفى الدين، اولو مرشد و عاليم کىمى، عۆمۆر بويو انسانلارې ارشاد ائتمه منبر و تقريره اۇز گتيرمىشدير. اۇنون وفاتېندان سۇنرا، مريدلر و شاگيردلرې تۆركجه، عربجه و فارسجا اثرلرېنى تۇپلامېش، قارا مجموعه (تۆركجه)، مثنوى شرحى (تۆركجه)، صلة الفقيه (عربجه)، فنا (فارسجا)، کلمات و تحقيقات (فارسجا) اءلارې ائتېندا مشهور ائتمىشلر. بونلارېن آراسېندا اۇنون تۆركجه شعرلر ديوانې، تاثير دايره سينه گۆره اهميته مالیکدير. اۇنون تۆركجه شعرلرې دىلیمىزده اولان ان گۆزل و آخېجې سۆزلر و اصطلاحلار ايله دولودور:

صفى ام، صافى ام، گنجان نومايام،
اۆره ک درده جرم، درد بى دوایام.
بو وارلېقدان يول اوغانا آپاردېم،
بو يۇخلوقدا ارهن تک خاک پایام.

شيخ صفى الدين اردبىلى نين اولۇمۇندىن سۇنرا، اۇنون مینلرجه مريدلرې و هاوادارلارې، اۇنون شیوهسى ايله شعر و نثر يازماغا باشلامېشلار. بونلاردان بيرىسى، ايکینجى شاه عباس

زامانبدا دارالارشاد اردبیل شهری نین متولی و وزیرى اولان و شعرده «ظفر» تخلص ائدهن «مرتضى قلی متولی اردبیلی» دیر.

۲- ۱. یگانه سند

ظفرین یاشاییشی حاققبندا حله لیک الیمیزده اولان یگانه سند، «تذکره‌ی نصرآبادی» نین «در ذکر امرا و خوانین ایران» بؤلومونده وئردیگی بیلگیلردیر. بو بیلگیلر بئله دیر:^۴

«مرتضى قلی خان از اعظم ایل شاملو است. در ایام دارایی شاه صفی به علت مردانگی که در قلعه‌ی ایره‌وان کرد، ائشیک آغاسی باشی دیوان و دیوان بیگی شد. در ایام نواب صاحبقران شاه عباس ثانی بعد از قتل جانی خان به رتبه‌ی قورچی باشی‌گری سرافراز شده، ولایت کرمان به تیول او مقرر شد. به سبب حرکت بی‌جایی که اعداء در محاربه‌ی قزوین و جنود هنود به او اسناد کردند معزول شده، مدتی منزوی بود، تا پادشاه بر سر شفقت آمده، متولی و وزیر اردبیل شد. الحال به همان امر مشغول است. مجملًا مرد کدخدای آدم روشی است در همه حال خالی از همت و گذشتگی نیست. همواره با موزونان صحبت شعر می‌دارد و خود متوجه نظم می‌شود. چنانچه دیوان فصاحت بنیان ایشان قریب چهار هزار بیت است. همه خوب و غریب . . .»^۵

۳- ۱. دوغومو

نصرآبادی‌دن آلدیغیمیز بیلگی‌یه گؤره، مرتضى قلی‌خان متولی اردبیلی، بیرینجی شاه عباس زامانی، دؤنیایا گؤز اچمیشدیر. اونون دوغوم تاریخینی تخمیناً اولاراق معین‌لشدیره‌جه‌بیک. هر حالدا دئییه بیلهریک کی اؤن بیرینجی عصرین ایلیک ایللرینده دوغولماسی تخمین ائدیلیر.

^۴ محمد طاهر نصرآبادی. تذکره‌ی نصرآبادی، به کوشش احمد موفق یزدی، انتشارات دانشگاه یزد، ۱۳۷۸، ص ۳۱.

^۵ تذکره‌ی نصرآبادی، ص ۲۳.

۴- ۱. ائشيك آقاسې باشې

يئنه آلدېغېمېز بيلگيلره گۆره، از شاه صفى (۱۰۳۸-۱۰۵۲ هـ. / ۱۶۲۹-۱۶۴۲ م.) زامانېدا ائشيك آقاسې باشې مقامېنا يئتېشمېشدير. نصر آبادى نېن وئردىگى بيلگيه گۆره، اونون بو مقاما چاتماغې نېن بير سېبى، «ايره وان» ساواشېندا گۆستردىگى ايگيدلىك ايدى. شاه صفى ۱۰۲۱ هـ. ايلينده دۇنيايا گلْمېشدير. اونون اصل آدې «سام ميرزا» و بيرىنجى شاه عباسن اوغلو ايدى. ۱۰۳۸ هـ. ايلينده شاهلېق تختينه جلوس ائتديكن سۇنرا آدېنى «شاه صفى» ائتمېشدير.

۵- ۱. قۇروجو باشې

نصرآبادى دئير كى ايكىنجى شاه عباس (۱۰۵۲-۱۰۷۷ هـ. / ۱۶۴۲-۱۶۶۶ م.) دۇورۇنده «جانى بېگ» اۇلدۇكن سۇنرا، شاه عباس اونو «قۇروجو باشې» مقامېنا يۇكسلىدى. ايكىنجى شاه عباس، شاه صفى نېن اوغلو ايدى، ۱۰۴۲ هـ. ايلينده دۇنيا گلْمېش و آتاسې اۇلدۇكن سۇنرا ۱۰۵۲ هـ. ده شاهلېق مقامېنا يئتېشمېشدير.

۶- ۱. قزوين ساواشې

نصرآبادى نېن دئديگينه گۆره، باش وئرهن قزوين ساواشېندا، گويا دۇشمىنلر مرتضى قلى خان ظفره يئرسيز حرىكلر انتساب ائتمېشلر. بونا گۆره ده ايشيندن عزل ائدلمېشدير و بير زامان انزوادا ياشامېشدير. ظفر اۇزۇنۇ وورولان افترادان مېرا ائدهرىك، بير تركيب بند مسبّع يازمېشدير. اۇرادا دئير:

بنم، كى جۇملهى عشاق آرا بوگۇن علمم،
مقيم درگه سولطان صفى ي پُر كرمم.
اگرچه مفلسم اما فقير محترمم،
يولوندا وئرمگه جان، دئمه كيمسه دن كى كمم.

ایلمده یوخ ایسه جان نقدی ایله محتشم،
گۆزۆم یاشی تۆکۆلن یئرده دۆر و مرجاندېر،
فقیر هدیه سی سولطانا تحفه جاندېر.

۷-۱. اردبیل والیگی

صفوی شاهلاری، اردبیل، مشهد و قم شهرلرینده «وقفی» مۆلکلره متولی تعیین
ا ئیدیردیلر. متولی، اصلینده «مباشر» سایبیلدې و اؤنلارېن «حق التّولیه» لری موقوفه
گلیری نین یۆزده اؤنو ایدی.^۶

ظفر، انزوا دؤورانې کئچیردیکدن سؤنرا، ایکینجی شاه عباس امری ایله اردبیل ولایتینه
«متولی» اؤلاراق، تعیین ائدلمیشدیر.

دیوانې نین مقدمه سینده افتخار ائدیر کی «فضولی» نین کربلادا امام حسین (ع) ین
تۆربه سی نین جواربندا قالدېغی کیمی، اؤدا اردبیلده شیخ صفی الدینین تۆربه سی جواربندا
قالمیشدېر.

ظفر گنجلیک و اورتا یاشلارېندا مختلف یئرلرده حکومت ائتمیش و یاشلاندىقدان سؤنرا،
اردبیلده عرفان دؤنیاسېنا قدم قۇیموشدور. دیوانې نین بیر چۆخ یئرینده بو مسأله یه اشاره لر
تاپماق اؤلار:

حکومت ائیلهدیم چۆخ، بو جهان مۆلکۆندن اوساندېم،
بنا کۆنج قناعت منزلین دار ائیلهمه یارب.

و یا:

جهاندا چۆخ حکومت ائیلهدیم، گۆردۆم وفاسی یوخ،
چکیلدیم کۆنجه، لۆطفۆن کسمه گیل تا منتها، یارب!

⁶ ویلم فلور. نظام قضایی عصر صفوی، ترجمه ی حسن زندیه، تهران، ۱۳۸۵، ص ۱۱۰.

۸- ۱. اۆلۆمۆ

ظفر، تۆركجه ديوانيني ترتيب ائدەندە ۷۴ ياشېندا ايدى:
يئتيشدى عۆمر يئتميش دۆردە، گلدى موسم پيرى،
جهاندا گۆرمە ديم هئچ كيمسەدن بوى وفا، يارب!

او، ايکينجى شاه عباسدان سۇنرادا ياشامېشېدېر. اۆزۆ حاضر كى اليازمانېن استنساخېنى،
اۆز خطى ايله ۱۰۸۰ هـ. ايلي رمضان آيېندا قورتارماسېنا اشاره ائدەرك دئير:
رمضان آيېدا بو نوسخه سرانجام اۆلدو.
الف و فا گئچميش ايدى هجریدن اتمام اۆلدو.

بئله ليكله حدس وورماق اۆلار كى او ايکينجى شاه عباسين اۆلۆمۆندن (۱۰۷۸ هـ.) بير
نئچه ايل سۇنرادا ياشامېشېدېر و بو ايللىرى انزوادا و عورقان دۇنياسېنا مئيل ائدەرك ارديبلده
باشا وئرميشدیر.

بئله ليكله حدس وورماق اۆلار كى ظفر تخلص ائدەن مرتضى قلى خان متولى ارديبله
هيجرى ۱۱- نجى يۆز ايلليگين بيرينجى اۆن ايلليگينده يعنى ۱۰۰۰- ۱۰۱۰ ايللىرى آراسېندا
دۇنيايا گلْميش و چۆخ احتمال كى سگگيزينجى اۆن ايلليک، يعنى (۱۰۷۰- ۱۰۸۰) ايللىرى
آراسېندا ارديبلده وفات ائتميشدیر.

۲. تۆركجه اثرى و شيوهسى

۱- ۲. تۆركجه ديوان

ظفرين اؤز خطى ايله استنساخ ائتديگى تۆركجه ديوانى نېن مقدمه سيندن انلاشېلېر كى ايللر بۇيو اردبيل شهرينده «متولى» و «وزير» سيمتى ايله ياشادېغى زامان شيخ صفى الدين اردبيلى نين مخلص بير مريدى كيمى، اوندان تقليد ائدهرك، تۆركجه ديوان ترتيب ائتمگه هيئت گؤستميشدير. او، تواضع ايله دئير:

«بير نچه غزل شكسته بسته نظمه چكيب، بو نادره مجموعه ده درج اولدو.»^۷

بير يئرده ده دئير:

يار وصفينده يازبلدي آلتى بين بئيت و غزل،

بحر عشقيم سالدې سويا جومله سيني باب- باب!

بورادان معلوم اولور كى ظفرين تۆركجه ديوانى آلتى مين بئيتليك بير كىتاب اييمش. هر حالدا اليميزه گليب چاتان شعرلى ايندى از ميقدارداېر و همين ميقداردا اونون ديليميزه نه قدهر اوستادانه يئيه لنديگيني گؤسترير.

۲- ۲. سلطان شيخ صفى مريدى

ظفر، اؤزؤنؤ سلطان شيخ صفى الدين اردبيلى نين مخلص مريدى حساب ائدير. او، صفويه طريقتيني ايجاد ائدهن سلطان شيخ صفى الدين اردبيلى يولونو ايزله بير و دئير:

⁷ همين كتاب، ص ۲۹.

ای ظفر! ایستر ایسن دؤولت باقی تاپماق،
شیخ صفی در گهیندن در گه توتما عارض!

«عشق» ردیفلی باشقا بیر غزلینده دئییر:
صوفی صافی طریقین دوت کؤنؤل،
وئر صفی تک رأینی بر رأی عشق.

اؤنون محبتی سلطان شیخ صفی الدین اردبیلی‌یه بیرده اؤنا گؤره‌دیر کی اؤنا تۆرکجه
منسوب اؤلان شعرلر، صفویه شعر مکتبی‌نین اساسی کیمی آلپنردی. او، شیخ صفی در گهینده
مقیم اؤلما سببنادا افتخار ائدیر:

بنم، کی جؤمله‌ی عشاق آرا بوگون علمم،
مقیم در گه سولطان صفی‌ی پُر کر مم.

۳-۲. فضولی مکتبی

ظفر، تۆرکجه دیوانی، شعر شیوه‌سینی اساس توتاراق فضولی‌یه بنزه‌تمیشدیر. اؤندان
تبعیت ائدهن بیر شاگرد کیمی، هم دیلده و همده مضموندا فضولی‌انه حرکت ائتمیشدیر.
فضولی‌نین بیر چوخ غزللریندن استقبال ائتمیش و اؤنلارا نظیره‌لر یازمیشدیر.
میثال اؤچون:

اؤلما دیم دؤور فلکده بیر نفس آزارسپز،
جؤورونه قاتلانماق اولور، اؤلماق اؤلماز یارسپز. . .

و یا:

یار وصلیندن جدا، پامال دؤورانم هنوز،
یانارام عشق اؤدونا، بیمار هیجرانم هنوز. . .

و یا:

کۆنلۆم آچېلېر سرو خورامانېني گۆرکچ،
خوشحال اولورام پۆسته ی خندانېني گۆرکچ. . .

و یا:

يارب! مدام عنایتین ائت پیشوا بنا،
ذؤوق وصالېن ائيله گیلن آشنا بنا. . .

بو غزله حتی تصورلر و تصویرلر فضولیانهدیر:
جان نقدینی فدا ره جانانا قېلمېشام،
کۆنلۆم ائوینی عشقیله ویرانه قېلمېشام. . .

و یا:

ای ظفر! دوتگیل قولاق بیر دم فضولی شعرینه،
اوندان اؤزگه هیچ شاعر شعر دئمز بو نمط. . .

و یا:

جانې جانان دیله میش لا دئمه دیم جان گئتدی،
لا دئمک کفر ایدی اول جانيله ایمان گئتدی.

۴-۲. شاه ختایی به توجه

ظفر اردبیلی، شاه اسماعیلده توجه اتمیش و اونون شعرلری نین استقبالېنا گئتمیشدیر.
مثلاً بیر یئرده دئیر:

بیلدینمی کؤنؤل کی یار گلدی،
قبش گئتدی و لاله‌زار گلدی.

کی شاه ختانبن معروف مثنویسیندن ایلهام آلمیشدپر.
و یا بیر یئرده دئییر:
ای ظفر بو گفت و گو سلطان ختایی سؤزؤدؤر،
کتچمه نامرد کؤرپؤسوندن، قوی آپارسپن سئل سنی.
کی بورادا شاه ختایی دن بیر مصراع تضمین ائتمیشدیر.

۵-۲. فارسجا شعرلری

شاعیرین اؤزؤنؤن دئدیگینه گؤره، یؤز مینلرجه فارسجا بیئت احتوا ائدهن دیوان‌دا یاراتمیشدپر. او، فارس شعرینده «مرتضی» و «مرتضی قلی» تخلص ائدیرمیش.
«تذکره‌ی نصرآبادی» ده اونون فارسجا شعرلریندن ایکی بیئت نمونه نقل اولونوبدور:
آن که نشناسد به عالم محرم و بیگانه کیست،
در درون دل چه می‌داند که صاحب‌خانه کیست!
* * *
ز خمار می‌گریزی به پناه شیشه‌ی می،
دل نازکت ندارد خبر از خمار دیگر.^۸

^۸ مولوی‌نین آشاغبداکې غزلیندن آلپنماسې ظن ائدیلبیر:

همه صیدها بکردی، هله میرا بار دیگر، / سگِ خویش را رها کن که کند شکار دیگر.
نظرش به سوی هرکس به مثال چشم نرگس، / بؤدش ز هر حریفی طرب و خمار دیگر.
خنک آن قمار بازی که بباخت هرچه بودش، / بنماند هیچش الا هوس قمار دیگر.

اؤزۆ دئییر: « . . . چۆن صفحە ی روزگاردا یادگار قالماق اۆچۆن خاطیره یئتیشدی کی
فارسی اشعار ی قریب یۆزمین بئیتە یئتیشمیش ایدی . . . »

۶-۲. دین و مذهبی

ظفر، قزلباش بیر شیعه دیر. حضرت علی (ع) نی چۆخ سئوین بیر مناقیب یازان
شاعیر دیر. بیر شعرینی «علی بن ابی طالب» ردیفی ایله قوشموشدور.
او، مختلف یئرلرده اؤزۆنۆن شیعه لیگینه اشاره ائتمیشدیر:
صراط مستقیمین معنی سی نه دیر؟ بیلگیل،
رسولدان سؤرا هادی علی ولی الله.
امام و هادی دؤرۆر اؤن بیر اوغلو اول ولی نین،
زمان مهدی یه دک تا چپخا به امر ایلاه.

ظفر متشرع و عارف بیر شاعیر دیر. اؤنون تحمیدیه لری، ساده و عارفانه دیر. تک تانری
سیتایش ائدهن شاعیر، غزللری نین بیر چۆخ قافیهلرینده تحمیدیه گتیرمیشدیر، روان و ساده
دیل ایله تانرنی وصف ائتمیشدیر:

صانع اودور عدمده ایکن وئردی جان بنا،
آرتبردی مۆلک و مال و محل و مکان بنا!

او، هر نه یینی تانریدان وئریلمیش بیر فضل و عطا و برکت حساب ائدیر و استغاثه ائده رک
دئییر:

سن ظفر وئر، قالمبشام یالقیز، پناهیم کیمسه یوخ،
دؤنیا و عقبادا سندن غئیر یوخ سولطان بنا.

۷-۲. ظفر دیوانی نین نشره حاضرلانماسی

ظفر اردبیلی نین دیوانین نشره حاضرلاماق اؤچون اؤنون ۱۹۶۵ م. تاریخینده اسماعیل حکمت ارتایلان ایله تکثیر اولونان، یگانه «ظفر دیوانی» نوسخه‌سیندن استفاده ائتدیک: دئدیگیمیز کیمی بو نوسخه‌نی ظفر اؤرؤ استنساخ ائتمیشدیر.

دیواندا دیباچه و شعرلر نظم‌سیز اولاراق یازلمیشدیر. بعضی قطعه‌لر و غزلرده صحیفه‌نین حاشیه‌سینده وئرلمیشدیر. بیز بو الیازمانی نشره حاضرلارکن آشاغیداکی ایشلری گؤردوک:

۱. الیازمادا گلن شعرلری نظمه سالاراق، دیوانی دیباچه‌دن سؤنرا غزل، ترجیع‌بند، ترکیب‌بند، مسدس، مخمس، مستزاد و قطعه اولماقلا یئددی بؤلومده اؤخوجویا تقدیم ائدیریک.

۲. هر بؤلومون شعرلرینی قافیله اعتباری ایله ایفا سبراسبنا سالدیق.

۳. بۆتون شعرلرین اولچولرینی تعیین ائتدیک.

۴. متنین املا‌سینی، قبول ائتدیگیمیز جدول اساسیندا دۆزه‌نه سالدیق.

۵. اؤخویا بیلمه‌دیگیمیز و یا نوسخه‌ده یازلمامیش و یا محو اولموش حرفلر و یا سؤزجۆکلرین یئرینه اؤچ نقطه [. . .] قویدوق. آرتپردیغیمیز کلمه‌لری ده همین علامت [ ] ایچینه آلدیق.

۶. ظفرین شعرلری آذربایجان تۆرکجه‌سی نین کبار اردبیل شیوه‌سینده یازلمیشدیر. امکان داخلینده بو شیوه‌نی ساخلاماغا چالیشدیق.

۷. کیتابین سؤنونا لازم اولان فهرستلری ده آرتپردیق. آدلار، لغتلر و سؤزجۆکلر جدولی، تشریحی فهرست و کشف الایات ایله اؤخوجونون ایشینی آسانلاشدیرماغا چالیشدیق. ظفر اردبیلی نین ادبی یارادبجیلغی، فورما و مضمون باخیمیندان شیخ صفی ادبی مکتبینه داخلیدیر. اومید ائدیریم بو کیتابین نشری، همین مکتبین اؤزه‌لیکلرینی تۆپلایب بیر آرایا گتیرمه ایشینی آسانلاداجاقدیر. زحمتلریمیزین ثمره و اجرلرینی، فضیلتلر معبدی اردبیل شهرى مدنیتینه خیدمت ائده‌نلرین قدملرینه نیثار ائدیریم.

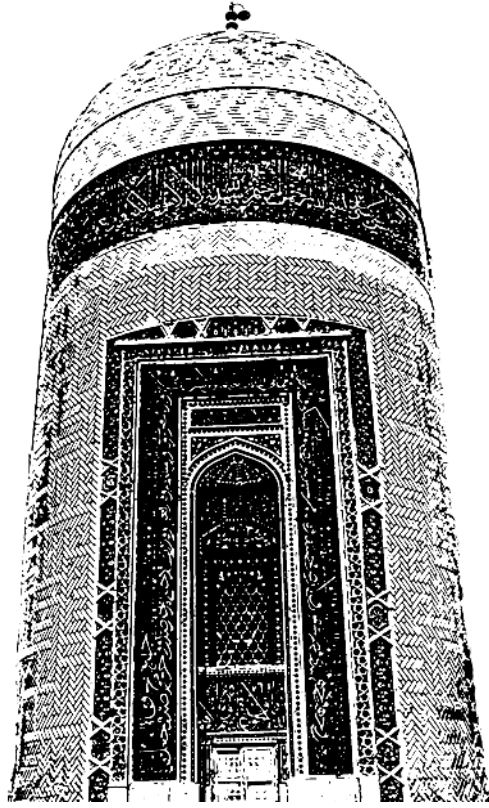
دکتر ح. م. صدیق

تهران - آذرماه ۱۳۸۷

ايکينجى

بۆلۈم:

ديوانېن متنى

۱. دیباچه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شکر و سپاس نامتناهی، اول قادر بی‌چونه کیم چون عدم آسایشگاه‌بندان، وجود آرایشگاه‌لرینه جلوه وئریب؛ انسانی سایر مخلوقاتدن برگزیده ائدیب؛ نطق شریفینه ممتاز قېلدی. بو رباعی مضمونیه، رباعی:

اول کیم بو جهان خلقتین آغاز ائدی،
صونعی، نی کیلکی نقش پرداز ائدی.
انسانی قامی نطق ایله ممتاز ائدی،
نطق اهلینی نظم ایله سرافراز ائدی.

..... حمد بی‌حد و قیاس اول صانیعه کیم چون عبارت جواهر [...] قېلدان، سونرا اول گؤلشن ارم آئینی نی نظم اهلینین خامه‌ی [...] رشک نگارخانه‌ی چین قېلب و غئیرت خلد برین یاسادی جلت الاؤه و عمّت نعمائوه و لاله غیره.

و درود نامعدود اول انبیا حلقه‌سینین خاتمینه کیم إِنَّ الشَّعْرَ لِحِکْمَةٌ و إِنَّ الْبِیَانَ سِحْرٌ، نکته‌سی ایله شعرا پایه‌سین، حکما مرتبه‌سینه یئتیردی -صلی الله علیه و اله و سلم-.

و سلام صلوات و اکمل تحیات اُونون وصی سینین پاک روانبنا کی، مصدوقه‌ی انت
مَنی بمنزله هرون من موسی الا انه لا نبی بعدی کی امام پیشوای کل مخلوقاتدبر علیہ
الصلوة و السلم .

اما بعد، ناظم لآلی حُلل و حلّی مرتضی قلی متولی بو طرز ایله بیان حال و بو نهج ایله
شرح ما فی البال ائدر کی چۆن صفحه‌ی روزگاردا یادگار قالماق اۆچۆن، خاطیره یئتیشدی
کی فارسی اشعارې قریب یۆز بین بیته یئتیشمیش ایدی، بیر نئچه ده تۆرکۆ گفتارې انشاء
اؤلونا. هوای روح‌افزای بوستان شووقا دۆشۆب، بۆلبۆل شوریده حال کیمی مست اولوب، بیر
نئچه غزل شکسته‌بسته نظمه چکیب بو نادره مجموعه‌یه درج اولدو.

رحمت ازلی، اول پاک نهاد یولداشلارا کی، بو نؤعروس شاهیده مُشاهیده قیلدېقجا
اعلاسنبن حلیه‌ی تحسین ایله جمال کمالنا زینت یئتیره، و ادناسنبن شأینه مروت بیرله
زۆلف خطاسنبدان عقده‌ی عیوبون چبقارب آینه‌ی قدرتیندن صیقل احسان ایله نقصان
غباربن گۆتوره.

هو المثنوی:

کریمی کی یۆخدور بدایت اؤنا،
حکیمی کی یۆخدور نهایت اؤنا.
ائدر ذره‌نی لؤطفۆ، تابنده حور،
کرم خوانبدان بهره بر مار و مور.
گدایې گهی پادشاه ائيله‌ین،
گهی پادشاهی گدا ائيله‌ین.
اؤدور باعث نصرت ایلن ظفر،
سفرده اگر اولسا یا خود حضر.
اؤدور جۆمله بی چاره‌لر یاوری،
اؤدور خیل آواره‌لر رهبری.
سبغشماز تنگ ظرفه ذاتې اُونون،
جهانی دوتوبدور صیقاتې اُونون.

اؤنا کیم ائدهر همتی یارلیق،
 وئریر ایسته دیگیندن اوارلیق.
 اگر نئجه گون دهر آرا زار ائدهر،
 دؤنؤب دؤشمین خلق آرا خار ائدهر.
 توکل ائوین قبل ظفر جایگاه،
 آپارگیل اؤنون سایه سینه پناه.
 خدا حمدیدن سؤنرا یوزمین درود،
 نبی و ولی نعتده قبل سرود.
 عَلَیْهِ الصَّلَاةُ وَ عَلَیْهِ السَّلَام،
 هم آل و هم عترتینه بردوام.
 تمام اولدو چؤن حمد و نعت و ثنا،
 گؤناها قالا مسا بنم ریئا.
 شروع ائیله دیم شعر اظهارنا،
 چؤ قویدوم قدم عشق گؤلزار بنا.

قطعه

محمد عربی شانی اوندان آرتبقدیر،
 کی غیر ملت اگر اولمپیا اؤنا قایل.
 گؤنش کیمی بو جهانی دوتوبدور انواری،
 حقیر ذره نه دیر کیم اولا اؤنا حایل.
 اؤنون یولوندا فنا مطلق اولمپیان نه بیلیر؟
 کی اولدورور سبب کل آفرینش گل.

۲. غزللر

مستفعلن، مفاعل، مستفعلن، فعل.

- ۱ -

- ۱ اسم اله ايله سۆزۆ چۆن ائتدیم ابتدا،
حقین عنایتی یئتیره تا به انتها.
بیر کیمسه یه ثنا قبلبرام کیم زوالی یوخ،
هر اسم اعظمینه اولان جان و دل فدا.
اول بیر کریمدیر کی خلاقه جان وئریب،
موسانبن ال عصاصینې اول ائندی اژدها.
تا امر قبلدی عالمه شرع محمدی،
گۆندهردی جبرئیل ايله یس و طا و ها.
- ۵ بیر کن سۆزۆ ايله چۆ یاراتدی بو عالمی،
آد ائندی آخرت ائوینه منزل بقا.
ای مرتضی! بو دؤور فنانبین وفاسی یوخ،
عاغلبن وار ایسه آچ گۆزۆنۆ ایسته گیل بقا.
جهد ائيله، گل کی اؤزۆنۆ قورتار بو ورطه دن،
سن کیم سن کی عرض ائده سن اونا مدعا؟

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۲ -

- ۱ قدی اول سرو رعنانین کونول حؤکمونه دور طوغرا،
 روادېر حؤکمؤ جان ایچره، اوزودور شوخ بی پروا.
 چکیلمیش قاشلاری یایی حذر قبل ای کونول! اوندان،
 کی ایکی گوزونون مردوملریله ائیلهدین غوغا.
 اولور خم قامت سرو سهی [. . .]،
 اگر مئیل ائیلهسه گولشن آرا اول قامت رعنا.
 گوزهلره ایچره میثلی یوخدور اول محبوب مهرویین،
 یاراتمیش قدرتیله خالق بی مثل و بی همتا.
 ۵ ظفر موزگانین پئیکانینا جانین نشان قیلدی،
 بلای عشقه دوشدو وئردی جانین، اولمادی روسوا.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۳ -

- ۱ الف قدین گورؤب حرف ایچره دوشدو باشا بیر سئودا،
 بی آیریلدی الفدن دوشدو بو خلق ایچره بین غوغا.
 مجازی عشقه دوشدو بو تن زاریم، علاجیم یوخ،
 الیمن اختیاریم آلدی بیر مه پاره ی ترسا.
 اوزو گول، ساچی سونبول، دیشلری دور، لبلری مئگون،
 قاشی یای، کیپیگی اوخ، گوزلریدیر نرگس شهلا.
 اوزو اینسان ولیکن صورتی حوری جنتدیر،
 شمیمیندن انون زوکام اولوبدور عنبرسارا.
 ۵ مسیحا! وار علاجین بیر مریض عشق اوچون ساخلا،

ظفر چوخ درد چكدى تا كى درمان ائيله دى پيدا.

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۴ -

۱ اليمدن اختياربم آلدې بير دلدار بى همته،
كى وار پيدالېغې پنهان، ولى پنهانلېغې پيدا.
دۆشۆبدۆر باشبما سئوداى عشقى اولموشام گريان،
گۆزۆم ياشې، بو خلق عالم ايچره ائيله دى روسوا.
سمندر تك يانار عشق آتشيئه بو تن زارېم،
حياتېم تا كى وار، چېخماز باشبمدان بو گلن سئودا.
غميندن شال پوش اولدوم، تنيمدير بوريا نقشى،
يئريمدير گوشه ي مسجد، گرهمز اطلس و ديبا.
ظفر باغلى قاپي آچدي يۆزۆمه، دوست بابېندان،
اونون آثاربدر كيم بو جهاننا دۆشدۆ يۆز غوغا. ۵

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۵ -

۱ ايلاهى! باشبما سالمېش هواى عشق بير سئودا،
كى بو سئودا ايلن واردېر جهان مۆلكۆنده بين غوغا.
سنى ظاهرده تاپماق بنديه مشكلدۆرؤر يارب!
كۆنۆلده ظاهرين پيدا ايرير ائتدى بنى روسوا.
سمندر تك بنى عشق اودونا سالدي اۆز اودومدان،
بنيم سوزومو گۆرگج، كۆله باتدي بۆلبۆل شئيدا.
اولوب گۆل يۆزۆنه مايلى، بش اؤن گۆن چكدى افغانې،

۵ بنیم تک اولمادی داییم سنین عشقینده پابرجا.
 اگر مجنون یاخېب عشق آتشینه جیسم عۆریانېن،
 گۆزۆ آیینه سینه عکس سالدې صورت لایلا.
 اگر فرهاد شیرین عشقیده جانېن فدا قېلدې،
 ظفر گۆز یاشېدان، لعل بدخشان اولدو هر خارا.
 وگر پروانه یاخدې شمع اؤدونا پرو بالېن،
 ظفر هم ائیلهدی عشقین یولوندا اؤزۆنۆ روسوا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۶ -

۱ صیدق اؤزۆندن ائتمیشم بن جانېمی یارا فدا،
 غم چکن البته اولور یار غمخوارا فدا.
 ای کۆنۆل! چوخ درد چکدین بو فنا مۆلکۆنده سن،
 تا کی جان و دلدن اولدون یار دلدارا فدا.
 بیر مجازی عشقه دۆشه ن جانېنی بسلر عزیز،
 اول سبیدن ائتمه دین جانېنی اغیارا فدا.
 یار بیر، غمخوار بیر، دلدار بیردیر عاشېقه،
 اوندان اؤزگه غیردیر، غیر اولاغیارا فدا.
 ۵ ای ظفر! شکرشکن اولدون بو گۆن طوطی صیفت،
 نقد عۆمرۆن ائیلهدین یار شکربارا فدا.

مفاعیلن، مفاعیلن، فعولن.

- ۷ -

- ۱ چبخار غمدن بنی یا کردگارا!
 نهان عیبیم سنه دیر آشکارا.
 جهاندا سندن اؤزگه دادرس یوخ،
 چوخ ائتدیم هر عدو ایلن مدارا.
 اگر یار اولسا لوظفون بو حقیره،
 اله گلیر کلید مۆلک دارا.
 سه‌هایا گر نظر قبلسان ایلاهی!
 اولور نورو گۆنش تک عالم آرا.
 ۵ قیامت کویینده عفو ائت گۆناهبن،
 شفیع ائتگیل رسولون، کردگارا!
 عقیقه دؤندؤ اطراف یمنده،
 ظفر! گۆز یاشبدان، هر سنگ خارا.
 ظفر ظلمات ایچینده قالدی حیران،
 سن اولگیل خیضر ره پروردگارا.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۸ -

- ۱ رحم ائده مر من تقصیر چکن آهالارا،
 جۆرمه بخشش یاراشپر عادل اولان شاهلارا.
 بخششی بنده یه نسبت ده گیل اول سولطانبن،
 لوظف شایسته ده گیل همتی کوتاهلارا.
 بو ظفر، باده‌ی وحدتن اولوبدور سرمست،
 ایچیریر شربت معنی، دلی آگاهلارا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۹ -

- ۱ سایمادېم هرگز يامان بن، يار ايلن يۇلداشېما،
چرخ گردون زهر قاتېدېر روادېر آشېما.
ياندېرار هييجران اۇدونا، بيلمەزم وجھى نەدير؟
بیر ستمگر دلبرين عشقيني سالمېش باشېما.
قانلې ياش، از بس كى گۆزدن آخدې، نورو قالمادې،
رحم قېلماز اۇل ستمگر گۆزدن آخان ياشېما.
كۆنلۆمۆن سیررينى اظهار ائتمەدیم هئىچ كیمسه يه،
ایشیمی سالدېم ازلدن نقش ائدەن نقاشېما.
- ۵ بس كى صبر ائتدېم، جفادان اولدو [بو] ائويم خراب،
عرض حالېم كیمسه يۇخدور عرض ائدە سپرداشېما.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰ -

- ۱ شُكْرُ لَهِ اى گۆزەل! دردين نصيب اولموش بنا،
يئتمەسین بو چرخ گردون دان يامان گۆزلر سنا.
چاتلاسېن اول گۆز سنين سارپيا ايستەر كچ باخا،
خاك پايېندېر سنين سارى اۇزۆمه توتيا.
بیر كۆنۆل كیم سنى سئودى، قېلدې ترك خان و مان،
عاشېقا جانان وفا ائيلەر، نه بو دهر فنا.
يۆز بين ايلدن سؤنرا مجنون ايله لیلی سؤيله نیر،
خلق آراسېندا بو سان مشهوردور عۆمر بقا.

۵ كۆهنه اولدو دؤورده فرهاد و شیرین قصه‌سی،
سؤیله‌نیر شیمدی ظفر عشقی بو گۆنلر خلق آرا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۱۱ -

۱ یارب! مدام عنایتین ائت پیشوا بنا،
ذوق وصالین ائیله‌گیلن آشنا بنا.
کۆنلۆم ائوینده سندن اگر غیر وار ایسه،
قهرینله ائیله‌گیل سن او فکری بلا بنا.
یۆز درد اگر بو دؤور فنادا چکەر کۆنۆل،
بیر ابر رحمتین یئتیره بین دوا بنا.
غمندن بو خسته جانیم اولوبدور بلا ائوی،
وئرگیل خزانه‌ی کرمیندن شفا بنا.
۵ درگاهینا بو بندهده شایسته یوخ عمل،
عالمریجه لوظفونۆ گۆردۆن روا بنا.
یولوندا ثابت ائیله بنیم اعتقادیم،
شول یولدا مرتضانی ائله پیشوا بنا.
ائمه ضعیف جانیم دوزخ شراره‌سی،
نور عدالتیله یئتیرگیل صفا بنا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۱۲ -

۱ شوکر ائله‌رم کی یار اولوبدور ظفر بنا،
یئتمز هر اهل جورم و خطادان خطر بنا.

مستم مدام ساقی کوثر آیاغبدان،
 بسدیر جهاندا نشئه‌ی آه سحر بنا.
 باش اگمه‌نم بو دهر فنانبین هواسپنا،
 تا یئتدی فیض صوبح بقادان خبر بنا.
 بیر دانه لیمو ایله مزاجیم یئرینده‌دیر،
 سئودا نه‌دبر کی آرتبرا صفرا شکر بنا.
 چوخلار بنیمله قیلدی مباحیله دهرده،
 سپندبردی چرخ بونونو اگدی کمر بنا.
 هر کیم نه اکسه تخم، هم اول اگدیگین بیچر،
 بن اگدیگیم نهال وئریدیر ثمر بنا.
 بر ذره‌ام کی پرورشیم گون شعاعدبر،
 نحس عقربین نحوستی ائتمز اثر بنا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۱۳ -

۱ صانع اودور عدمده ایکن وئردی جان بنا،
 آرتبردی مؤلک و مال و محل و مکان بنا.
 خوار و ذلیل ائتمه‌دی بو خلق آرا بنی،
 عؤمرؤم چوخ ائتدی وئردی اجلدن آمان بنا.
 انعام ائتدی بیزه بو دؤنیا گۆزه‌للرین،
 لؤطفیله وئردی نطق و شعور و بیان بنا.
 دیل وئردی شوکر نعمتینی ائده‌لیم مدام،
 مین شوکر، فیض رحمتی اولدو عیان بنا.
 ۵ شاد اول ظفر! کؤنؤلده داخی عقل قالمادی،
 ایکی جهاندا عؤمر وئریر جاودان بنا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۴ -

- ۱ عئشق سئوداسېنی قسمت ائيله دی گردون بنا،
 یاردان آیری تکلفدېر، گره کمز جان بنا.
 خلق آرا فرهاد ایلن مجنوندان آرتی شهرتیم،
 درد چوخ چکدیم علاج ائتمز داخی درمان بنا.
 غمدن اولدوم کیمسه یه عرض ائتمه دیم احوالېمی،
 بار الها! قست ائيله بیر نفس ایمان بنا.
 سن ظفر وئر، قالمېشام یالقېز، پناهېم کیمسه یوخ،
 دۇنیا و عوقبادا سندن غیر یوخ سولطان بنا.
 ۵ دۇنیا و عوقبادا سندن غیر یوخدېر دادرس،
 چؤن ازل گؤندن وئریسن مئهر اؤزؤندن جان بنا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۱۵ -

- ۱ دریادېر عئشق، متصل اولموش حباب اؤنا،
 گؤزگؤدور اول کی جلوه وئرر آفتاب اؤنا.
 یاندېرما یینجا عئشق اؤره گی، ائيله مز کباب،
 پروانه شمع گوره کجن اولور کباب اؤنا.
 زاهید همیشه سرزنش ائيله ردی عاشېقه،
 بن داخی دوعرو سؤزلیری یازدېم جاواب اؤنا.
 بیر نئچه نوسخه ایسته دی بندن رموز عئشق،
 کسدیم طناب عؤمروئو، وئردیم کتاب اؤنا.
 ۵ جنت باغی دئدیکلری یارېن وثاقېدېر،

ای بوالهوس! یترین تانی وئرمه عذاب اونا.
تاپماز ظفر بو یولدا او کیم واصیل اولمادی،
هر کیم خمار چکدی، دوادپر شراب اونا.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۶ -

- ۱ عرض حالیم وار کؤنؤل سولطانینا،
بیر قولاق وئر، گل گدا دیوانینا.
زاهیدین ایشی ریادپر خلق آرا،
عهدی یوخدور، باخماگیل پیمانینا.
ظاهری مؤمن دؤرؤر قلبی سیاه،
اولفتی وار روز و شب شئیطانینا.
عاشیقین قانینا اول فتوی وئریر،
گیرمهگیل سن صادق عاشیق قانینا.
- ۵ باطنی یوخ خلق اوچوندور طاعتی،
تا کی عالم اوژ وئر دیوانینا.
بو فنا دؤنیا اوچوندور ایشگیلی،
مین برابر بخلی وار احسانینا.
آخرت اتوینده یوخدور بهرهسی،
غیر مالین خرج ائدهر ایوانینا.
اعتقاد ائتمز اونا بیمار عشق،
احتیاجی یوخ اونون درمانینا.
سعی بودور گئجه-گوندوز عاشیقین،
کیم اوژونو یئتییره جانانینا.
- ۱۰ بندهیه حق جانپینداندپر ظفر،

اویموش اول نفس لعین شئیطانینا.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۱۷ -

- ۱ یارب! سنین بیر آدینا نقد جان بها،
 ذاتین قدیمدیر کی اونا یوخدور انتها.
 هر کیم سنین یولوندا فنا گۆرمه دی اوزون،
 یوخدور ایکی جهاندا اونون عۆمرۆنه بقا.
 سنسن وئره ن بشارت آمید و بیم بیزه،
 ائتدین کلیم عصاصینې خونخوار اژده ها.
 تاپدی رسول مرحمتینله مقام قرب،
 یس اولدو منزلتی وصفی طا و ها.
- ۵ یعقوب، اگرچی چکدی ایسه محنت و الم،
 یوسف جمالی وئردی اونون گۆزۆنه جلا.
 تاپدی حیات، آدم خاکی ز روح قدس،
 آخبردا خاک اولدو اونا منزل بقا.
 یارب! سنین سۆزۆنه ظفر دیر امیدوار،
 اول بی کسی بو دام کدورتدن ائت رها.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۸ -

- ۱ گۆزلرینین نشئه سی ائتدی بنی مست و خراب،
 عشق دریاسی اوزۆنده گزه رم مثل حباب.
 هیجر اودوندان جیسم زاریم شمع [تک] گریان دورار،

جیگریمدن هر نفس، دېشرا گلیر بوی کباب.
 یار وصفینده یازبلدی آلتی بین بیت و غزل،
 بحر عشقیم سالدی [سویا] جۆمله سینی باب- باب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۹ -

۱ ماه اۆزۆن پردهسی اولموش سحاب،
 آی اۆزۆنه یاخشی یاراشماز نقاب.
 گۆن گلیبن سندن ائدر کسب نور،
 عکس روخون طلعتی دیر ماھتاب.
 مست گۆزۆن مردمۆدۆر راهزن،
 مئی ایچین ائتدی جهانی خراب.
 خنجر خونریزینی آلمیش اله،
 بنا دئییر: «وئر بنا قانلی کباب!»
 ۵ گر جیگرین وار ایسه، قوی چیخاریم،
 عاشیق ایسن توتماگیلن هیچ باب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۲۰ -

۱ پردهده چۆخ قالدی روشن آفتاب،
 یا علی! سالگیل گۆن اۆزۆندن نقاب.
 عالمی قېلگیل منور گۆن کیمی،
 مئهر اۆزۆنه یاخشی یاراشماز حجاب.
 ظلمت کفر آلدی یئر اۆزۆن تمام،

عالمی تسخیر اؤچوندور آفتاب.
 گۆزۆمه گلمز یوخو بو غصه دن،
 جیسم زار بمان کسیلدی خورد و خواب.
 ایستهرم ساقی کوثر دن ظفر، ۵
 تا کی کۆنلۆم اولمادان غمدن کباب.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۲۱ -

خم اولدو قامتیم هیجران الیندن وئر شفا یارب! ۱
 وصال یاردان غیر ی بنا یؤخدور دوا یارب!
 مجازی عشق ایلن یؤخدور ایشیم زاهید کیمی دایم،
 حقیقت نشئه سیندن وئر بنا جام بقا یارب!
 آیپرما بنده نی محشر گۆنۆ ساقی ی کوثر دن،
 اونون مئهری ایلندیر کۆنلۆنده ذوق و صفا یارب.
 جهاندا چوخ حکومت ائیلهدیم گۆردۆم وفاسی یوخ،
 چکیلدیم کۆنجه، لطفون کسمه گیل تا منتها یارب!
 یئتیشدی عؤمر یتمیش دۆرده، گلدی موسم پیری، ۵
 جهاندا گۆرمه دیم هتج کیمسه دن بوی وفا یارب!
 ظفر وئردین بنا، دۆشمئلریمی خوار و زار ائتدین،
 بحمدلله کی سندن گۆرمه دیم بیر کز جفا یارب!

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۲۲ -

- ۱ گۆنه کارم جهان ایچره بنی خوار ائیله مه یارب!
 کمند زؤلف پیچانه گرفتار ائیله مه یارب!
 ازلدن گۆن کیمی مشهور اتتدین ذره نی یترده،
 ابد مۆلکۆنده داخی خوار ایلن زار ائیله مه یارب!
 خم اولدو قامتیم حمّال تک اسباب عصیاندا،
 ضعیفم، بوندان آرتیق بۆینوما بار ائیله مه یارب!
 حکومت ائیله دیم چۆخ بو جهان مۆلکۆندن اوساندېم،
 بنا کۆنچ قناعت منزلین دار ائیله مه یارب!
 ۵ ظفر وئردین جهاندا، دۆشمینیمی خوار و زار اتدین،
 مسیحا متتین چکمکده بیمار ائیله مه یارب!

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۲۳ -

- ۱ امام جۆمله انس و جان، علی ابن ابی طالب،
 کۆنۆل مۆلکۆنده دیر سولطان علی ابن ابی طالب.
 روادېر حۆکمۆ جان ایچره چۆ جان روح روان ایچره،
 گزه ر کون و مکان ایچره علی ابن ابی طالب.
 اولوبدور باعث کثرت، ایچیبیدیر باده ی وحدت،
 بیلیبیدیر قُربدان عزّت علی ابن ابی طالب.
 بیر آدې حیدرِ صفدر، بیر آدې ساقی کوثر،
 اوچۆنچۆ خواجه ی قنبر، علی ابن ابی طالب.
 ۵ نبیله لَحْمُکَ لَحْمِی سؤلشدی دَمُّکَ دَمِّی،

وصيدير جسمك جسمى على ابن ابى طالب.
ظفر قولدور اونا، جانداں گنچيديد خان ايلن ماندان،
آيبرماز آخبر ايمانداں على ابن ابى طالب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۲۴ -

۱ ای رقيبيم! حالېمې بيل، كۆنلۆم افغانېن گۆرۆب،
سورماگيل بو خسته حالېن، گۆز لريم قانېن گۆرۆب.
وصلده گر خال هندوسون گۆرۆب يانسام اوتا،
منع ائتمه كيم يانارسان، داغ هيجرانېن گۆرۆب.
سينه مى مجروح انديديدير تير مۆزگانې اونون،
رحم اندهرسن حالېما، شول قانلې پئيكانېن گۆرۆب.
گۆز لرى نين مردۆمۆ ائتميش كۆنۆل صيدينه قصد،
رم اندهر آهو كيمي شول خيل مۆزگانېن گۆرۆب.
۵ ائتمه دى درديمه درمان خيضر و الياس و مسيح،
عۆمر جاويد ايسته ديلر آب حيوانېن گۆرۆب.
شمع تك سوز نهان ياخدې زليخا جانېنې،
يوسفين تهمت سۆزۆندن بند و زندانېن گۆرۆب.
بۆلبۆل شئيذا نوای عشق دوتدو باغ آرا.
بیر نظر تا قۇنچانېن گۆلبرگ خندانېن گۆرۆب.
دۆوره سالدې ساقى سيمين بدن گۆز ساغرين،
باشا چكدى بادهنى، سيب زندانېن گۆرۆب.
بو ظفر جانېن فدا قبلدې اونون گۆل اۆزۆنه،
واله اولدو گۆز لرى، چاك گريبانېن گۆرۆب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۲۵ -

- ۱   واله اولدوم ای پری! اول چشم فتانین گورۇب،
مست اولدوم تا لب لعل دور افشانین گورۇب.
عاغلبمی تاراج ائتدی تۆرکتاز مردۆمۆن،
اودلارا دؤشدۆ تنیم، سیب زرخدانین گورۇب.
شمع رویین گوره لی پروانه تک یاندیم اوتا،
سو سپیلدی کۆنلۆمه سرو خورامانین گورۇب.
قبلمیش ایدی شرحه- شرحه سینهمی داغ فراق،
خاطریم جمع اولدو چون زولف پریشانین گورۇب.
۵   فارغ ایدیم عشق الیندن سئیر ائدیردیم عالمی،
خسته دؤشدۆم تا کمند زولف بیجانین گورۇب.
تا یوزون گوردۆم رفیقیمدیر ظفر شام و سحر،
قونچا تک آچیلدی کۆنلۆم لعل خندانین گورۇب.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۲۶ -

- ۱   ای کۆنۆل! زهّادا اویم، گوشه ی مئیکانه دوت،
عشقدن منع ائیله ینده، سن اونا پیمانہ دوت.
دلبرین شمع جمالی جلوه گردیر بزمده،
واعظین سوزون ائشیتمه، سن ره پروانه دوت.
بۆلبۆلون افغانینې ائشید سحر کی باغ آرا،
زاهیده دوتما قولاغین، اول چکن افغانه دوت.
عاقیل اول، دیوانه نین یوخدور سوزونه اعتبار،

۵
 اول ره صحرا دوتاندا، سن ره فرزانه دوت.
 اختیاریم آلدی الدن بیر بوت ترسا بچه،
 شیخ صنعان تک کۆنۆل گل دامن بوت خانه دوت.
 تا آچا باغلی قاپی اۆزۆنا، فتح ایلن ظفر،
 مغیچه سئودین، چۆ هندو راه آتسخانه دوت.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۲۷ -

۱
 عشقه دۆشدۆن ای ظفر! گل راحت جانې اونوت،
 یئمهدین بزم وصالا بنزِ جانانې اونوت.
 عرصه تنگ اولدو، خزان عؤمره یؤخدور اعتبار،
 پؤسته ی خندانې و سیب زنخدانې اونوت.
 دلبرین محراب ابرو سینه ائیلردین نماز،
 تا پریشان اولمادېن، زۇلف پریشانې اونوت.
 تۆک گۆزۆن یاشېن ندامتدن گئچه رلر تا سحر،
 نشئه ی لعل لب و یاقوت رمّانې اونوت.
 ۵
 چۆن آیاغ چکدین بو دۆنیانین ائویندن ای ظفر!
 شوؤکت مۆلک سلیمانې و سولطانې اونوت.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۲۸ -

۱
 جهان مۆلکۆنه حقدن غیری یؤخدور هیچ کیم وارث،
 قدیم اولدور، اونون امری ایلن اولموش جهان حادث.
 یاراتمېش بندهنی کیم امرینه منقاد اؤلا داییم،

وئرهن اولدور، آلان اولدور، هر ايشده بندهدير باعث.
 يئتيرير رزقيني مور ايله مارېن بى سبب بيردن،
 سپهر توپراغا توخمو نفع اوچون غافيل اولان حارث.
 جهان خلقى اويوبدور غئيبته جهل ايله غافلدير،
 بو فكري ائيله مز كيم دوزخ اودوندا يانار خابث.
 ۵ ظفر! اوپما ايكي اوللويه، سوزون بير سؤلوش دايم،
 بير اولور بندهليك يولو، هئج اولماز ثاني و ثالث.

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۲۹ -

۱ بن اولدوم خيل خلقه باعث اما اولمادېم وارث،
 كي يوخدور اعتبارې بير شئين كيم اصليدير حادث.
 جهاندا گورمه ديم بير كيمسه كيم قوولو اولا صادق،
 ايكي سوزلونو چوخ گوردوم سوزو بير گورمه ديم ثالث.
 مثلدير ياخشيبيا گلmez يامان دريايا غرق اولسا،
 اونون حالبن بيلير خالق ولي باليق اولور باعث.
 بهشتده تكيه گاه ائيله، ايچر سو آب كوثردين،
 جهنم اودونا يانار ايكي ديلي ايلن خابث.
 ۵ ظفر تاپماز جهاندا هر كيشى بدخواه خلق اولسا،
 كدورتدن اونو توپراق آلتينا تپهر حارث.
 عبث بحث ائيله مز هر جاهيل بى عقل ايلن عاقيل،
 كي آخبر اوتانېر بحث اتنديگيندن جاهل باحث.

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۳۰ -

- ۱ بهارِ عۆمر گئچدی، تیتره شیر جیسمیم خزان گۆرکچ،
 آغاردې موی سر غمدن، جسد پوزلار تومان گۆرکچ.
 تۆکندی بادهی عشرت، دیزیمده قالمادې قوت،
 بنا کار ائیلهدی غوربت گۆزۆم آغلار جاوان گۆرکچ.
 روادېر یاش تۆکمکدن کسیلدی گۆزۆمۆن نورو،
 غم آلدې کۆنلۆمۆن ائوین، یاشېمدا رنگ قان گۆرکچ.
 گۆزۆمۆن قانلی یاشېندان نهالی پرورش تاپدې،
 اۆزانېر سرو رعنانېن قدی آب روان گۆرکچ.
- ۵ خیالېندېر بنا مېمان، کۆنۆل تختینده دیر سولطان،
 سفرده شاد اولور مېمان شکفته میزبان گۆرکچ.
 بو دۆنیا مالېنا وئرهن کۆنۆل عقبادا مرتد دیر،
 ساتار ایمانېنی تجار، مالېندا زیان گۆرکچ.
 ساربلدې بۆینوما زۆلفون کمندی افعی ایلان تک،
 اولور قورخاق کیشی غافیل یوخوسوندا ایلان گۆرکچ.
 کۆنۆل سئودای عشقه دۆشه لی، غمدن ظفر تاپدې،
 مقرر دیر کی کۆهنه، نو اولور یارېن جاوان گۆرکچ.

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، مفعولن.

- ۳۱ -

- ۱ کۆنلۆم آچېلېر سرو خورامانېنی گۆرکچ،
 خوشحال اولورام پۆسته ی خندانېنی گۆرکچ.
 گۆن، رشک ائدهر گۆل اۆزۆنۆ گۆرسه سحرده،
 مه، پاره لنیر ناوک مۆزگانېنی گۆرکچ.

نقاش اگر چکسه قلم بیر له جمالبن،
 تیتره الی اول سیب زرخدانبنی گورکج.
 گر تاب وئره زولف پریشانبنی اوزده،
 گون تیره اولور چهره ی تابانبنی گورکج.
 ۵ دوزخ قاپیسی باغلانبان جنت اولور دهر،
 قونونداکی سیب و گول و ریحانبنی گورکج.
 فتح ایله ظفر یار اولور عاشیق زارا،
 اسبابانبر ناز ایله سامانبنی گورکج.

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن.

- ۳۲ -

۱ گوز چشمه سی ده جلوه ی جانانه ائدهر موج،
 دریا اوزوده گووهر دوردانه ائدهر موج.
 یاربین اوزونون عکسینه گوز آیینه اولدو،
 مئی بزمی اولان گوشه ده پیمانہ ائدهر موج.
 ساقی اله مئی آلدی و دولدوردو پیاله،
 شمع اوزوده ده سایه ی پروانه ائدهر موج.
 خوم داشلادی شووقوندان اونون کریچی باشدان،
 قان اولماق اوچون نشئه ی میخانه ائدهر موج.
 ۵ محو اولدو ظفر، قالدی اونون اوزونه حیران،
 گوز مردومونون جیلوه سی مستانه ائدهر موج.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳۳ -

- ۱ گتتمگه دوست کویونا، کۆنلۆم ایلن ائتدیم صلاح،
سؤیله دی کیم: «گۆن اوزۆن گۆرمک مبارکدیر صباح.»
شؤوقدن گۆزۆمه یوخو گلمه دی اول گئجه ده،
تا مؤذنلر اؤخودولار کی حَىّ عَلىّ الفَلاح.
ساقی کوثر الیندن جام وحدت ایچمیشم،
عشقی سئوداسین سالیبدیر کۆنلۆم ایچره روح و راح.
حاجبیلار هر ایله بیر قوربان ائدرلر کعبه ده،
بن شهید عشق اولدوم تا اول قانیم صباح.
۵ صلح کل ائتدیم جهان خلقی ایلن یوخدور ایشیم،
تا کی دؤشدؤ نار ایلن آرامبزا صلح و صلاح.
ای ظفر! باغلی قاپیلار خوش آچیلدی اوزۆنه،
وار، یاربن تۆپراغینی چکگیل گۆزۆنه هر صباح.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳۴ -

- ۱ بزم آرا ساقی اولوبدور بیر گۆل خودرایه باخ،
گۆندن آرتیبدر ضیاسی، بدر اولموش آیا باخ.
گۆردؤ کیم بن اولموشام صهبای چشمیندن خراب،
دؤوره سالدی ساغری، اول شوخ بی پروایا باخ.
شعله ی حؤسنؤ چبخارمیش شمع باشپندان تۆتۆن،
کۆللی اؤدلارا یاخمیش بو گۆل حمرایا باخ.
بیله دی بۆلبۆل تک اولوبدور مسکنیم کۆنچ قفس،
حالما قیلماز نظر نازیله استغایا باخ.

۵ اشک چشم خون فشانېم عازېم اولدو پايينا،
دئديم: «ای بی رحم! بیر کز موج ائدهن دریا یا باخ!»
ای ظفر! چۆن منع ائیلەر عشقندن زاهید بنی،
سۆزۆنه اویما، گۆز آچیب اول گۆل رعنا یا باخ.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۳۵ -

۱ جهان اهلینده بیر عهدی بۆتۆن یار موافق یوخ،
کیمه اظهار ائدیم حال دلیم؟ کۆنلۆمده دردییم چۆخ!
یاخبیدېر جانېمې عشق آتشینه بیر بوت ترسا،
روادېر سانجیلېر مۆزگان صفیندن سینمه یۆز اوخ.
چکیلیمیش قاشلاری یایی، نهان یئردن بنی اوخلار،
فغان کیم چشم مستی تۆکمک و ایچمکدن اولماز تۆخ.
ظفرین اوخونا بیر خسته جانېنی هدف قیلدې،
بو مشکلیدر کی بیر اوخ یئرینه مجرا اولور یۆز اوخ.
۵ نگار بېمېن رقیبېن سۆزۆنه آلدانما آل ائله،
اونون احوال گۆزۆنۆن مردۆمۆنه نوک خنجر سوخ.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳۶ -

۱ هر کیمه قسمت ازل گۆندن وئریلدی نیک و بد،
عشق سئوداسې بنا اول جۆمله دن دۆشدۆ رسد.
کۆنلۆمۆن آیینه سینه بسکی صیقل وئرمیشم،
گۆزۆمۆن پردهلریندن زایل اولموشدور رمد.

بیر ایفدیر جۆمله‌ی اشیانې موجود ائیله‌ین،
 صانع اولدور، واحد اولدور، قُلْ هُوَ اللهُ أَحَد.
 فکر باطن ائیله‌مز زاهید، گۆزۆ ظاهرده‌دیر،
 مکتبه گلمیش اوشاق تک اؤخور اللهُ الصَّمَد.
 ۵ ظاهر اولدور، باطن اولدور، اول اولدور، آخبر اول،
 هر نه کیم امر ائیله‌سه حؤکمۆ روادپر تا اید.
 ای ظفر! سن اؤزۆنۆ اول یارا قوربان ائیله‌گیل،
 لؤطف و احسانبندان اؤزگه بنده‌یه یؤخدور مدد.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳۷ -

۱ هیجر الیندن غملى کۆنلۆم اولمادی بیر لحظه شاد،
 یار بدخو، چرخ کجرو، عۆمره یؤخدور اعتماد.
 حیف کیم گنچدی شباب عۆمر و گلدى وقت شیب،
 کۆنلۆنۆ صاف ائتمه‌دی بنیمله چرخ کج نهاد.
 ظلمت اولدو دود آهېمدان، دوتولدو مئهر و مه،
 اؤزۆمه باغلی قاپیلار، اولمادی بیر گۆن گۆشاد.
 وصل شه‌دی یئرینه، سم وئردی بو دؤوران عوض،
 غصه چکمکدن وئریلدى حاصل عۆمرۆم به باد.
 ۵ بو همان دؤور زاماندر کیم اوروبدور بیر یئر،
 تاج و تخت و مۆلک جمشید و سریر کیقباد.
 تا ظفر یار اولمایینجا بیر داخی مۆمکۆن ده‌گیل،
 کیم دۆشه سر وقتیمه بو چرخ دون کج نهاد.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳۸ -

- ۱ ائتمیشیدی یار کؤنلۆم مستمند،
باغلامبشدی بۆینوما مشکین کمند.
سرو رعنا تک خرامان بیر گئجه،
گلدی حالیم سوردو کیم: «ای مستمند!
تلخ ایمیش هیجران اؤدو کؤیمۆش سنی،
وصل خوشتردیر یانیندا یوخسا قند.
سؤیله دیم کیم بو گئجه وصلیندهیم،
یاندبربرام آتسه مشت سیند.
- ۵ کیم وصالینا ایریشدیم بو گئجه،
آیری بیلمم لبلریندن شهید قند.
سؤیله دی: «ای عاشیق زاریم ظفر!
وار ایمیشسن رشتهی زؤلفؤمده بند.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳۹ -

- ۱ قلم آلدیم کی یازیم از غم هیجران کاغذ،
قانلی چشمیم سویودان اؤلدو زر افشان کاغذ.
اؤدا یاندی جیگیریم دود ایله چپخدی آهیم،
باشی بیخلمپش ایلان اؤلدو او بی جان کاغذ.
گؤل رعنا کیمی گه ساری اولوب گاهی سُرخ،
سریه سر اؤلدو اؤزۆ سُرخ گؤل افشان کاغذ.
اوت شراری دۆشۆبن جانینا یاندی بئله کیم،
دیله گلدی ائله دی آه ایله افغان کاغذ.

۵ بسکی یازیلدی و یوزولدو، قارا اولدو اوزو،
 یایخادی سویا قامی دفتر و دیوان، کاغذ!
 قانلی چشمیم سویو از بسکی گوزومدن آخدی،
 آق ایکن رنگی دؤنؤب چؤن گؤل و ریحان کاغذ.
 ای ظفر! صبر ائله تا کی وصاله یئتتسن،
 سنین آهیندان ایدی ائیلهدی افغان کاغذ.

مفاعیلن، فاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۴۰ -

۱ اوزون گورکج کونول قوشونو سالدی بنده، بیر دلبر،
 اونون قئیدیندن آزاد اولماغا یوخدور بیزه رهبر.
 توتوشموش شمعه دوندو جیسیم زاریم عشق اودوندان،
 مگر پروانه لر سوندورمگه جمع اولالار یکسر.
 کونوله ساخلادیم عشق اودونو مجمر کیمی آخبر،
 بنی روسوی قیلدی دهرده سیلاب چشم تر.
 اودا دوشموش ایلان تک گئجه-گوندوز پیچ و تابیم وار،
 اونون گؤل چهرهسی نین تابدان جانیمدا وار اخگر.
 ۵ جهاندا یار اوچون چوخ سئیر ائدیب آخبر ظفر تاپدیم،
 بن اولدوم مئر اوزوندن بنده اونا، اول بنا رهبر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۴۱ -

۱ چکدیم ایسه بو فنا دنیادا بش گون دردسر،
 عاقبت فریادېما یئتدی دم آه سحر.

طالب دۇنيا اولانېن گۆزۆ دۇيماز دۇنيادان،
 مال جمع اتمكدن اۆترۆ فرق اتمز خير و شر.
 زاهيدين خلوتده دايم خلق اوچۆندۆر طاعتي،
 باغدان دېشرا اولان آغاج باشې وئرمز ثمر،
 مرتضى قولو اولانېن كيني اولماز كۆنلۆنده،
 هر خطا گۆرمۆشلىرىن كۆنلۆنده وار بغض عۆمر.
 ۵ اى ظفرو! دؤغرو اولانېن مۆلكينه يۆخدور زوال،
 اغيرى اولان بو جهاندا باغلاماز هرگز كمر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۴۲ -

۱ تازا دلبر شووقۆ دۆشدۆ باشېما پيرانه سر،
 شۇكر لله حاصل اولدو مطلبيم بى دردسر.
 طالعيم اولدو ظفر اولدوزو ايله توأمان،
 عاقبت يئتىدى يئرینه چكديگيم آه سحر.
 جانېما دۆشمۆش ايدى عشق آتشی بۆلبۆل كيمي،
 بير گۆل اۆزلۆ يار اۆزۆندن روشن اولدو چشم تر.
 حيف كيم اگدى شجاعت غيرتى اندامېمي،
 ضعف آرتي گۆن به گۆن اولمايا تك يَوْمُ الْبَتْرِ.
 ۵ باش آغاردې، ديش تۆكۆلدۆ، بئله قوت قالمادې،
 حلقه اولموش يايا دۆندۆ سرو رعنا تك كمر.
 صبر ائديب چكديم آياغي بير قناعت كۆنجۆنه،
 يار اولاي بير گۆن مگر توفيق ايلن فتح و ظفر.

- ۴۳ -

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۱ عئشق ائدهر بۆلبۆل شئیدا کیمی عاشقلری زار،
 وصله چۆن یئتدی خلیل، اؤد اونا اولدو گۆلزار.
 اول زماندان مثل اولموش گۆل و بۆلبۆل رمزی،
 خلق آرا عئشق و محبت سؤله نیر لیل و نههار.
 عئشق دئدیکلری نین وصلی شب و روزوندا،
 هر کیمی یار عزیز ائتدی داخی ائتمز خوار.
 جینسی [...] اولانین اصلی ازل گۆندندیر،
 حنظلین تۆخمو اولور تلخ و اؤزۆ [...]
- ۵ جنته قابیل ایمیش کۆندهی دوزخ ای دل!
 گل ظفر سۆزۆن ائشیت [...]

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۴۴ -

- ۱ سانماگیل هر توز یئیهن کیشی سنا یۆلداش اولور،
 بیر یامان گۆن باشا دۆشنده سنا سپرداش اولور.
 نئچه کیم بیر عورت ایکی کیشیدن دؤغدو اوغول،
 اول سنا قارداش اولماز، بلکه قاربنداش اولور.
 تا جهاندا دؤولتین وار، بنده فرماندیر سنا،
 دؤولتین چۆن گئتدی الدن، وار بیان اوباش اولور.
 مردۆم چشمیم گۆزۆم یاشینې محرم ائیلهمز،
 چۆن کی مردۆم زاده دیر اول گۆزدن یاش اولور.
- ۵ گۆز یاشې اوندان بنی روسوا ائدییدیر عالمه،
 بحر آرا توتسام وطن خلق جهانده فاش اولور.

اینجه یاغدېردې بنا اطفال الیندن داش فلک،
کیم تۆشۆرسه خلق عالم، یئر اۆزۆ پرداش اولور.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۴۵ -

- ۱ توتوشدو هیجر اودونا جیسم زارېم وصل مۆمکۆندۆر،
کی هر کیم یاندې بیر کز، شعله ی آتشدن ایمندیر.
بنی دیندن چبخاردې سئحر ایلن بیر کافر هندو،
کۆنۆل! شاد اول کی یانماز آتسه هر کیم کی مۆمندیر.
اگرچی آیری دۆشمۆشم وطندن، یۆخدور آرامېم،
ایمس غوربت کۆنۆل شهری ایچینده یار ساکیندیر.
یقینیم حاصل اولدو، اضطرابیم گتدی کۆنلۆمدن،
سعادت اولدوزیله اختر بختیم مقارندیر.
- ۵ گۆزۆم مردۆملری خال لیین گۆزدن نهان ائتمیش،
رقیب اولموش بنا پنهان، کۆنۆل مۆلکۆنده خایندیر.
ظفر، باغلی قاپی آچدی اۆزۆمه دوست بابیندن،
غم اهلینه دئیین گل سین، بو گۆن بیزده خوش آئیندیر.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۴۶ -

- ۱ غیر گر بیلمهسه حال دلیم، الله بیلیر،
کۆنلۆمۆن سیررینی هر نسنه ایسه، شاه بیلیر.
مئهری تک مئهری کۆنۆل ائوینی پُر فیض ائتمیش،
دردی جانېمدا نهان اولدوغون اول ماه بیلیر.

تن زارېمنې اگر ياخدې ايسه هيچر اودونا،
 گاه اگر قدریمی اول بيلمز ايسه، گاه بيلير.
 شوکر کيم دؤغرو يولا سالدې بنی لؤطف خدا،
 بن بيلن يولو قاچان جاهيل و گمراه بيلير.
 مدعی رغمی ايله تاپدې ظفر راه نجات، ۵
 چؤن کمينه اؤزؤنؤ بندهی درگاه بيلير.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۴۷ -

سرو تک گر جلوه قبلسان باغ آرا ای سرو ناز! ۱
 جان فدا ائيلهر آياغېن تۆزوننا اهل نیاز.
 قاشلارېن طاقېنا بن سجده اونون چؤن ائيلهرم،
 کيم قېلالار کعبه نين ائوينه از هر سو نماز.
 بير ديل ايله بن سنا راز دليم دئيم نئجه؟
 يؤز ديل ايله گر دئسم قالېر کؤنؤلده جؤمله راز.
 شمع روخسارېن بنی پروانه تک کؤيدؤ گئجه،
 دانا دک بی تاب ايديم جان قويمادې بنده گداز.
 يا ظفرين گؤزؤنؤن مردؤملرين ائيله سپند، ۵
 يا اؤزؤنؤ گيزله گيل، ائنگيل گؤزؤندن احتراز.

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۴۸ -

اونون مئهريندن اؤزگه، زار کؤنلؤم راهبر بيلمز، ۱
 ضعيف و ناتواندېر، عشقندن غيری هنر بيلمز.

اوراردې تيشه نى فرهاد، مر شیرین هواسیله،
 باشپندا یار سئوداسې اولان، کوه و کمر بیلمز.
 اگر مجنون هوای لیلی دن روسوای خلق اولدو،
 اونون حالین نه بیلسین اول کی بیر آه سحر بیلمز.
 چمنده زار اولوب بولبول، گول اوچون گر چکهر افغان،
 باشپندا عشق سئوداسې اولان، شام و سحر بیلمز.
 ریایی عشقه دؤشدؤ بوالهوس روسوای خلق اولدو،
 اولارین دوتدوغو یولو بحمدلله، ظفر بیلمز.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۴۹ -

عارف اولان سیررینی هر کیمسه اظهار ائیله مز،
 یار گؤلدور عاشیقینې بی سبب خار ائیله مز.
 ظاهر و باطنده بیردیر عاشیقین کونلؤ مدام،
 یارسپز گر باغا گیرسه سئیر گولزار ائیله مز.
 دیزینی قوجاقلایب، یاتیر اگر یار اولماسا،
 اوز یارپندان غیر، مئیل اوزگه دلدار ائیله مز.
 بو جهاندا گورمه دیم بیر عهدی بوتون دلرؤبا،
 گوزومؤ گریان گوره فکر گهربار ائیله مز.
 عاشیق اولدور جانینې قوربان ائده جانانېنا،
 هر کونول کیم جانین ایسته ر فکر دلدار ائیله مز.
 شمه یانماقدان پر پروانه نین نه باکی وار؟
 کعبه ی عشقه ایرهن فکر گران بار ائیله مز.
 ای ظفر! گریان گوزون ائتدی سنی روسوای خلق،
 دئمه داخی کیمسه سر سوزونؤ اظهار ائیله مز.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۰ -

- ۱ یار وصلیندن جدا، پامال دؤورانم هنوز،
 یانارام عشق اودونا، بیمار هیجرانم هنوز.
 خاطرهمدپر جمع کیم غیر ایله یوخدور اولفتین،
 دئمه کیم یاد اولموشام، در فکر جانانم هنوز.
 گۆزلریمدن قانلی یاش آخماقدان اولدوم بی بصر،
 بویونو چکمه، بیلگیل بیر کنعانم هنوز.
 گر گداتک دربه در دؤشدوم وصالیندان جدا،
 اؤز یانیمدا فکرین ایلن، شاه [و] سولطانام هنوز.
 ۵ بیر کمینه چاکریندیر بو ظفر، ای گولعدار!
 دؤشمؤشم گر نظربندن، بنده فرمانم هنوز.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۱ -

- ۱ اولمادېم دؤور فلکده بیر نفس آزارسېز،
 جؤورؤنه قاتلانماق اولور، اولماق اولماز یارسېز.
 بیر طرف آزار عالم، بیر طرفدن سگ رقیب.
 ألمېش اورتایا بنی و قالمېشام غمخوارسېز.
 ای ستمگر یار! بیر رحم ائيله گیل احوالېما،
 قونچا تک پڑمرده اولدو خاطرېم دلدارسېز.
 اولفتی کس سن رقیبندن، خسته کؤنلؤم شاد اول،
 دئمه کی بوستان آرا گؤل هرگز اولماز خارسېز.

۵ مونجا دردلر سندن اؤترو چكيشم اى گولعدار!
گل ظفرله يار اولگيل، قويمايگيل غمخورسپز.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۲ -

۱ عشق تركين ائيله مم تا وار بدنه بير نفس،
بنا دئرلر گر هوسدير عشق، بسدير بو هوس.
يار جاهيلدير اگر باشندا واردېر چوخ غرور،
اياغي كسمه م كويوندا دئمه سينلر بوالهوس.
باشلارېندا بو جهان سئوداسي وار زاهيدلرېن،
هئچ دئمزلر كيم يئتيشير دادا بير فريادرس.
عشقندن غافل اولانلار سنگساز ائيله ر بنى،
كؤنلؤمؤن شيشه سينه دگسه سېنار پر مگس.
۵ پاسبانم گئجه- گؤندؤز كويوندا اول دليرين،
بؤلبؤل شور يديه خوشتر گلير كؤنچ قفس.
اى ظفر! صبر ائله گيل بو دهر دونون جؤورؤنه،
يئتيشير بير گؤن سنين فريادېنا فريادرس.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۳ -

۱ ترك ائتمه اى كؤنؤل! يارېن هواسېن بير نفس،
بى وفا يارا كؤنؤل وئرمه، سنا بير يار بس.
چك باشېن بو دهر فانيدن قناعت كؤنچؤنه،
بؤلبؤل شئيدا كيمي آرامگاهېندېر قفس.

ای ظفر! جانین فدا قبل بیر وفالی دلبره،
یار وصلین گر دیلرسن غیردن پیوندی کس.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۴ -

۱ ای فلک! اتدین بنا بو دؤورده آزار بس،
ایله دین بولبول کیمی آزار الیندن زار بس.
زعفرانه دؤندؤ بنزیم لاله سی، هیجران یئتر،
گر وصالا یئتمه سم کؤنلؤم اولور افگار بس.
کفره سالدی کؤنلؤمؤ، یارین مشوش زولفلری،
چؤن کی دام عشقه دؤشدؤم اتدیم استغفار بس.
دؤنیادا یاندېردېن ایسه، دوزخه سالما بنی،
بؤینوما باغلادېن آخېر رشته ی زئار بس.
۵ ایسته مم سندن بو دؤنیا مۆلکؤ ایله مالېنی،
مطلبیم بودور جهاندا: اول پری رخسار بس!
سینه می مجروح اتدی اگری - اگری باخماغې،
چکدی خنجر قتلیمه اول غمزه ی خونخوار بس.
بو ظفر یالقېز قالبېدېر ایکی دؤشمن الیده،
مونجا کیم آزار قبلدېن چرخ کچرفتار، بس!

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۵ -

۱ گه سارالدي، گه قېزاردې رنگ زردیمدن قویاش،
عشق پنهانېمني اتدی بو جاھان خلقینه فاش.

وئردیگینی آلدی الدن بو سپهر نیلگون،
 ائتمه میشدیم هرگز اوندان منصبی چۆن بن تلاش.
 گه گۆتۆردۆ چرخ اۆزۆنه، گاه سالدی تۇیراغا،
 حیف کیم یؤخدور اونون طبعینده بیر عقل معاش.
 زهر قاتدی آسبنا، هئچ بیلزم فکری نه دیر،
 دۆشمینه هئچ کیشی ایچرمه بییدیر قانلی آش.
 اودوما یاغمور، یئرینه سپمه دی بیر قطره سو،
 گۆن به گۆن یاغدیردی باشیم اۆزه رینه تۆرلۆ تاش.
 انتقامین چکدی آخبر بو ظفردن اول خسیس،
 سال و مه اول بینوایی ائيله دی صاحب فراش.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۶ -

اختیاریم آلدی الدن [اول] نگار حوروش،
 مست ایکن مخمور اولدوم، گزهرم دیوانه وش.
 ساغر آلمیش الینه دۆلدوربان ایچیر مدام،
 گۆزلریمین مردۆمۆ تک اولموشام خمیازه کش.
 قاشلاریمین طاقینی اگمیش قورولموش یای کیمی،
 گۆل جمالین تا کی گۆردۆم مرغ روحوم ائندی غش.
 ساقیا! گل دۆوره سالگیل ساغری، مست اولالیم،
 بس خمار اولدوق، زمانې هم اولالیم باده کش.
 به تکی پشمینه پوش اولماق زامانی وقتیدیر،
 بیزه داخی خوش یاراشماز بیله گۆنده کش و فش.
 ای ظفر! فرزانه ایدین، گل بو گۆن دیوانه اول،
 گزگیلن مجنون کیمی بیر نئچه گۆن دیوانه وش.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵۷ -

- ۱ قۆيمادې شام فراقېن بو كۆنۆلدە عقل و هوش،
 باده وئرگيل كۆنلۆمۆ غمدن چېخار، اى مئى فروش!
 هوشومو آلدې اليمدن هم فراقېن، هم خمار،
 هم گتيرەر، هم آپارار مئى آرادان عقل و هوش.
 بادهى وحدت ايچن دايم بهشتندە سئير ائدەر،
 دۇن گئجه گلدى قولاغېما سمدان بو سروش:
 « - گۆن اۆزۆنۆ گر بولوت دوتسا بيل اۆنون وجھينى،
 مه جمالېن رشكيدن اولموشدورور اول پرده پوش!»
 ۵ لعل مئىگونون خيالېندان سيه مست اولموشام،
 ياخو چشمين ساغريندن اولموشام بن باده نوش.
 بو ظفر روز ازلدن مست و مدهوشوندورور،
 عيبى چۆخدور بو جاھاندا، اولگيلن سن عيب پوش!

مفاعلن، فاعلاتن، مفاعلن، فعلن.

- ۵۸ -

- ۱ بيرى كى كعبه سارې ديلدە باغلا دې اخلاص،
 اۆزۆنۆ مسجد ايلن خانقاهدن ائتدى خلاص.
 كۆنۆل خلاصي ديلرسن عيان قبل اخلاصېن،
 ميسر اولا دەگيل اولمادان عيان اخلاص.
 ريبى خلق كيمي ائتمە اۆزۆنۆ ظاهر،
 چۆ باطين ائوى دەگيل جمع يۆخدور اخلاص.

حواس چۆن متفرق‌دورور، ریادبر ایشین،
 عوام صورتی تک اوزونو بیلیرسن خاص.
 ۵ سماع و وجد ایله خلقی یولدان آزدبرما،
 اوزون آرایا سالبب زن تک اولماگیل رقااص.
 ظفر! اولارا قاربشما ریادان اول فارغ.
 غنا و فقر و فنا بحری ایچره اول غواص.

مستفعلن، مستفعلن، مستفعلن، فعل.

- ۵۹ -

۱ فریادا! اولمادیم غم الیندن دمی خلاص،
 دردیمه چاره قېلمادی بیر لحظه عام و خاص.
 گلدی هوای عشق باشا گتندی عقل و هوش،
 اول درد عشقه دیر متوجه قامی خواص.
 مسکین ظفر بلایا دوشوبدور بو دهرده،
 یارب! عنایت ائیلهسن، ائیله اونو خلاص،
 چوخ درد چکدی بنده لیگین ائیلهسن قبول،
 محمود دهرسن سن و اولدور ایاز خاص.

فعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۶۰ -

۱ خنجرین آجېسی ای سرو روان! جانېما خاص،
 غمزهدن آتېلان اوخ بو تن عریانېما خاص.
 ایسته گیل بزمینه بیز عیش و طرب خاصلارین،
 گر بیزه سن گلەسن کلبه‌ی ویرانېما خاص.

عاشبقام وصفینی نچہ ائدہ ییم بیر دیل ایله،
 شووقونون مرتبه سی دفتر و دیوانہما خاص.
 بوالہوسلر نہ بیلیر عشق فنونون ای یار!
 بیر قبادہر کی گلیبیر ظفر اندامہنا خاص.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۶۱ -

۱ دلبرین شووقوندان ائیلہر بادہ ایلن جام رقص،
 ساقیا! مئی وئرگیلن کیم پختہ اولسون خام رقص.
 گون خجل اولور گنچندہ قصر و بامبندان اونون،
 ظہر ائیلہر ذرہ تک اول کویدا تا شام رقص.
 شاهد بزمین داخی کونلونو آلہن مئی ایله،
 ائتمہ سین مجلس اوزونده نشئہ نیز ناکام رقص.
 خانقاه خلقی نین اول ارادا یئری یوخدورور،
 چون ریایی ایشلری وار اولماسہن بدنام رقص.
 ۵ ای ظفر! بو نوع رقصین بیر مبارک حالی وار،
 هر کیشی تمکین ایلن رقص ائندی اولماز خام رقص.

فعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۶۲ -

۱ دلبرین فکری ایلن اولدو کونول عشقه حریص،
 یوسفین ایگین وئریر پارا اولان قانلی قمیص.
 چون بہا خلق وئریر نازک اولان گفتارا،
 قیمتی اکسیک اولور شعر اگر اولسا رخیص،

بیر نچه بیت یازیلدی وار ایدی قافیہ تنگ،
 کثرت ار خلق آرا اولسا، اولور جای لخیص.
 کؤنلۆمۆز مئیلی جیگر یازیا صید ائتمک اوچۆن،
 غم کؤنۆلدن گئدیره باده ایلن سیر قنیش.
 قصه ائشیتمه گیلن بی سر و پا ملّادان،
 یالانی جمع ائدیپ خلق آرار ائیلەر تلخیص.
 ای ظفر! تجربه کار اولمپیان ایشین بیلمز،
 بو سبیدن ائله دین دهر آرا بین تمخیص.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۶۳ -

عشق جووهردیر، کؤنۆلده گۆزگۆسو اولموش عرض،
 اول مجلی گۆزگۆده یاربین جمالبدیر عرض.
 گر الینده اولماسا دینار مسکین عاشیقین،
 دلبرین وصلینه ایرسه جانینی وئیریر عوض.
 بو عجب بیمار عشقین دردینی بیلمز طیب،
 گۆرمه گه گلکچ دوتار ال تا ائده تشخیص نبض.
 یار لؤطفؤدور، ظفر بیمار عشقه جان وئرن،
 اوندان اۆزگه چاراسی یوخدور چۆ آرتبقدیر مرض.
 بوالهوس عشق آتشی یاندیرماغین اؤد تک بیلیر،
 جووهرین حالین نه بیلسین اول جماد پر عرض.

۱

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فعلن.

- ۶۴ -

- ۱ کۆنلۆمۆ ائیلهدی بۆلبۆل کیمی شئیدا عارض،
باغ آرا گۆرسدهمز اول گۆل رعنا عارض.
ایکی اۆزلۆلۆگۆنۆ ائیلهدی خلقه ظاهر،
سۆرتۆرم تۆپراغا باغ آرا دمام عارض.
طاقتیم یوخ کی ایکی اود بنی یاندېرا مدام،
هیجر اودونا یانا بیم سۆیله کۆنۆل یا عارض،
دۆشمۆشم عشق اودونا، بنا ساری بیر باخماز،
عجب اولماز کی گله ائده تماشا عارض.
۵ اۆزۆمۆ، بیر آیاغبله قېزاربتگیل ساقې،
نئجه سۆرتۆم آیاغېنا بن روسوا عارض؟
ای ظفر! ایسته ر ایسن دۆولت باقې تاپماق،
شیخ صفی درگهیدن درگه دوتما عارض.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۶۵ -

- ۱ ای کۆنۆل! دۆشمۆش باشېنا آرزوی خال و خط،
محرمی غفلت اۆزۆندن مجرم ائیلهر بیر نقط.
بی وفا یارا کۆنۆل وئردین غمبندن زار اولوب،
ائتمهدی احوالېنی سۆرماغا بیر کز او غلط.
هیجر اودوندان توتوشدو جیسم زارېن نئی گیبی.
گۆزلریندن قانلې یاش اولدو روان مانند شط،
مردۆم چشمین اۆزهر اول نههر آرا بالبق گیبی.
ماق تک رنگی قارالمېش سو اۆزۆنده مثل بط.

۵ ای ظفر! دوتگیل قولاق بیر دم فضولی شعرینه،
 اوندان اؤزگه هیچ شاعر شعر دئمز بو نمط:
 قدرتی یوخدور فقیرین شرح وصفین ائیلیه،
 شمّه ی صنّونده ال تیتره یازا بیلمز نقط.

مفاعیلن، فعلاتن، مفاعیلن، فع لن.

- ۶۶ -

۱ کؤنؤل! ائمه طریقینی ائیله گیل مضبوط،
 ریا و شرک و دغا بیرله ائیله مه مخلوط.
 بو یولدا شرط فنادر اگر کؤنؤل وئریسن،
 قدم بو یولا قویوب گئتمه راه نامشروط.
 الینده دیر کیشینین ایشگیلی فعالنا باخ،
 فعالی یاخشې گرک سؤزؤ اولسا نامربوط.
 کؤنؤل صحیفه سیدن محو ائیله نقطه ی شک،
 کی الله آدنا کافر مگر قویا منقوط.
 ۵ گنده رسن اؤزگه سی نین یوکونؤ یونگول ائده،
 اولور ظفر آخبر آرخادا اؤز یوکون مسقوط.
 فنا ریاضتئیده قامتین قبالان چؤوگان،
 گؤزونه توب کیمی گلمز بو گنبد مخروط.

فاعلاتن، فعلاتن، فع لن.

- ۶۷ -

۱ عشق، دلداردان اولور محظوظ،
 غملى، غمخواردان اولور محظوظ.

بۆلبۆلون، کۆنلۆ آچیلبر گۆلدن،
 مار اۆلان خاردان اۆلور محظوظ.
 بو جهان خلقیدیر قامی حمّال،
 بارکش باردان اۆلور محظوظ.
 هر کیمین وار باشیندا بیر سئودا،
 بو کۆنۆل یاردان اۆلور محظوظ.
 ۵ مئی کشین ساقی ایله اۆلفتی وار،
 مست خمّاردان اۆلور محظوظ.
 مطربین نغمه ایله دیر هوسی،
 کارگر کاردان اۆلور محظوظ.
 ای ظفر! یار ترکین ائیله مه گل،
 آدمی یاردان اۆلور محظوظ.

فاعلاتن، فعلاتن، فع لن.

--- --- --- --- ---

- ۶۸ -

۱ عقل، فرزانه دن اۆلور محظوظ،
 جهل، دیوانه دن اۆلور محظوظ.
 سؤیله شیر بیر- بیرله ناز و نیاز،
 عشق جانانه دن اۆلور محظوظ.
 عشق اؤدو دۆشنده جان و تنه،
 شمع، پروانه دن اۆلور محظوظ.
 بۆلبۆل و گۆل چۆ گلدی گۆلزارا،
 باغ، همخانه دن اۆلور محظوظ.
 ۵ ای ظفر! ساقی ایله اۆلفت دوت،
 روح پیمانده دن اۆلور محظوظ.

عشرت ائت بیر گۆزهل مکان ایچره،
جعد، ویرانه دن اولور محظوظ.

مستفعلن، مفاعلن، مستفعلن، مفاعلن.

- ۶۹ -

۱ گلدی بهار دلگشا، گئیدی لیباس خیضر تاغ،
سۆنبۆل و گۆل آچیلما دان، گیردی سماعه طرف باغ.
بۆلبۆل زار شووقدان باشلادی زیر و بم نوا،
کۆچدۆ چمن مکانبدان، لشکر روسیاه زاغ.
ساقی بزم، مئی چکیب سوندو بنه پیاله نی،
غم گۆتۆرۆلدۆ آرادان، گلدی زمانه ی فراغ.
شاهد باغ، مئی ایچیپ پرده نی سالدی چهره دن،
گۆل کیمی گلدی مجلسه عالمی اتدی تر دماغ.
۵ وصل زامانیدر، ظفر! کۆنلۆ [نۆ] شاد و خرم ائت،
یار ایله اۆزگه اۆز وئریر صحبت باغ و کشت راغ.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۰ -

۱ ساقیا! دۆشدۆن خمارا، وئر بیزه آلتین آیاغ،
کیم کدورتدن، چیخیب مئی دن اولالیم تر دماغ.
مطرب و مئی خوش بیلیر بیر دلبر مهرو ایلن،
بۆلبۆل شئیدا کیمی دوتماق وطن دیر کۆنچ باغ.
بو جهان فانییا، چوخ ائتمک اولماز اعتبار،
بۆلبۆلۆن یئرین آلبر غافل دۆشنده زاغ ماغ.

ناگهان بیر یئل اسهر عالمنی دیگرگون ائدهر،
 بزم آرا، تاریک بولور بو یانان شمع چراغ.
 ۵ تا ظفر یار ایکن ائيله فیکرینی، ای ماهرو!
 او گندهندن سونرا قالماز بتله آرایش باغ.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۱ -

۱ نقد عؤمرؤم اولسون اول یارا تلف،
 کیم وفا اؤزره اولای یار خلف.
 ورنه چؤخدور بو جهاندا دل روبا،
 ضایع ائیلهر عشق آرا آب و علف.
 جؤوهر پاک اولانې بسلر عزیز،
 جان ایچینده گنجه و گوندؤز صدف.
 بیر وفاسنر یارا وئردیم کؤنلؤمؤ،
 سینهم اولدو تیر موژگانا هدف.
 ۵ اؤزؤنه زولفون پریشان ائيله میش،
 کیم یاراشبر مه اؤزه مشکین کلف.
 ای ظفر! صاف ائيله کؤنؤل چشمه سین،
 شور ائدهن دریانې اورتهر موج کف.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۲ -

۱ اولدو رنگین قانلې یاشبمدان بنیم رنگ شفق،
 نامه ی اعمالې یارماقدان قارالدې بین ورق.

عئشقه دۆشدۆ جيسم زارېم اولمادې غمدن خلاص،
 وئرمه ديم اۆز ايشيمه هيجران اليندن بير نسق.
 دوتموشام اۆز درگهينه اول شفاعت كانې نېن،
 كيم اشاره بيرله اتدى ماه بدرى ايكي شق.
 مصطفى و مرتضى پشت و پناهېمدېر بنيم،
 مكتب عشق ايچره عالمدير اونا طفل سبق.
 قويمالدين اي ظفر! اولاد پاكين دامنين،
 چون ازل گوندن بئله ترتيب تاپمېشدر نسق.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۳ -

باشېما دۆشدۆ يئنه سئوداي عشق،
 كوئلوم اولدو منزل و ماواي عشق.
 زاهيدين ايشي رايي دير مدام،
 دلده يوخدور بير نفس پرواي عشق.
 سويله ديگي بودور اول كافر دلين:
 « - فيتنه سالېر خلق آرا غوغاي عشق! »
 اوزونون رايينجه ايشلر ايشلري،
 شرع ايلن اورته رُخ زيباي عشق.
 صوفي صافي طريقين دوت كوئول،
 وئر صفي تك راييني بر راي عشق.
 اي ظفر! دونيايا يوخدور اعتبار،
 جاودانديرتا ابد عقباي عشق.

۱

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۴ -

۱ عقل اولدن ياراندي روح پاك،
 سونرا گلدى عرصه يه دوققوز سماك.
 دورد عنصر بير - بير ايلن يار اولوب،
 اولدو پيدا يئر اوزونده آب و خاك.
 پس وحوش و طير و جن ايلن پرى،
 آخري انسان و اشجارات تاك.

مفاعيلن، مفاعيلن، فعولن.

- ۷۵ -

۱ ظفر! ياربن اوزون گوردون مبارك،
 كونول حاليني بيلديردين، مبارك!
 سحر خندان گولون دردين باغبندان،
 اونو ناز ايله گولدوردون، مبارك!
 سيه زولفون پريشان اتيله ينده،
 غمين كونلون سوينديردين، مبارك!
 توكه ردين گوز ياشين هيجران ليندن،
 اميد وصله سيلديردين، مبارك!
 ۵ نهان يترده گوروب اول عيشوه سازى،
 سمند هينده مينديردين مبارك.
 گنجه بايرام و گوندوز اولدو نوروز،
 اوزونو يارا بيلديردين مبارك.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۶ -

- ۱ تاپدی لذت نعمت ایچره یاردان کان نمک،
 بو سبیدن یاردېر لذات آرا، کان نمک.
 بو نصیحتدیر کۆنۆل! بندن سنه، ائشیت سۆزۆم:
 چۆن یئدین یار ایله، پوزما عهد و پیمان نمک.
 یار بیر، سۆز بیر، اۆتورما، دورماگیل اغیار ایلن،
 تا کی واردېر جان بدنه، جان سنین، جان نمک!
 دوز یئمکده هر کیشی کیم اولدو خاین، گۆز دوتار،
 اۆز ایشینی ایشلر، آخېر نیرده وار نان نمک.
 ۵ سفره سالگیل اؤنونه هر کیم سنه اولدو قوناق،
 عزتین دوت اول کیمین کیم اولدو مهمان نمک.
 ای ظفر! بو دهر دون کیمسه یه ائتمز اعتبار،
 اول کی قالېر کیمسه یه احساندۆرۆر، خوان نمک.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۷۷ -

- ۱ گۆللرین مطلوبو بۆلبۆل، بۆلبۆلۆن مطلوبو گۆل،
 مئی کشین مطلوبو ساقی، ساقېنېن مطلوبو مۆل.
 شمعدن اۆترۆ، اۆزۆن پروانه یاخمېش اۆدلارا،
 عشق بابېندا بو سان تقسیم قېلمېش عقل کُل.
 بوالهوس، بۆز جیسیمینه پنهان اولور اؤد گۆرجه گین،
 کیم ایراقدان دینله مک یاخشې اولور بانگ دهل.
 ای نسیم صۆبح! گل بیزدن آپار یارا پیام،
 ائلچى لیک بابېندا محرم، سن تکی اولماز رُسل.

۵ ای ظفر! یارین هواسپدیر حیات جاودان،
یاردان آیری دیریلیمک عاشیقا، مۆمکۆن دۆگۆل.

مفاعله، فعلاطن، مفاعله، فعلن.

- ۷۸ -

۱ امید مزرعه سیندن گۆتۆرمۆشم حاصل،
اۆزۆمۆ نیست قېلب، یارا اۆلموشام واصیل.
هزار شوکر کی دۆغرو یول اۆسته دیر سفریم،
بو یۆلدان اۆزگه اگر وار، گتتمه دیم باطیل.
جنون عشق چبخاردیدیر عاغلبمی باشدان،
وگرنه جاهیل ایکن وار ایدیم بسی عاغیل.
حدیث و آیة قرآن کیمی رفیقیم وار،
بو صحبت ایله جهان ایچره اۆلموشام کاهیل.
۵ ظفرله یار اۆلوب مرتضی علی قۆلویام،
گۆز آچبان یوموجاک اوندان اولمادیم غافیل.

فاعلاطن، فاعلاطن، فاعلاطن، فاعله.

- ۷۹ -

۱ گنچدی عۆمرۆم، دۆندۆ دۆوران، مونسیم دیر درد و غم،
ساقیا! گل دۆوره سالگیل ایچه لیم بیر جام جم.
عشق اودو کۆیدۆرۆبدۆر بو تن عۆربانمی،
سرو قدیم بیر هیلال آی کیمی تاپدی پیچ و خم.
یار لۇطفۆن کسدى بندن بو دۆنن دۆوران کیمی،
اٹشیدیب شاد اولماسین اغیار وجهینی دئمهم،

دشت آرا مجنون کیمی دوتموشدوم اولفت وحش ایلن،
 شیمدی اونلار هم بنی گورکچ ائلەرلر جومله رم.
 بیلمهزم کیم بو فلکدندير و یا دؤنمؤش ظفر،
 یا عدو تدبیریدیر، اولسون جهاندا عؤمرؤ کم!

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۸۰ -

دوغرولوقدان یوخدور ای دل بین مقام!
 ساقیا گل رنگین ائتگیل بزم جام.
 سگ رقییدن یئتدی بیزه چوخ سیتیم،
 شوکر کیم چکدیم قامبدان انتقام.
 گرچی گئتدی الیمیزدن عز و جاه،
 شوکر کیم قالدی یئرینده نیک فام.
 بزم آرا گل دؤوره سالگیل ساغری،
 گئچدی دؤوران، گلدی ایمدی دؤور جام.
 بو جهان خلقی دؤشؤبدور مئحتته،
 ایچدیگی قاندېر دمام صوبح و شام.
 پخته دوتگیل ایشینی دؤوران گئچه،
 ائتمز عاقیل اوز ایشینده فیکر خام.
 ای ظفر! عئیشی اولانېن قویماگیل،
 دؤغرو سؤز بودور ایشین [...].

۱

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۸۱ -

- ۱ هیجر الیندن نئی کیمی هر لحظه نالان اولموشام،
 بۆلبۆل شئیدا ایلن همراز افغان اولموشام.
 یاندې هیجران اودونا پروانه تک بال و پریم،
 شمعدن شب تا سحرگه زار و گیران اولموشام.
 شُهرت عشقییم بو گۆن مجنوندان آرتې خلق آرا،
 کوهکن سۆزۆ کیمی عالمده دستان اولموشام.
 وامق و عذرا اگر بو دهر آرا اولسا ایدی،
 حالیمې گۆرکچ بیلیردی نئجه حیران اولموشام.
 ۵ گۆزلیمدن یاش یئرینه، قانلی سو اولدو روان،
 بسکی غم کویوندا قالب دیده گریان اولموشام.
 بو ظفر حالپندان ائتمز بیر حذر جؤور ائیلهین،
 یار بدخو هئج دئمەز تۆپراغا یکسان اولموشام.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۸۲ -

- ۱ جان وئریب، تا هم نشین وصل جانان اولموشام،
 پای بند رسته ی بیر عهد و پیمان اولموشام.
 تا نفس واردېر تیمده ترک ائتم عشقینی،
 بیر گدا ایکن بحمدالله کی سولطان اولموشام.
 بولموشام ذؤوق وصالین قویمام الدن دامنین،
 گرچه هیجرانین ایلن دست و گریبان اولموشام.
 وئرمیشم جان نقدینی اؤل ماه بدره رونما،
 خلوت خاصیندا تا بیر گنجه مهمان اولموشام.

۵ بو سبیدن یار اولموشدور بنه فتح و ظفر،
بیر تن بی جان ایدییم، اؤنو گۆرۆب جان اولموشام.

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۸۳ -

۱ جان نقدینی فدا ره جانانا قېلمېشام،
کۆنلۆم ائوینی عشقیله ویرانه قېلمېشام.
مجنوندان آرتی، شهرت عشقیم بو خلق آرا،
فرزانهام کی اؤزۆمۆ دیوانه قېلمېشام.
عشق اؤدو دۆشدۆ باشیما بیر شمع بزمدن،
اؤل شمع بزمه، جانیمی پروانه قېلمېشام.
معنیده بوت پرست اولور صورت ایستهین،
بن ترک صورت و بوت و بوت خانه قېلمېشام.
۵ فرهاد وئردی جان، ره عشق مجازده،
بن خاطیری مجاز ایله پئیکانه قېلمېشام.
تا دۆشدۆ باشا نشئی جام شراب عشق،
گۆز ساغرین بو نشئییه پیمانہ قېلمېشام.
اظهار ائتمه حال دلین خلقه، ای ظفر!
چۆن جۆمله عرض حالینی سولطانا قېلمېشام.

مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن.

- ۸۴ -

۱ ای وصل گۆنۆ بئله اولان فکر و خیالیم!
گل سۆز بو گئجه هیجرده کئچدی نئجه حالیم؟

وار یارا خیر وئر کی بنی غمده بوراخما!
 بیر گۆن اولورهم بؤینووادېر جۆمله وبالېم،
 یاندېم بو گئجه دانا دگین شمع اؤدونا،
 پروانه تکی قالمادې تنده پر و بالېم.
 یولوندا فدا ائتمگه جاندا هوسیم وار،
 چۆن قالمادې بو یئر اؤزۆده مۆلک ایله مالېم.
 گل کۆنلۆمۆ غمدن چبخار، ای دلبر غمخوار!
 مه اؤزۆن ائدر غم کوییده دفع ملالېم.
 سنسن گۆزۆمۆن نورو، و سنسن بنه همدم،
 عشقین بئله توام تۆره دی ذؤوق وصالېم.
 حال دلیمی یازدې ظفر، وئردی صبايا،
 تیتره دی الیم، یازماغا قالمادې مجالېم.
 اظهار سنه نئجه ائدیم تا بیله سن سن؟
 کویوندان ایراق دۆشه جیگی، قالمادې حالېم.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۸۵ -

حالېمی زار ائيله دی بیر دلبر گۆل پیرهن،
 اولموشام بۆلبۆل کیمی شئیدا در اطراف چمن.
 اؤزۆمۆ مشغول ائتدیم هر زامان بن بیر ایشه،
 ورنه مجنون کیمی باش آلب گئده رهم تا یمن.
 وامق و عذرا کیمی اولدوم وطندن دربه در،
 گزمه میش یئر قالمادې در طرف اطلال و دمن.
 سرنوشتیم بئله اولموشمیدی از روز ازل،
 کیم یانام عشق آتشینه، نئجه یاندې کوهکن؟

۱

۵ آه چكسم، اود سالبر آهيم جهاندا باغ آرا،
نه قالبر گول برگ تازه، نه قالبر سرو سمن.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۸۶ -

۱ نوبهار اولدو يئنه غم گوتورولدو آرادان،
جومله ماتمزدهلر چيخدي گوي ايلن، قارادان.
ساقى و باده و مطرب، اوچو همراز اولوبان،
گلديلر بيزه ملايك كيمي بيلمه م هارادان.
اونلار ايلن بئله بير شوخ پرى ماهلقا،
ناز ايله سويا گيريب سونبول زولفون تارادان.
وئرميش ايدى بنه بير وعده كى ياربن اولورام،
آز ياراتميش بئله صورت بيزى هئچدن يارادان.
۵ اى ظفر! شوكر خدا ائيله كى رزاق دورور،
يئتيره روزونو بيلمز كيشى گلدى هارادان.

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۸۷ -

۱ ريادبر زاهيدين فعلى، عياندر مكرى حالبندان،
وئريدير دينى الدن، ال گوتورمز مولك و مالبندان.
يتيم مالبنې نوش ائيله، كى يعنى وجه احسن دير،
اوزونو خوار و زار ائيله، حذر قيلمز وبالبندان!
كونول! دنيايا سن اوپما، اونون تك دينينى ساتما،
ريا علمينده ساحردير، ائشيتمه قبل و قالبندان!

ره مئیخانه دوت دایم، ریادان اولگیلن صایم،
 حقیقت اوزره دیر قایم، خبردار اول وصالپندن.
 بزه تمه اوزونو جاهل کیمی دیا و اطلسدن، ۵
 ایگیتلیک گنچی شیمدی گئیگیلن پاکیزه شالپندان.
 بهشتدن گلدی عوریان، آدم و حوا بو دنیایا،
 لیباس آلا آلدانما، حذر قبل مکر و آلپندان.
 گوزهلر کونلونو آلدی الیندن نچه گون بسدیر،
 گوزون مردوملرین منع ائیله گیل شول خط و خالپندان.
 ظفر، بیلمز جهاندا هر کیشی اهل ریا اولدو،
 اولوبدور پیرو شیطان و شرم ائتمز مالپندان.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۸۸ -

ای کونول! چون عشقه دوشدون گنج، بو دهر فانپدان، ۱
 آگیلن بیر بوسه یارین پوستانه خندانپدان.
 شیب گلدی، باش آغاردی، گنجدی ایام شباب،
 ایچمه گیل شربت یئرینه، باده مسکین قانپدان.
 قانلی یاش تۆکمکن اولدو روی زردیم لاله زار،
 هیجره دوشدون، بیلمه دین بیر وصل یار جانپدان.
 قویما الدن یار کویوندا گدالیق شیوه سین،
 مستحق گنجر زکات اوچون بقای جانپدان.
 چکمه جان قئیدین جهاندا پادشاه فقر اولان! ۵
 تکیه وئرمه سلطنت تختینه، چیخ زندانپدان.
 معصیت دیر اولدو سندن دفتر و دیوان سیاه،
 گوز یاشیله یوگیلن اونو، کونول عنوانپدان.

ای ظفر! چۆن کیم بقای عۆمره یوخدور اعتبار،
ال گۆتۆر بو دهر دونون دفتر و دیوانهدان.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۸۹ -

- ۱ کۆنلۆمۆ ائيله مه دی جمع چۆ پروین هیجران،
گۆن به گۆن ائيله دی بدتر بنی غمگین هیجران.
صبریمی آلدی الیمن، جیگریم ائيله دی خون،
بیر نفس وئرمه دی بو کۆنلۆمه تمکین هیجران.
سالدی بیر کافرین عشقینه چبخاردی دیندن،
سالیک ایکن ائله دی کۆنلۆمۆ بی دین هیجران.
وصل ایلن گره ک ایدی کۆنلۆمۆ آلا شب و روز،
ظاهراً بیلمز ایمیش شیوه و آیین هیجران.
- ۵ ظفر ایلن ائله دی دوستلوغونو بیر یانه،
بیلمه دیم ناکس ایمیش بی دل و خاین هیجران.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۹۰ -

- ۱ ای گۆزه ل! بن تک او سرو قامتین، خم اولماسپن،
خاطیرین غم وجهدن بیر لحظه درهم اولماسپن.
بن خیالینله بو غمگین کۆنلۆمۆ شاد ائيله رم،
تک سنین کۆنلۆنده، بیزدن بیر نفس غم اولماسپن.
التماسپم بودور ای ایکی گۆزۆمۆن مردۆمۆ!
مردم بیگانه، بزمین ایچره محرم اولماسپن.
بیر نُقْطَله مَحْرَمِین مُجْرَمِ اُولور گر باخسا کج،

۵ بو ظفر قولون سنين دؤورؤنده مجرم اولماسين.
 گر ايراق دؤشدؤم، هميشه كؤنلؤمؤن ايچيندهسن،
 آياغبن تۈزو گؤزؤمدن بير نفس كم اولماسين.
 هر نفس حق درگهينه ائيلهرم دؤرلؤ نياز،
 كيم رقييم ايتلرينله يار و همدم اولماسين.
 بو ظفر بير بؤينو باغلي قولدورور، بيلگيل سنه،
 باخېشبن اؤنون سارپيا بير نفس كم اولماسين.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۹۱ -

۱ بار ايلاه! سندن اؤزگه سؤزؤمه يۇخدور گواه،
 آشكارادېر سنين درگاهېنا گيزلى گؤناه.
 دود آهېم قۇرخوسوندان، باش چكەر گردون ساري،
 بو دوخانېن تيرهليگيندن دوتولدو مئهر و ماه.
 لؤطفؤنه واردېر اوميدى گبر و ترسانېن قامي،
 گر گؤناهه سن قالبېرسان، واردېر يۈز بين گؤناه.
 گرچى [بن] بير دل شكسته اولموشام توت اليمي،
 قېلماگيل نفس سىتمكار اجرينه عؤمرؤم تباہ.
 ۵ يۇخدور انديشه م عدودان، گر ظفر يار ائيلهسين،
 غم سېپاهي قۇنالي، كؤنلؤمه مسدود اولدو راه.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۹۲ -

- ۱   آچمادی اۆزۆمه، بو دؤور فلک بیر قاپو،
 نه شکایت ائده ییم خوی بو دور، خصلتی بو.
 آخدې سئلاب سرشکیم، شط بغداد ساری،
 بس کی کویوندا تۆکدۆ بو گۆزۆم چشمه سی سو.
 ساقی بزم گۆرۆب حالېمی، دوتدو ساغر،
 گۆتۆرۆلدۆ ارادان یار کدو بیرله سبو.
 رمضان آیې گلیب دۆشدۆ آرایا نئچه گۆن،
 اولدو بو وجهیله مئبخانه قاپیسی باغلو.
 ۵   فتح مئبخانه اۆچۆن اوخودوم آیات قدح،
 تا ظفر یار اولا، آچبلا بو باغلی قاپو.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۹۳ -

- ۱   رمضان آییده بو نسخه سرانجام اولدو،
 ألف و فا گئچمیش ایدی، هجری دن اتمام اولدو.
 اۆخویانلار بنی بیر یاد ائده یاخشېلیق ایله،
 گرچی سۆز غم ائوینده پخته ایلن خام اولدو.
 اۆزۆنه پرده چکیب عئیبینی اصلاح ائدیین،
 دئمه سینلر کی غمه دۆشدۆ سۆزۆ خام اولدو،
 بو فلک دؤورۆدۆرۆر کیمسیه قالماز جاوید،
 ای خوش اول کیمسه بو گۆن نیک سرانجام اولدو.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۹۴ -

- ۱ بار ایلاها! ائتمه میشدیم پادیشالغ آرزو،
 شوکر، بندن ایمدی ائیلەر شه گدالغ آرزو.
 سالدی اؤدلار زوهد و تقوی جانینا، لوظفون سنین،
 بنی گورهن شیمدی ائیلەر پارسالغ آرزو.
 بیلدیلر اهل ریا، گئتدیکلری یول اگریدیر،
 لوظفونو گوروب، ائدهرلر مبتالغ آرزو.
 خانقاه شیخی اولاردی، گوروبن اولدو ذلیل،
 تا دم محشر داخی ائتمز ریالغ آرزو.
 ۵ بو ظفر، جانین فدا قیلدی سنه بو معنیده،
 کیم وار ابدی کونلو ایچره جان فداغ آرزو.

مفاعلن، فعلاتن، مفاعلن، فعلن.

- ۹۵ -

- ۱ دیلیم ایمس کی دئیم: لا بَغیرِ اِلا الله،
 کی بین بیر آدبدا، اصل آدبدر حقیقن الله.
 گتیردی کتم عدمدن بیزی بو یئر اوزونه،
 رسول گونده ریبین اولدو بیزه هادی راه.
 صراط مستقیمین معنی سی نه دیر؟ بیلگیل،
 رسولدان سورا هادی علی ولی الله.
 امام و هادی دورور اون بیر اوغلو اول ولی نین.
 زامان مهدی یه دک تا چپخا به امر الیه.
 ۵ ایکی گوزو ظفرین انتظاردا اولدو سفید،

دیلینده وردی بودور لایله إلا الله.

فاعلاتن، فعلاتن، فعلاتن، فعلن.

- ۹۶ -

- ۱ شوکر کیم گلدی بنیم یانپما یاربم بو گنجه،
فلگه چپخمپش ایدی ناله و زاریم بو گنجه.
قالمامپشدی دل زاریمدا زمانی تمکین،
یئرینه گلدی یئنه صبر و قراریم بو گنجه.
یاخمپش ایدی تنیمی آتش هیجران دانادان،
وصل یار اولدو، حالیم سوردو نگاریم بو گنجه.
شدت غم، بئلیمی اگیمیش ایدی چؤوگان تک،
راست اولدو یئنیدن قامت زاریم بو گنجه.
- ۵ ای ظفر! کونلوم آرا قالمادی بیر جؤو غم و هم،
چون کی دؤشدؤ الیمه چشم خاریم بو گنجه.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۹۷ -

- ۱ بیر گنجه یار ایچیب، مست اولوب، گلدی بیزه،
گؤتورؤلدؤ آرادان غم، ایکی اوز، دؤشدؤ اوزه.
رازلار باشی آچیلدی، ایکی اوزدن دانادان،
شهد و شکر قاربشیلدی او گنجه گیزلی سؤزه.
پرده قالدی آرادان، مست گؤزؤنؤ سؤزؤین،
تاراییب سؤنبؤل مشکینی نی تؤکدؤ گؤل اوزه.
سؤیلهدی: بندن ایراق اولموش ایدین ای مسکین!

۵ نه روش بو فلک دون سنی یئتیردی بیزه.
جوش سیلاب سرشکیم، سنه یئتیردی بنی،
نئجه کیم سوی قوشو یارا یئتیر اۆزه- اۆزه.
ای گۆزل! اولماگیلن بوالهوسیلن همدم،
نه وئریسن اؤزۆنۆ تۆخمونو سالان اؤکۆزه؟

مفعول، مفاعله، فاعولن.

- ۹۸ -

۱ کۆنلۆم ائویدیر سراى الله،
وُسعتلى ايميش فضاي الله.
حيران بونا اولموشام كى غيره،
نه دن ائده دخل جاي الله.
بو قارا كۆنۆل كى آدېدېر قلب،
ابليس اويار به جاي الله.
تا وار بو ايكي جهان يئرینده،
ائيله ر نسقین رضای الله.
۵ بو جۆمله كى فاني اولدو مطلق،
حالېندا قالېر بقای الله.
مگر اؤزۆ ساخالایا ائوینی،
آيينه ائده صفای الله.
هر کیم كى بو اعتقاد ایلندیر،
البتہ گۆره ر بقای الله.
فتح و ظفر اوندان اولمايېنجا،

کیمسه گۆره مز بقای الله.

مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیلن.

- ۹۹ -

- ۱ شَبَابِ عَوْمَرِ گَنْجِدِي، اِي كُونُول! گل يارې ترڪ ائيله،
جنون عشق دوشموش باشينا، ديلدارې ترڪ ائيله.
آغارتدې باشينې شيبين هواسي، قامت اولموش خم،
خيال چشم مست و غمزه ي خونخواري ترڪ ائيله.
اجل پئيكى ياووقلاشدې، اويان يوخودان اِي غافيل!
دماغيندان هواي زولف عنبر بارې ترڪ ائيله.
البدېر بئلينى محنت دوشوبدور آياغا باشين،
اجل يئتىدى بئليندن رسته ي زنارې ترڪ ائيله.
- ۵ يئتيدير كيم اجل همسايه سين نوش ائيله يه كامپن،
كونولدن نشئە ي اول ديدە ي خومارې ترڪ ائيله.
يئتيشدى قولغا گولبانگ رحلت دهر باغيندان،
گل ايمدى بو تماشاي گول و گولزارې ترڪ ائيله.
ظفر! جاهيل ده گيلسن عشق سئوداسين چبخار باشدان،
گل ايمدى زولفدن بئلينده كي زنارې ترڪ ائيله.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۰ -

- ۱ دون گئجه دوشدو گوزوم، بير دلبر مه پاره يه،
ناز ايلن گيرميش ايدى سوي اكي زولفون تاره يه.
خال هندوسون گوزوب، اولدو كونول آتش پرست،

اوندان اوترۇ مردۇم چشمیم گیرییدیر قاره‌یه.
 مه اوزۇنه، زۇلف مشکینین پریشان ائیلهدی،
 قۇیدو مرهم لبلری کؤنلۆمده اولان یاره‌یه.
 گۆزلریمین جامبدان مخمور ایدیم، اولدوم خراب،
 رحم قبلدی وئردی بیر ساغر بن بی چاره‌یه،
 تازه گۆلدور، کیم نظر باغیندا بولموش پرورش،
 دهرمک اولماز اول گۆلۆ، چۆن تازه گلیمش آره‌یه.
 گۆزدن آخان یاشبمی، بیلدی کی مردۇم زاده‌دیر،
 نسبتی یۇخدور اونون هر سو گلن فواره‌یه.
 اوزۇمه آچدی ظفر باغلی قاپیلار، صۇبحدم،
 ائیلهدی آهیم اثر، اول دلبر خونخواره‌یه.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۱ -

بیر نفس دؤور فلکده خاطیریم شاد اولمادی،
 غم الیندن خسته کؤنلۆم، بیر دم آزاد اولمادی.
 گاه یاخدی هیجر اودونا، گاه سالدی دربه‌در،
 کؤنلۆم اتوی بو زامان دؤورۆنده آباد اولمادی.
 گاه عشرت یئرینه یئتیشدی تیر ایلن تفنگ،
 هیچ کیمه بنیم تکی بو قسم بیداد اولمادی.
 بیلزم کیم مئهردیر یا قهردیر حق سؤیله‌دن،
 بو ستم کیم بنا اولدو حال فرهاد اولمادی.
 گرچی مجنون دؤشدۆ عشقه، لیلی ایلن اولدو وصل،
 هیچ عاشیق حالنا بو قسم بیداد اولمادی.
 ای ظفر! شاد اول کی هر بیر محنتین یۆز اجری وار،

۵

کیم کی غم چکدی بو گۆن اولماز کی دلشاد اولمادی.

مفعول، مفاعیل، فعولن.

--- . . . . . ---

- ۱۰۲ -

- ۱ بیلدینمی کۆنۆل، کی یار گلدی،
 قېش گتندی و لاله زار گلدی.
 بۆلبۆل اوخور ایدی بو سبقده،
 کیم فصل گۆل و بهار گلدی.
 قوشلار تۆله گه چکدی الین،
 فۇرست گۆزه دیب شکار گلدی.
 نرگس، گۆله مؤژده وئردی: «- کئی یار!
 اۆزۆن بیزه گل کی زار گلدی.»
- ۵ دۇوران بیزه اتندی یارلیق بس،
 آخیردا به شکل مار گلدی.
 ایدی قدیمی هیلاله دۆندۆم،
 گۆزۆم اۆنۆنه غوبار گلدی.
 گۆل کیمی چمن آرا گزه ردیم،
 دۆندۆ ظفر و نزار گلدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فعولن.

--- . . . . . ---

- ۱۰۳ -

- ۱ شوکر کیم گتتمیش ایکن، یانپما جانان گلدی،
 جیسیم زار بماغا روان جانيله شول جان گلدی.
 اۆزۆمۆ سؤرتدۆم آیاغینا تۆکۆلدۆ یاشبیم،

ساندې کیم سروین آیاغېنا سودان جان گلدی.
 کۆلبه ی تارېمې مه اۆزۆ ایلن قېلدې منیر،
 گۆن غروب ائیلهدی و شۆل مه تابان گلدی.
 شۆکر کیم لبلریدن کامېمې آلدېم دانادان،
 کۆنلۆمۆ آلماق اۆچۆن همدم و جانان گلدی.
 شۆکر کیم آچدې قاپې اۆزۆمۆزه فتح و ظفر،
 تخت اۆستۆنه بوگۆن یئنی سلیمان گلدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۴ -

بیر گئجه دلبر، بنی ائوینده مهمان ائیلهدی،
 ال دوتوب بنیمله، یئنی عهد و پیمان ائیلهدی.
 بو گدانبن کۆنلۆن، آلب تختی اۆسته، وئردی جا،
 اۆزۆنه دۆنیا اۆچۆن، تخت اۆسته سولطان ائیلهدی.
 ایکی باشدان چۆنکۆ اۆلدو مطلب خواهش تمام،
 دۆندۆ بندن ایشیمی آه ایلن افغان ائیلهدی.
 بیر گۆل رعنا تکی، وئردی کۆنۆل هر جائی یه،
 خلق آرا یعنی کی اۆز عئیبینی پنهان ائیلهدی.
 اختیاریم گئتدی الدن، آیاغېنا سۆردۆم اۆز،
 تازه سولطانی نه دن اۆزگه یه دربان ائیلهدی؟
 ای کۆنۆل! بو دهر دونون ایشگیلی بودور مدام،
 سن بونا آلدانما کیم عهدیله پیمان ائیلهدی.
 یاخشی ایشدن یاخشی راق یۆخدور جهاندا یادگار،
 بد ائدهن، دۆنیا ائوین اۆزۆنه زندان ائیلهدی.
 ای ظفر ائشیت سۆزۆمۆ بیر نصیحتدیر سنه،

يار اولدور كييم اوزون ياربنا قوربان ائيلهدى.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۵ -

- ۱ بزم آرا بير ماهرو، زولفون پريشان ائيلهدى،
 باده توكدو ساغره، بزمى گولۇستان ائيلهدى.
 خال هندوسون گورۇب اولدو كونول آتش پرست،
 اوزونو سالدې اودا همراز اونا جان ائيلهدى.
 مردوم چشميم اونو گوركج گوزوندن توكدو ياش،
 قانلي سو بيرله، او بزمى خوش زرافشان ائيلهدى.
 جاني جانان ديله ميش لا دئمه ديم جان گئتدى،
 لا دئمك كوفر ايدى اول جانيله ايما گئتدى.
- ۵ عهد و پيمانې اولان يارا، نه دير جان وئرمك،
 نقد جان سهلدورور عهد ايله پيمان گئتدى.
 جيسم زار بمني ياخب آتش هيجره دانادان،
 وصل سو سپمه دى بو اودا و جانان گئتدى.
 بير كرز يار اولوبان سورمادي حاليم نئجه سن؟
 بير گئجه يول آزبان گلدى و مهمان گئتدى.
 شووقدان اول گئجه اولدو گوزومه يوخو حرام،
 تختى قويدو اييه سيز گون ايله سولطان گئتدى.
 آياغيم پر مئى ايكن سالدې بنى آياقدان،
 جانېمي آل ايله آلب مه تابان گئتدى.
- ۱۰ ظفري خاك ايله يكسان ائله دى اول كافر،
 قوصصه موندان چكهرم، دين ايله ايما گئتدى.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۶ -

- ۱ گئتدیم حسرت، یار قدریم بیلمه‌دی،
 گۆزلریمدن، قانلی یاشیم سیلمه‌دی.
 اویدو رقیبین سۆزۆنه روز و شب،
 خواهش ایلن اۆزۆمه بیر گۆلمه‌دی.
 بیلمه‌زم کیم بو نه طالعدیر بنیم،
 هئج مۆنجیم ساعتینی بیلمه‌دی.
 بیر دواسیز درده دۆشدۆم دهر آرا،
 کیم مسیحا چاره‌سینی بیلمه‌دی.
 ۵ یاخشېلېق قالېر همین بو دهر آرا،
 ورنه کیمدیر بو جهاندا اۆلمه‌دی.
 صدق ایلن دوتدو ظفر اۆل دامنی،
 هیچ رنج و محنتی اکسیلمه‌دی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۷ -

- ۱ سن سیز ای دلبر! بو گئجه خاطیریم بی‌تاب ایدی،
 چکدیگیم جام لبالب، تا سحر خونا ب ایدی.
 بیر نفس تا کیم گلیب بزم ایچره اؤنون جلوه‌گر،
 کۆنلۆمۆن شهرینده غم شبگردلری نایاب ایدی.
 چۆنکی گئتدین، ظلمت اۆلدو گۆزۆمه اۆل بزم خاص،
 کیم حیاتیم چشمه‌سی ظلمت آرا نایاب ایدی.
 رشته‌ی کۆنلۆمده، یۆز بین عقده‌لر اۆلدو پدید،

بئله بیل کیم هر بیرى جانېمدا بین قلاب ایدی.
 ۵ باغ بېمېن قانې سراسر اولدو چشمیمدن روان،
 چکدیگیم مئی، ای ظفر! گوزدهن گلن خوناب ایدی.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۸ -

۱ کۆنلۆمۆ، آلدې الیمدن بیر نگار خاوری،
 قامتیدیر سرو رعنا، لبلریدیر گۆل پری.
 خال هندوسو، بنی آتش پرست اتندی بو گۆن،
 نئچه کیم هندو یانار اودا قالېر خاکستری.
 باغ آرا، گر سئیره گتتسه اول نگار ماهوش،
 شول چمنده جۆملهسی بر باد اولورلار گۆلپری.
 روز اولدن اونون عشقی بنا اولموش نصیب،
 اۆزگهسی کیمی ده گیلدیر عشقی اونون سرسری.
 ۵ بو ظفر بیر بۆینو باغلی قۆلودور اول دلبرین،
 بنده سینین بنده سیدیر، چاکرینین چاکری.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۰۹ -

۱ گلدی بزمیم ایچره غافل گۆلپری،
 باده ایچمیش، مست اولموش گۆزلری.
 گۆن کیمی آچدی اۆزوندن چادۆرۆن،
 باغ آرا، بر باد اولدو گۆل بیرى.
 پایینا دۆشدۆم اونون مهتاب تک،

- کۆنلۆمۆ آلدې به رسم دلبرى.
 هوشومو آلدې کۆنۆلدىن ناز ايلن،
 دئدى کيم عشقىم ده گيلدير سرسرى.
 ۵ هيچر اودونا يانماينجا وصل ايمز،
 کيم بودور آيين و رسم دلبرى.
 بۆلبۆل شئيدا کيمي چکديم فغان،
 دۇشدۆ گردهشدىن بو چرخ چنبرى.
 اول گنجه وصله ايريشديم دانادان،
 رحم ائديب قالدې يانېمدا اول پرى.
 صۆبج اولجاق اولدو گۆزۆمدن نهان،
 بيلمهديم اول آدام ايدى يا پرى؟
 مه اۆزۆندىن آچدې مئى بزمى نقاب،
 سؤيلهدى: «مسكين ظفر! گل، گل برى!»
 ۱۰ چوخ سنى ياندىرېق هيچران اودونا،
 وصليدير اكنون ميسر هم سرى!»

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۱۰ -

- ۱ وه! كى دينيم آلدې الدن بير پريوش كافرى،
 چابكى، نوشين لىبى، رعنا قدى، غارتگرى.
 روح پروردير مسيحا تك دانېشماق باييده،
 مهوش و لاله عذار و سرو قد سيمين برى.
 زۇلفۇ، گۆزلىرى قارا قېلماقدا شام غم كيمي،
 شام غم دفعينه مه اۆزۆ چراغ انورى.
 اى كۆنۆل! بير بئله رعنانېن گرفتارې اولان،

خلق گۆزۆنده نهان اولماق گرهك مثل پرى.
 ۵ ساقىيا! رحم ائت ظفر بابىندا كيم ائدير وداع،
 بو جهاندان گتتمه ميشكن، دؤوره سالگيل ساغرى.

مفعول، فاعلات، مفاعيل، فاعلن.

- ۱۱۱ -

۱ مه اۆزه دؤشدؤ دون گتجه گۆزؤم نظارهسى،
 بيلديم كى سعد ايميش ره عشقين ستارهسى.
 درديم علاجبنا داخې فيكر ائتمه اى طبيب!
 بيمار عشق يار اولانبن يوخمو چارهسى.
 درياى عشقه دؤشدؤ ايسه زورق بدن،
 شادام كى بير قدم يول اونوندور كنارهسى.
 بير كز شكسته كؤنلؤمؤ آسوده قېلمادبن،
 قورخدون الين كسه بو سېنق شيشه پاراسې.
 ۵ بيلگيل كى عشق وامق و عذرا عبث ده گيل،
 دؤشسؤن جانبا آتش عشقيم شرارهسى.
 سانما كى يار عاشېقدان آيرې سايبلا،
 طالبدن آيرې هيچ ده گيل ياربن آرهسى.
 دئمه داخې ظفر! بو غم عشقه چاره يوخ،
 بير وصل يار ايله ساغالېر جؤمله يارهسى.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۱۲ -

۱ چؤن صبا گؤل اؤزونه دؤشدؤ گۆزؤم نظارهسى،

بۆلبۆل شئیدا کیمی اولدوم گۆلۆن آوارهسی.
 درد عئشقه دۆشدۆ کۆنلۆم، ساقییا! گل دۆوره سال،
 بادهی گۆلرنگ ایمیش بو دردِ عئشقین چارهسی.
 دۆشهلی یاربمدان آیری، یوخو گلمز گۆزۆمه،
 سو یئرینه قانلی یاش تۆکەر گۆزۆم فوارهسی.
 یار گلمایش باغ آرا، سرو خرامان تک گزه،
 رشکدن گۆل قونچا اولموشدور گۆرۆنمز نارهسی.
 ای ظفر! مجنوندان آرتی شهرههه عئشقین سنین،
 بو سبیدن مئهر تک اولدون وطن آوارهسی.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۱۳ -

ای کۆنۆل! صید ائيلهدی بیر گۆزلری آهوسنی،
 جان عوض وئردین آلینجا لبلریندن بو سنی.
 دون بنفشه ایچینده گۆردۆم نهانی سئیر ائدیر،
 نرگسی پاینا سالمیش، لال ائتمیش سوسنی.
 رام ائتمیش اۆزۆنه سنین کیمی صیادی اول،
 اۆزۆنه قول ائیلییه اول دلبر بدخو سنی.
 یاسمنلر جۆملهسی باتمیش گۆی ایلن قاریبا،
 تا کی اول اگینه گئیمیش بیر قبا سوسنی.
 ای ظفر! بو گفتگو سولطان ختایی سۆزۆدۆر:
 « - گئچمه نامرد کۆرپۆسۆندن، قوی آپارسین سو، سنی.»

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱۱۴ -

- ۱ ای کونول! سالدې کمندە بېر خم گیسو سنی،
 اختیاربن آلدې الدن چکدیریر هر سو سنی!
 دون بنفشه گشتی ده گوردوم نهال قددینی،
 اول پری اگینه گتمیش بېر قبا [ی سوسنی].
 گوزلریم پایینه توكدو اشک گول گون چشمدن،
 دوتدو الیمدن کی ای [...].
- سویله دیم کیم عشق دریا سبندا غواص اولموسان،
 قورخورام اوندان کی تا کی آپار بېر سو سنی!
 عندلیب زاردین اولدوم غمینده...
 آتش عشقیم جمینده لال ائدییدیر [سوسنی].
- ۵ بو ظفر بیرینی باغلی قول ..
 تا مورا دین آلمایینجا آختار بر هر سو سنی.^۹

^۹ متن: جواب غزل غفران پناه، شاه اسماعیل - علیه الرحمه - :
 تا کی آخشام واختی گوردوم ای بوت مهرو، سنی،
 گوندوزوم تا سام اولونجا، ایستهرم هر سو سنی!
 - شاه ختایی

۳. ترجیع بند

فاعلاتن، مفاعلن، فعلن.

عشقی اؤدو، جان و دلده چکدی شعاع،
ايلهدير ذره کیمی رقص سماع.
یوخدورور جانندان اوزگه، غیر متاع،
الوداع! الوداع! ای ساقی!
تؤکدؤ قانیم فلک چؤ نار فقاغ.

گلگیل ای ساقی مرصع آیاغ،
عشقی اؤدوندان بلهندی خبط دماغ.
گلدی محنت گونؤ و گئتدی فراغ،
الوداع! الوداع! ای ساقی!
ایچدی قانیم فلک چؤ نار فقاغ.

خار اولوبدور گؤزومه گؤلشن باغ،
مسکنیم، غمدن اولدو دامن راغ.
بۆلبۆلۆن، یئرین آلدی کرکس و زاغ،

الوداع! الوداع! ای ساقی!
تۆكدۆ قانېم فلک چۆ نار ففاع.

بو ظفر خاکسار و یار متاع،
نئجه اولسون ایراده طرح نزاع.
آرتې باشېمدا درد رنج صداع،

الوداع! الوداع! ای ساقی!
ایجدی قانېم فلک چۆ نار ففاع.

۴. ترکیب بند

مفاعِلن، فعلاَتِن، مفاعِلن، فعِلن.

بنم، کی جۆملە ی عشاق آرا بوگوڭ علمم،
مقیم درگه سولطان صفی ی پُر کر مم.
اگرچه مفلسم اما فقیر محترمم،
یولوندا وئرمگه جان، دئمه کیمسه دن کی کمم.
ایمده یوخ ایسه جان نقدی ایله محتشمم،
گۆزۆم یاشی تۆگۆلن یئرده دۆرر و مرجاندپر،
فقیر هدیه سی سولطانا تحفه ی جاندپر.

جفای چرخ فلکدن، همیشه ممنونم،
اگر رعایتیم ائتسه، غمین و محزونم.
شکایت ائیله سم اوندان، اونون کیمی دونم،
خیال لیلی ایله ادې بللی مجنونم.
دئمه کی جؤور و جفادان، دمی دگرگونم،
آپاردې کۆنلۆمۆ الدن او یار پنهنانی،
قپیا- قپیا باخېشی اۆلموش آفت جانی.

بنم، دوا یئرینه درد قېلمېشام حاصل،
 دئمه م کی رنگ رخ زرد قېلمېشام حاصل.
 کۆنۆلدن آه و دم سرد قېلمېشام حاصل،
 رقیب گۆز لرینه، گرد قېلمېشام حاصل.
 کویوندا ایت کیمی شبگرد قېلمېشام حاصل،
 کی گئجه دانا دگین انده ناله و فریاد،
 نه قورتولا او جفادان، نه خود اؤلا دلشاد.

همای طارم قُدم، کۆنۆل هواسیلن،
 علاج درد اندیرم، خوبلر دواسیلن.
 تالاشا دۆشدۆ کۆنۆل عشق ماجراسیلن،
 بلایا دۆشمه میشم، اؤز گه لر رضاسیلن.
 خوشام همیشه، سیه زۆلفلر بلاسیلن،
 شوکۆر کی گردش دؤوران بنیم موراد پمجا،
 حقیقت عملیم، حؤسن اعتقاد پمجا.

دئیین عدویا بنیم حالېما نظر قېلسېن،
 ادب رعایت اندیب، آهدان حذر قېلسېن.
 اولور دمی کی دوعا جانېنا اثر قېلسېن،
 گدا کیمی اونو عالمده دربه در قېلسېن.
 روانی ایت کیمی تن مۆلکدن سفر قېلسېن،
 چکهر یامان کیشی دن چرخ انتقام زمان.
 اؤنۆنه یاخشی گلیر یاخشی نېن یامانا یامان.

حقیقت اهلی اولان یئرده، قېل و قال اولماز،
 ضمیری صاف اولانېن، کۆنلۆده ملال اولماز.
 گۆنش اؤزۆنده شهادتدن اؤزگه خال اولماز،
 جهانا فیض وئیریر، اؤزۆ پایمال اولماز.

پناھمیزدېر او کیم مۆلكۆنه زوال اولماز،
 همیشه اوندان اولور بنده سیننه فتح و ظفر،
 یقین و صدقین ایله باغلا خدمتینه کمر.

اونو کی گۆل یارادېدېر جهاندا ائتمز خار،
 حسود حیله سی اقبالی ائیلهمز ادبار.
 اگرچی آفت و راحتده دیر بو لیل و نهار،
 کۆنلۆنۆ قونچا تک آچار نسیم فصل بهار.
 گتیر پیالهنی، سال گردشه گۆل اۆزلۆ نگار!
 کی هر کیم اولدو ازلدن جهاندا دؤولتمند،
 یتتیره بیلمز اونون دؤولتینه خلق گزند.

دؤششدی گرچی بنیمله بو چرخ بوقلمون،
 ظفر تاپیب ائله دی بخت رایتینی نگون.
 کۆنۆل جفا یا دؤزۆب، وضعین ائندی دیگرگون،
 یئنه وفا یا دؤنۆب ائیلهدی بسی گردون.
 بودور همیشه اونون ایشی، اولماگیل محزون،
 مدام اول گۆل رعنانبن ایچدیگی قاندېر،
 ولی دون ایل دؤنندن بو گۆن پشیماندېر.

ظفر، فضولی دئمیش عهدینه وفا قېلگیل،
 یئتیر شکایت ائدیب شرح ماجرا قېلگیل.
 وجودونو هدف ناوک بلا قېلگیل،
 قامی جفالرینه صبر ائدیب دوعا قېلگیل.
 نیاز و عجز ایله دور، عرض مدعا قېلگیل،
 کی حقدؤرؤر قامبنبن جؤمله ایشینه بانى.
 زمانه مۆلكۆنه آلدانماگیل اولور فانی.

۵. مسدس ترکیب

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

نئچه گۆن چكدين ايسه دهر آرا ياخشې- يامان،
تا ابد، ائتميه جكدير بئله گردش بو جهان.
اۆلمادې چرخ فلک گردشينه كيمسه زامان،
بد گۆمان اۆلما گيلن، صبر قېل اى روح روان!
الينه دۆشدۆ بو دم، دامن بېر راحت جان،
قالمادې تۆند آخان سودا، سلامت بو گۆزه.

اى شها! بېر اۆلوب قالمادې گۆز ائويده نور،
وئردىگين مۆژده بيزه، اۆلدو نيچۆن وعدەسى دور.
اۆزۆنه باخمانام، ار شيمدى گله يانېما حور،
بندەدن نيفرت ائدەر، بزميم آرا، يار غيور.
آياغېم، بېرى بو دۇنيادا، بېرى در لب گور،
وئرگيلن نور يئنى، تۆخمونو سالان اۆ گۆزه.

اى كۆنۆل! يار گليب دردينه غمخوار اولدو،
دئمه گيل غم الين، كۆنلۆمۆز افگار اولدو.
شۆكر كييم غم يۆكۆ، آرخامدا سىكبىار اولدو،
دؤولتين دۆنمۆش ايكن گلدى ظفر يار اولدو.

دۆشمين دهر آراسيندا، قامې خوار اولدو،
خون فشان اولما داخې رحم انله گل ايكي گۆزه.

۶. مخمس ترکیب

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۱ -

بۆلبۆل شئیدا كىمى، اۆلدوم گۆلۆستاندان جدا،
زار و نالان اۆلموشام گۆل برگ خندانان جدا.
نه كۆنۆل، آچىلدى غمدن حور و رضواندان جدا،
نه نوا ساز ائيلهدى بۆلبۆل گۆلۆستاندان جدا،
طوطى ام، كۆنلۆم آچىلماز شكرستاندان جدا.

تا ائىدىر آيرى جام وصلدن جانان بنى،
تلخكام ائىدى بو دۆوران، باده سىندن جان بنى.
هر نفسده اۆلدۆرۆر غم زهردن، هيجران بنى،
مستمند ائىدى بو دۆرلۆ درد ايلن دۆوران بنى،
اۆل زامانندان، تا كى دۆشدۆم وصل جانانندان جدا.

بسدۆرۆر اى خار هيجران، جانىما سانجىلماگىل!
دلبرين جۆورۇنا قاتلان بى وفالىق قىلماگىل.
تا نفس واردېر بدنده، كويودان آيرىلماگىل،
اى كۆنۆل! صبر ائيله سن هم، غيرى يه مئيل ائتمه گىل،

دئمە گیل دؤور فلک، سالدې بنی اوندان جدا.

اؤل قدهر عشق آتشینه، جیسم و جانیم یاندېلار،
گنجهلرده شمعوش، پروانهلر اویاندېلار.
صوبح اولاندا مرده شمعی، جۆمله سی گۆل ساندېلار،
اوندان اۆترو، یاس دوتوبن گۆلۆنه بویاندېلار،
چرخ ائتدی اؤنلاری، شمع و شبستاندان جدا.

هر کۆنۆل، کیم قالدې تنها بیر گۆل رخسارسېز،
بۆلبۆله، بنزهر کی قالمېشدېر گۆل گۆلزارسېز.
قالماسېن هئچ کیم ظفر تک بو جهاندا یارسېز،
بیر اییه سېز کیمسه دؤنمۆش، یارسېز، دلدارسېز،
اؤلماسېن یارب! زامانې بنده سولطانان جدا.

- ۲ -

هر کیشی، دؤنیا ائوینده اولدو عامل، ای کۆنۆل!
یؤخدورور اؤنون باشیندا، اغلی کامیل ای کۆنۆل!
بیر نفس غفلت یؤخوسوندان اویانگیل، ای کۆنۆل!
گنجدی جاهیللیک زامانې، اولگیل عاقیل ای کۆنۆل!
بیر نصیحت دیر سنه بدن، ائشیتگیل ای کۆنۆل!

دؤولت دؤنیایا اویمایگیل، سنه اول آل ائدهر،
صاحب جاه ائیله ینده، فکر مۆلک و مال ائدهر.
سعی لر، کیم ائیله میشدین جۆمله سن پامال ائدهر،
ایکی گۆن راحت وئرهنده، سال و مه بدحال ائدهر،
بولماگیل دیوانه و اولگیلن عاقیل، ای کۆنۆل!

بیر گۆل رعنا یا بنزەر، دؤولت دؤنیا یی دون،
 گه قېزارماق، گه سارالماق، ایشلریدیر واژگون.
 تا کی فؤرست الدهه واردېر، اولماگیل اوندان زبون،
 عاقیبت سالبر باشېنا فکر سئودای جنون.
 اؤزؤنؤ ضایع ائدەر جهلیله جاهیل، ای کؤنؤل!

دامنین قویما الیندن، ساقی بزمین مدام،
 چېخارېر غمدن سنی، مئی صحبتی و رقص جام.
 اؤز الینلن، دوتگیل ایشین، ائتمهگیل فکر خام،
 بو ایکی اؤچ دلبریلن صحبت ائله صؤبح و شام،
 بونلار بن صحبتیدیر انسان کامیل، ای کؤنؤل!

ای ظفر! خیر اکسیک ائتمه مستحقدن بیر زامان،
 یاخشېیا یاخشې گلیر، یامانلارا قالبر یامان.
 کیمسه یه قېلماز وفا بو گردش دؤور زامان،
 هیجر الیندن، شیمدی اولموشدور قدین مثل کمان،
 اولماگیل حق در گهیندن هیچ غافیل، ای کؤنؤل!

- ۳ -

بو جهاندا، شام غم سیز عشرت اولماز، ای کؤنؤل!
 صؤبح عئیشین ایستمه بی شام فرقت، ای کؤنؤل!
 آیرې اولماز بیر - بیریندن نور و ظلمت، ای کؤنؤل!
 عشرت اوتو یانمادی بی درد و محنت، ای کؤنؤل!
 به کی وصلی ایچره یانا شمع اؤلفت، ای کؤنؤل!

بی وفادېر بو قدیمیدیر آرا بو کؤهنه طاق،
 کیم کی ایچدی وصل جامین آرتې اوندان اشتیاق.

وصل چۆن مۆمکۆن ده گیلدیر، چکمه گیل درد فراق،
 ایچمه ینه درد وئردی، ایچنه وئردی فراق،
 زینهار اول جاهه ساری قیلما رغبت، ای کۆنؤل!

گر فلک دۆندۆ ایسه، جۆرۆ سنه اولسا عیان،
 خلق ایلن آمیزش ائتگیل، ائيله کیم آب روان.
 اولفت ائيله تا کی کولفت گۆتورۆلسۆن از میان،
 سۆز دانیشماق بابدا اول طوطی شیرین زبان،
 عقل ایلن پیدا اولور اسباب دؤولت، ای کۆنؤل!

منصب دۆنیا حسدسیز اولماز، ای روشن ضمیر!
 فوشه ائتمک پئشه سیدیر، گۆزله مز برنا و پیر.
 اللی ایل چکدیم جفاسین آخیری قیلدی اسیر،
 بیر اولو سولطان ایکن ائتدی بنی زار و حقیر،
 چهره سیندن بللی دیر ائار نکبت، ای کۆنؤل!

الحذر بو چرخ دونون حيله سیندن الحذر،
 جۆرۆنا صبر ائيله گیل تا اولماسین یوم البتر.
 خوش مثلدیر کیم سفردن منفعتلیدیر حضر،
 شوکر ائدیب اوتور یئرینده، قیل عبادت، ای ظفر!
 قویما الدن بیر نفس دامن اولفت، ای کۆنؤل!

۷. مربع ترجیع

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

اۆچ بلالې كيمسه اولموش همدميم،
گاه هيجران، گاه حيرمان، گاه ملال.
گنجه - گوندؤزدؤر انيس و محرميم،
گاه هيجران، گاه حيرمان، گاه ملال.

دئيه بيلمم كيمسه يه حاليم تمام،
يار بدخو بيردم اولماز بيزه رام.
آغلادېرلار بو فقيرى صؤبح و شام،
گاه هيجران، گاه حيرمان، گاه ملال.

ساقيا! گل دؤوره سالگيل ساغرى،
شايد اولا كؤنلؤمؤن روشنگرى.
قويمادېلار بزميمه سن ديلبرى،
گاه هيجران، گاه حيرمان، گاه ملال.

وصله يئتيرگيل منى اى اوزؤ گؤل!
اسگيك ائتمه بزميمزدن جام مؤل،

اودا یاخدې جیسم زارېم اولدو گۆل،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گاه ملال.

بیر قولوندور بؤینو باغلی بو ظفر،
دؤست کویونا اؤنو یتتیر بی خطر.
ائندی ایشیم گۆن به گۆن یومُ البتر،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گاه ملال.

وئردی دؤوران جام عشقی ساقی تک،
قالدی حسرت اوره گیمده داغی تک.
جوړم ألمبش گاه و بی گاه یاغی تک،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گاه ملال.

اؤلموشام مجنون تکی یاردان ایراق،
جانپما کار ائیلهدی سوز فراق.
منی ایسته ییین ائدهرلر سوزاق،
گاه هیجران، گاه حیرمان، گاه ملال.

۸. مستزاد

دۇولت دئديگين درد و [. . .] قاچگيلن اوندان،
اۈنون ساري باخما.
اۈنون شجری ميوه سیدیر اۈد ایله محنت،
اۈزۈن اۈدا یاخما.
گۈزهللری نین زۈلفۈ ایریر چنبر شئیطان،
سن بۈینونا تاخما.
بو یولدا کی وارسان سنی اول [. . .] باشلار،
بو یولو بوراخما.
ائشیت سۈزۈمۈ ای ظفر! اینجیتمه اۈزۈنۈ،
بیر یارا کۈنۈل وئریگیلن و اۈزگه یه باخما.

۹. قۋعە

مفعول، مفاعيل، مفاعيل، فعولن.

- ۱ -

- ۱ فرهادى گۆرۈن نقش ائلهميش صورت شيرين،
داش اۋستە رقيە قېلب اول ياربني ايظهار.
ديلدار گرەك گيزلى اۋلا ائودە دايمم،
گۆن گۆرسە اگر اۋرۇنۇ عاشيقلارادېر عار.
گويا كى جنون اولموش ايميش هيجر اليندن،
ياخود وار ايميش عشق حقيقتدە گرفتار.
تا كيم ائلهيە خسرو بى دىنى جهاندا،
بدنام و خجيل اۋدا يانا، نئجە كى كۆقار.

مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن، مفاعيلن.

- ۲ -

- ۱ آلبيدېر كۆنلۆمۆ الدن، سالبيدېر ساچېني بئلدن،

دین و دیل آپاربر گۆلدن منیم لن اولفتی یۇخدور.
 عملدن دېشقارې خنجر خیالی همدیم اولموش،
 [...] یاره هم وئرمک کۆنۆل هم فۆرصتی یۇخدور.
 آپاربب عاغلبمې باشدان هوايې گۆز ایلن قاشدان،
 دۆلوبدور گۆز لیریم یاشدان منیم لن گۆل فتی یۇخدور.
 [...] اولماز، ظفر بیر اۆزگه فیکر ائتمه،
 [...] عئشقه دۆشموش سن وفاسې [...] یۇخدور.
 الله کی رام اولدو محبت ضربه سی ...
 سیلیبیدیر کۆنلۆ صاف ایمدی از لکی کلفتی یۇخدور.

۵

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۳ -

یار حۆسنۆ گۆن به گۆن افزون اولوبدور بیلمه نم،
 اؤنو افزون ائیله یین اۆزۆنه گۆز یا قاش ایریر.
 کوهکن عئشق اۆسته گئتدی بینوا مجنون داخی،
 ای ظفر! محشر گۆنۆ اؤنلار سنا یۆلداش ایریر.
 دون گئجه هیجران اؤتوندان تیره اولدو گۆز لیریم،
 بیلمه دیم یارین اۆزۆنده یئنگی آی یا قاش ایریر.

۱

مفعول، فاعلات، مفاعیل، فاعلن.

- ۴ -

وجه معاش اۆچۆن، کۆنۆل آرالی فیکر ائدر،
 بیلمز کی دهر فانیا پئیکانه لیک گره ک.
 کۆنچ قناعت ارجی ایریر پادشاهلبق،

۱

دۇنيادان ال گۆتۆرمه گيه مردانه ليک گره ک.
 ديوانه دير او کيم کي ائدر اونا اعتبار،
 مسکين ظفر کيمي بونا فرزانه ليک گره ک.

فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن.

- ۵ -

۱ یار ایلن خلوت بوگون نرد اوینادېم،
 داوین آپاردېم بنه وئرمز گيرو.
 دئديم: «ای یار دغل! ترلیک نیچون؟»
 سؤیله دی: «جان وئر، عوض آلگیل گيرو!»
 جانېمین نقدینی ساجدېم پایینا،
 دئدی: «اوتان باشینا دۆشمۆش قېرۇ.»
 سؤیله دیم: «هر شامېن آخېر صۆبحۆ وار،»
 دئدی کیم: «معلوم اولور وقت درو.»
 ۵ گۆردۆ کیم دلخسته اولدوم، رحم ائدیب،
 بیر کز وئردی دئدی: «بسدير، برو!»
 زارلیق چوخ ائيله دیم، دئدی ظفر:
 «بیر طرف یونما تیشه تک اول گرو.»
 فیکره سالدی اول قاری سۆزۆ بنی:
 «بیر داخی معلوم اولور وقت درو!»

۱۰. مثنوی

۱ یارب! ای کارساز و هادی راه،
توبه چۆخ ائيله ديم و پوزدو گۆناه.
چكديم ال جام باده ايچمكدن،
خاطيريم اولدو خوش بو گنجمكدن.
كئيف ايلن گرم اولدو بازاريم،
ظاهيراً اكسيك اولدو آزاريم.
بنگ، خاطيرده آرتبربر وسواس،
جوز و افیونا راغيب اولسا حواس.
بيريسي گرم و بييري يابسدېر،
گرم اولان طبعی خشك ائدهر بس دیر.
۵ اعتداليه اولسا گر هر ايش،
يامان اولماز، صفا وئريير كم و بيش.
ای كۆنۆل! گل فلونيا يئيه ليم،
اينه پاكيزه شال و صف گئيه ليم.
بزميميز گۆل تك اولسون آرايش،
گلدی يئنی بهار و گئتدی قيش.

- گلیب اولموش گۆلۆن خریداری،
 گرم ائدییدیر گۆل ایله بازارې.
 ساقیا! سنده ائيله عئیش مۆدام،
 منه وحدت مئیی نی وئر بیر جام.
 ۱۰ کیم کۆنۆل گۆزگۆسۆن ائده روشن،
 اۆزۆمۆزه گۆله گۆل و گۆلشن.
 بو جهان مۆلکۆنۆن وفاسې یوخ،
 مئهری آزدېر اونون جفاسې یوخ.
 بار الها! بو توبه م ائيله قبول،
 به حق آبروی آل رسول.
 هم به حق علی (ع) ولی جهان،
 اون بیر اوغلو دورور امام زمان.
 ختم دیر مهدی (عج) اون بیرینه تمام،
 صلوات اونا وئر کۆنۆل، و سلام.
 ۱۵ اول الله آدېنی ای عاقیل!
 اوخویوب، عئشقه اولگیلن کامیل!
 کۆنچ عزلتده پادشاهلیق ائت،
 درگه حقیقه وار، گدالېق ائت.
 ای کۆنۆل! چۆن کی دۆشدۆ باشېنا ایش،
 فیکرینی ائيله گیل، دئمه کم و بیش.
 اول ائدهر جۆمله کایناته نسق،
 اول سالېر جان و باشا نشئهی حق،
 کرمیدیر اونون مفرح جان،
 عزت اوندان بیلیدیر اهل جهان.
 ۲۰ عقل ایلن گرم ائيله بازارې،
 جاهیلین چۆخدورور خریداری.

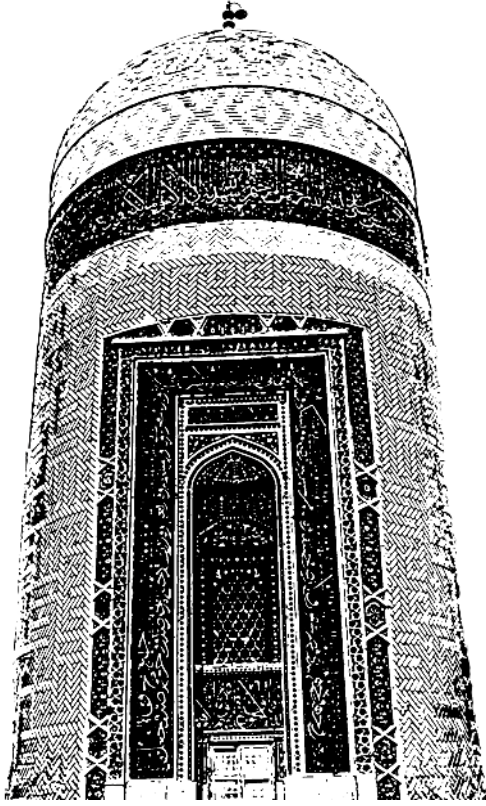
اۆزۈنۈ تاپشېر اونا ليل و نهار،
 واصيل اول درگهينه، اي بى عار!
 گرچى يېخدي ائوينى جام غرور،
 غم ايله عاقبيت ائدر معمور.
 جۆمله ايشلرده اولدورور مُدرک،
 ما عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ.
 ذاتېنېن نشئه سيندن عالم مست،
 صيفتى بزمى ايچره باده پرست.
 هر کيم اتدى غرور جامين نوش، ۲۵
 آخراً امر اويانېر مدهوش.
 ظفر اوندان تاپار ذليل و حقير،
 بنده ليکده گر ائتمه سه تقصير.
 گلدی يئتدى زمان سگيز ياش،
 خار اولدو بنده خواب فراش.
 باش آغاردې و گۆزده قالمادې نور،
 غفلت اويخوسو ائيله ميش سنى کور.
 گۆزۈن آچ باخگيلن کى يئتدى اجل،
 يۇخدورور بنده ليکده جوجه عمل.
 جۆمله طاعتلرين ريبابى ايميش، ۳۰
 بيلمه دين اصلى جان فدایى ايميش.
 ايمدى کيم قۇجاسان وئيررسن جان،
 اولمايا بيري قابيل قوربان.

اۋچۈنچۈ

بۆلۈم:

علاوہلر

۱. تۆرکجه سۆزجوکلر

آياغ ayağ [ا.]: پياله.

ايشگيل işgil [ا.]: قيفيل.

اييه iyə [ا.، ص.]: صاحيب.

بنز bən(i)z [ا.]: اؤز، صورت.

دان dan [ا.]: سحر تئزدن.

دۇققوز سماک doqquz səmak [ا.مر.]: دۇققوز فلک، دۇققوز گۆی.

طوغرا tuğra [ا.]: بیری- بیریئنه گیرمیش بیر شیوه ال یازبسی. فرمان و منشور.

قارداش qardaş [ا.]: آتادان و آنادان بیر اولان.

قارینداش qarındaş [ا.]: آنادان بیر، آتادان ایری اولان.

کۆیمک küymək [مص.]: گۆزله مک، صبر ائتمک.

کرز kəraz [ا.]: دفعه.

گنچی geçi [ا.]: لباس، گنیم.

مؤل mül [ا.]: شراب، ایچگی.

یاخامااق yaxamaq [مص.]: یاخالامااق، یوماق.

۲. عربجه عیبارهلر

53.....	قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.....	120	آخِرُ الْأَمْرِ.....
87, 135.....	لَا بَدْعِيْرَ إِلَّا اللَّهُ.....	119	آلِ رَسُوْلٍ.....
88.....	لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.....	53	اللَّهُ الصَّمَدُ.....
45, 139.....	لَحْمُكَ لَحْمِي.....	79	بِحَمْدِ اللَّهِ.....
120.....	مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ.....	43	بِحَمْدِ اللَّهِ.....
19, 20, 23, 33, 37, 41, 43, 44,	يارب،	45	جِسْمُكَ جِسْمِي.....
66, 109, 118, 134, 136, 139,		51	حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ.....
140		45, 139	دُمُّكَ دَمِّي.....
31, 41.....	يس.....	36, 56, 136	شُكْرُ اللَّهِ.....
56, 111, 113.....	يَوْمَ الْبَيْتَرِ.....	31, 41	طَا وَهَا.....
		30	عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ.....

۳. چتین سۆزجوکلر

احول [ص. عر.]: بیرری ایکی گۆرن، چئری.	شیب [امص. عر.]: آغارمبش ساچ - ساققال، قوجالبق.
ادنی [ص. عر.]: چۆخ آلچاق.	صایم [ص. عر.]: اوروچ توتان، اوروچ اولان.
افگار [ص. فا.]: یارالی و مجروح.	صداع [ا. عر.]: باش آغربسی.
باحث [ص. ا.، عر.]: بحث ائدن.	عرض [ا. عر.]: اصلینده اولمایان، سؤنرا عمله گلن.
بط [ا. عر.]: اوردک.	عقل اول [امر. عر.]: آلاهدان صادر اولان بیرینجی شئی.
بوالهوس [ص. عر.]: ایگنجه ایله واختینې کئچیرن.	عنبر سارا [امر. عر.]: خوش قۇخولو عنبر.
تحيات [ا. عر.]: سلام و خیر دوعالار.	فقاع [ص. عر.]: آرپادان چکيلمیش ایچگی.
تمحيص [امص. عر.]: اولچمک.	قميص [ا. عر.]: کؤینک.
چرخ چنبری [امر. فا.]: دایره‌وی فلک.	قنيص [ا. عر.]: شیکار، آو.
حادث [ص. عر.]: باش وئرن، اؤز وئرن.	کرکس [ا. عر.]: لاشخور.
حلیه [ا.]: بزهک، یاراشبق.	کش و فش [ا. عر.]: ناز، ادا و عیشوه.
خبط دماغ [امص. عر.]: دلی سۇولوق.	لالی [ا. عر.]: اینجیلر، دُرلر.
رخيص [ص. عر.]: اوجوز، ده‌گیرسیز.	لحيص [ا. عر.]: دار.
رسد [ا. عر.]: سههم، پای و حصه.	مباهله [امص. عر.]: بیرری - بیرینی قارقیشلاماق و لعنتله‌مک.
رمد [ا. عر.]: گۆز آغربسی.	مرصع [ص. ا. عر.]: قیمتلی داش قاش ایله بنزه‌دیلیمیش.
سبق [ا. عر.]: درس، درس لوحه‌سی.	مسقوط [امص. عر.]: الغاء اولونموش، ابطال اولونموش.
سقوط [امص. عر.]: دؤشمه، یېخېلما.	مشوش [ا. ص. عر.]: اضطرابلی، هیجانلی و تشویشلی.
سمندر [ا. یو.]: ۱. سو کرتنکله‌سی. ۲. اساطیره گۆره، اوددا یاشایان بیر قانادلی حیوان.	
سها [ا. عر.]: گۆیون شمال طرفینده گۆرونن کیچیک بیر اولدوز.	
شباب [امص. عر.]: گنجلیک، جوانلېق.	
شمیم [ص. عر.]: گۆزل ایگیلی، یاخشې قۇخو وئرن.	

- مصدوقه [ا. عر.] : بیر ایشین اصلی و حقیقتی.
مقارن [ص. عر.] : یاخېنلاشان و عئینی زاماندا اولان.
نحوست [ا. مص. عر.] : اوغوز سوزلوق، نحسلیک.
نسق [ا. عر.] : ترتیب و قایدا.
- نمط [ا. عر.] : یؤل و شیوه.
وئاق [ا. عر.] : اوتاق و خیمه.
یابس [ص. عر.] : قورو.
یاقوت رمانی [امر. عر.] : قېزبل یاقوت.

۴. آدلار

ظفر, 3, 4, 5, 17, 18, 19, 20, 21, 22,	اللہ 58, 70, 87, 119, 130, 137
23, 24, 25, 26, 29, 30, 32, 33,	الیاس 45, 130
34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 43,	امام زمان 119
44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51,	ایاز 66
52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59,	بغداد 86, 130
60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67,	پیرکنعان 61
68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75,	جبرئیل 31
76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,	جمشید 53
84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91,	حیدر صفدر 44, 133
92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100,	ختابی 99, 131
102, 105, 107, 109, 110, 111,	خسرو 115
113, 114, 116, 117, 120, 130,	خضر (= خیضر) 45, 130
131, 132, 133, 134, 135, 136,	رمضان (آی ادی) 86, 135
137, 138, 139, 140	روح قدس 41, 133
عذرا 79, 81, 98, 133, 139	زلیخا 45, 136
علی 42, 119, 139	ساقی کوثر 43, 44, 51, 131, 133, 135
علی ولی اللہ 87	سلیمان 47, 93
علی ابن ابی طالب 44, 130	سولطان صفی 103
فرهاد ... 34, 37, 39, 60, 80, 91, 115,	شیخ صفی 69
130, 134, 137, 138	شیخ صنعان 47
فضولی 105	شیرین ... 34, 37, 60, 115, 130, 137,
قرآن 77, 134	138
قنبر 44	صفی 74
کعبہ 51, 59, 65, 133, 134	
کوثر 48, 132	
کوهکن 82, 116	
کیقباد 53	

44, 45, 130..... مسیح	34 .....
33, 95, 97, 135, 139..... مسیحا	36, 60, 91, 103, 130, 138, 140 لیلی
74, 139..... مصطفی	34, 36, 39, 60, 65, 78, 79, .. مجنون
87, 119, 134..... مهدی	80, 81, 91, 99, 103, 113, 116,
31..... موسا	130, 131, 134, 136, 138, 139,
75, 138..... نوروز	140
79, 81, 98, 133, 139..... وامق	31, 133 .....
41, 140..... یعقوب	30 .....
35, 81, 137..... یمن	66 .....
41, 45, 67..... یوسف	37, 31, 74, 131, 139 .....
	77, 136 .....
	56, 139 .....

۵. آتالار سۆزلىرى

- اۆنۆنه ياخشى گليير ياخشى نېن يامانا يامان. ۱۰۴
- اگىرى اولان بو جهاندا باغلاماز هرگز كمر. ۵۶
- باشېندا يار سئوداسې اولان، كوه و كمر بيلمز. ۶۰
- باغدان دېشرا اولان آغاج باشې وئرمز ثمر. ۵۶
- دوز يئمكده هر كيشى كييم اولدو خاين، گۆز دوتار. ۷۶
- دوغرو اولانېن مۆلكينه يۇخدور زوال. ۵۶
- سفردين منفعتليدير حضر. ۱۱۱
- طالب دۇنيا اولانېن گۆزۆ دويماز دۇنيادان. ۵۶
- مال جمع ائتمكدن اؤتروؤ فرق ائتمز خير و شر. ۵۶
- ياخشىبا گلمز يامان دريايا غرق اولسا. ۴۸

۶. اختصارلار

[ا.]	اسم.
[ج.]	اسم جمع.
[مر.]	اسم مرکب.
[مص.]	اسم مصدر.
ش.	شمسی.
[ص.]	صفت.
ص.	صفحه.
(ص)	صلی الله علیه و آله.
[عر.]	عربی.
[فا.]	فارسی.
[مص.]	مصدر.
هـ.	هجری قمری.
[یو.]	یونانی.

۷. کشف الایات

- آجمادې اوزۇمە، بو دۇور فلک بىر قايو، ۸۶
 آخدې سئىلاب سرشكىم، شط بغداد ساري، ۸۶
 آخرت اتوينده يۇخدور بهرەسى، ۴۰
 آغارتدې باشېنى شئيبىن هواسې، قامت اولموش خم، ۹۰
 آلېدېر بئلىنى محنت دۇشۇبدور آياغا باشېن، ۹۰
 آلېدېر كۇنلۇمۇ الدن، سالبېدېر ساچېنى بئلدن، ۱۱۵
 آه چكسېم، اود سالبېر آھېم جھاندا باغ آرا، ۸۲
 آياغېم پُر مئى ايكن سالدې بنى آياقدان، ۹۴
 آيبرما بندەنى محشر گۇنۇ ساقى كوتردن، ۴۳
 ائتمە ضعيف جانېمې دوزخ شرارەسى، ۳۷
 ائتمەدى دردېمە درمان خيضر و الياس و مسيح، ۴۵
 ائتميشيدى بار كۇنلۇم مستمند، ۵۴
 اوزۇمۇ مشغول ائتميد هر زامان بن بىر ايشە، ۸۱
 اوزۇنۇ تاپشېر اونا ليل و نهار، ۱۲۰
 اوزۇنۇن راييئجه ايشلر ايشلرى، ۷۴
 اجل پئىكى ياووقلاشدي، اويان يوخودان اى غافيل! ۹۰
 اختيارېم آلدې الدن [اؤل] نگار حوروش، ۶۴
 اختيارېم آلدې الدن بىر بوت ترسا بجه، ۴۷
 اختيارېم گئئدى الدن، آياغېنا سۇردۇم اوز، ۹۳
 ازلدن گۇن كيمي مشهور ائتميدن ذرەنى يئردە، ۴۴
 اسم اله ايله سۇزۇ چۆن ائتميدم ابتداء، ۳۱
 اشك چشم خون فشانېم عازېم اۇلدو پايېنا، ۵۲
 اظهار ائتمە حال دليين خلقه، اى ظفر! ۸۰
 اظهار سنە نئجه ائتميدم تا بيلەسن سن؟ ۸۱
 اعتداليه اۇلسا گر هر ايش، ۱۱۸
 اعتقاد ائتمز اونا بيمار عشق، ۴۰
 اگدى قديمى هيلاله دۇندۇم، ۹۲
- اگر فرهاد شيرين عشقىده جانېن فدا قېلدي، ۳۴
 اگر مجنون هواى ليلى دن روسواى خلق اۇلدو، ۶۰
 اگر مجنون ياخب عشق آتشيئنه جيسم عۇريانېن، ۳۴
 اگر يار اۇلسا لۇطفون بو حقيرە، ۳۵
 اگرچى آيرى دۇشمۇشم وطندن، يۇخدور آرامېم، ۵۸
 اليمدن اختيارېم آلدې بىر دلدار بى همتا، ۳۳
 ايندەدير كيشينين ايشگيلى فعالېنا باخ، ۷۰
 امام جۇملە انس و جان، على ابن ابى طالب، ۴۴
 امام و هادى دۇرۇر اۇن بىر اۇغلو اۇل ولى نين، ۸۷
 اميد مزرعەسيئدن گۇتۇرمۇشم حاصيل، ۷۷
 انتقامېن چكدى آخېر بو ظفردن اۇل خسيس، ۶۴
 انعام ائدى بيزه بو دۇنيا گۇزەللرين، ۳۸
 اوراردې تيشەنى فرهاد، مر شيرين هوايسيله، ۶۰
 اول الله ادېنى اى عاقيل! ۱۱۹
 اويدو رقيبين سۇزۇنە روز و شب، ۹۵
 اۇچ بلالې كيمسە اولموش همدېم، ۱۱۲
 اۇزۇ اينسان وليكن صورتى حورى جنتدير، ۳۲
 اۇزۇ گۇل، ساچې سۇنۇل، ديشلرى دۇر، لبلرى... ۳۲
 اۇزۇمە آجدې ظفر باغلي قاپېلار، صۇبحدم، ۹۱
 اۇزۇمۇ سۇرتدۇم آياغېنا تۇكۇلدۇ ياشېم، ۹۲
 اۇزۇمۇ، بىر آياغېله قېزارېتگيل ساقې، ۶۹
 اۇزۇن گۇركچ كۇنۇل قوشونو سالدې بندە، بىر دلبر، ۵۵
 اۇزۇنە پردە چكيب عييبىنى اصلاح ائديين، ۸۶
 اۇزۇنە زۇلفۇن پريشان ائيله ميش، ۷۳
 اۇلفتى كس سن رقيبدن، خستە كۇنلۇم شاد اۇلا، ۶۱
 اى رقيبيم! حالېمې بيل، كۇنلۇم افغانېن گۇرۇب، ۴۵
 اى ستمگر يار! بىر رحم ائيله گيل احوالېما، ۶۱

- ای ظفر! ائشیت سۆزۆمۆ بیر نصیحتدیر سنه، ۹۳
ای ظفر! بو دهر دون کیمسه یه ائتمز اعتبار، ۷۶
ای ظفر! ایستهر ایسن دؤولت باقی تاپماق، ۶۹
ای ظفر! باغلی قاپیلار خوش اچیلدی اؤزونه، ۵۱
ای ظفر! بو گفتگو سولطان ختایی سۆزۆدور، ۹۹
ای ظفر! بو نوع رقصین بیر مبارک حالی وار، ۶۷
ای ظفر! تجربه کار اولمیبان ایشین بیلمز، ۶۸
ای ظفر! جانین فدا قیل بیر وفالی دلبره، ۶۳
ای ظفر! چۆن کیم بقای عؤمره یؤخدور اعتبار، ۸۴
ای ظفر! چۆن منع ائیلهر عشقندن زاهید بنی، ۵۲
ای ظفر! دوتگیل قولاق بیر دم فضولی شعرینه، ۷۰
ای ظفر! دؤنیایا یؤخدور اعتبار، ۷۴
ای ظفر! دؤغرو اولانین مۆلکینه یؤخدور زوال، ۵۶
ای ظفر! ساقی ایله اولفت دوت، ۷۱
ای ظفر! سن اؤزۆنۆ اول یارا قوربان ائیله گیل، ۵۳
ای ظفر! شاد اول کی هر بیر محنتین یۆز اجری وار، ۹۱
ای ظفر! شکرشکن اولدون بو گۆن طوطی صیفت، ۳۴
ای ظفر! شوکر خدا ائیله کی رزاق دؤرور، ۸۲
ای ظفر! صاف ائیله کۆنؤل چشمه سین، ۷۳
ای ظفر! صبر ائله تا کی وصاله یئتسه سن، ۵۵
ای ظفر! صبر ائله گیل بو دهر دونون جؤورونه، ۶۲
ای ظفر! عئیشی اولانین قویماگیل، ۷۸
ای ظفر! فرزانه ایدین، گل بو گۆن دیوانه اول، ۶۴
ای ظفر! کۆنلۆم آرا قالمادی بیر جؤو غم و هم، ۸۸
ای ظفر! گریان گۆزۆن اتندی سنی روسوای خلق، ۶۰
ای ظفر! مجنوندان آرته شهره ی عئشقی سنین، ۹۹
ای ظفر! یار ترکی ائیله مه گل، ۷۱
ای ظفر! یارین هوا سپدیر حیات جاودان، ۷۷
ای فلک! اتدین بنا بو دؤورده آزار بس، ۶۳
ای کۆنؤل! بو دهر دونون ایشگیلی بودور مدام، ۹۳
ای کۆنؤل! بیر بئله رغانین گرفتاری اولان، ۹۷
ای کۆنؤل! چۆن عئشقه دؤشدۆن گنج، بو دهر ... ۸۳
ای کۆنؤل! چۆن کی دؤشدۆ باشینا ایش، ۱۱۹
ای کۆنؤل! چوخ درد چکدین بو فنا مۆلکۆنده سن، ۳۴
- ای کۆنؤل! دؤشمۆش باشینا آرزوی خال و خط، ۶۹
ای کۆنؤل! زهادا اویم، گوشه ی میخانه دوت، ۴۶
ای کۆنؤل! سالدی کمنده بیر خم گیسو سنی، ۱۰۰
ای کۆنؤل! صید ائیلهدی بیر گۆزلی آهوسنی، ۹۹
ای کۆنؤل! گل فلونیا یئیه لیم، ۱۱۸
ای گۆزل! اولماگیل بوالهوسیلین همد، ۸۹
ای گۆزل! بن تک او سرو قامتین، خم اولماسین، ۸۴
ای مرتضی! بو دؤور فنابن وفاسی یوخ، ۳۱
ای نسیم صؤیح! گل بیزدن آپار یارا پیام، ۷۶
ای وصل گۆنۆ بئله اولان فکر و خیالیم! ۸۰
ایستهرم ساقی کوتردن ظفر، ۴۳
ایسته گیل بزمینه بیز عیش و طرب حاصلارین، ۶۶
ایستهم سندن بو دؤنیا مۆلکۆ ایله مالینی، ۶۳
ایکی اؤزلۆلۆگۆنۆ ائیلهدی خلقه ظاهر، ۶۹
ایکی باشدان چۆنکۆ اولدو مطلب خواهش تمام، ۹۳
ایکی گۆرۆ ظفرین انتظاردا اولدو سفید، ۸۷
ایلاهی! باشما سالمبش هوای عئشق بیر سئودا، ۳۳
ایمدی کیم قوجاسان وئیرسن جان، ۱۲۰
اینجه یاغدیردی بنا اطفال الیندن داش فلک، ۵۸
اؤت شراری دؤشۆن جانینا یاندی بئله کیم، ۵۴
اؤخویانلار بنی بیر یاد ائده یاخشیلقب ایله، ۸۶
اؤدا دؤشمۆش ایلان تک گئجه-گۆندۆز بیچ و ... ۵۵
اؤدا یاندی جیگریم دود ایله چبخدی آهیم، ۵۴
اؤدوما یاغمور، یئرینه سیمه دی بیر قطره سو، ۶۴
اؤل ائدره جؤمله کایناته نسق، ۱۱۹
اؤل بیر کریمدیر کی خلیقه جان وئریب، ۳۱
اؤل زماندان مثل اولموش گۆل و بۆلبۆل رمزی، ۵۷
اؤل گئجه وصله ایریشدیم دانادان، ۹۷
اؤلور رنگین قانلی یاشیمدان بنیم رنگ شفق، ۷۳
اؤلما دیم دؤور فلکده بیر نفس آزار سبز، ۶۱
اؤلوب گۆل یۆزونه مایل، بش اون گۆن ... ۳۴
اؤلوبدور باعث کترت، ایچیدیر باده ی وحدت، ۴۴
اؤلور خم قامت سرو سهی [. . .]، ۳۲
اؤنلار ایلن بئله بیر شوخ پری ماهلقا، ۸۲

- ۵۹، اُونون مئھربیندن اۆزگه، زار کۆنلۆم راهبر بیلمز،
 ۶۵، بادهی وحدت ایچن دایم بهشتده سئیر ائده،
 بار الھا! بو تویمه ائیله قبول، ۱۱۹
 بار ایلاھا! ائتمه میشدیم پادیشالغ آرزو، ۸۷
 بار ایلاھا! سندن اۆزگه سۆزۆمه یۆخدور گواه، ۸۵
 باش آغاردې و گۆزده قالمادې نور، ۱۲۰
 باش آغاردې، دیش تۆکۆلدۆ، بئله قوت قالمادې، ۵۶
 باش ایگمهنم بو دهر فنانبین هواسبنا، ۳۸
 باشلارېندا بو جهان سئوداسې وار زاهدلرېن، ۶۲
 باشیما دۆشدۆ یئنه سئودای عئشق، ۷۴
 باطنی یۆخ خلق اۆچۆندۆر طاعتی، ۴۰
 باغ آرا، گر سئیره گنتسه اۆل نگار ماهوش، ۹۶
 باغربمېن قانې سراسر اۆلدو چشمیمن روان، ۹۶
 بخششی بندیه نسبت ده گیل اۆل سولطانېن، ۳۵
 بر ذرهآم کی پرورشیم گۆن شعاعبدر، ۳۸
 بزم آرا بیر مارهو، زۆلفون پریشان ائیلهدی، ۹۴
 بزم آرا ساقی اۆلۆبدور بیر گۆل خودرایه باخ، ۵۱
 بزم آرا گل دۆوره سالگیل ساغری، ۷۸
 بزیمیز گۆل تک اۆلسون آرایش، ۱۱۸
 بزتمه اۆزۆنۆ جاھل کیمی دیبا و اطلسدن، ۸۳
 بس کی صبر ائتدیم، جفادان اۆلدو [بو] ائویم خراب، ۳۶
 بسکی یازیلدې و پۆزولدو، قارا اۆلدو اۆزۆ، ۵۵
 بن اۆلدوم خیل خلقه باعث اما اۆلمادیم وارث، ۴۸
 بن خیالینله بو غمگین کۆنلۆمۆ شاد ائیلهرم، ۸۴
 بندیه حق جانېبېنداندر ظفر، ۴۱
 بنگ، خاطریده آر تهربر وسواس، ۱۱۸
 بنم، کی جۆملهی عشاق آرا بوگۆن علمم، ۱۰۳
 بنی دیندن چپخاردې سحر ایلن بیر کافر هندو، ۵۸
 به تکی پشمینه پوش اۆلماق زامانې وقتیدیر، ۶۴
 بهار عۆمر گئچدی، تیتره شیر جیسیم خزان گۆرکچ، ۴۹
 بهشتدن گلدی عۆریان، آدم و حوا بو دۆنیایا، ۸۳
 بهشتده تکیه گاه ائیلهر، ایچر سو آب کوثردن، ۴۸
 بو جهان خلقی دۆشۆدۆر مئحتنه، ۷۸
 بو جهان خلقیدیر قامی حمّال، ۷۱
- بو جهان فانبیا، چۆخ ائتمک اۆلماز اعتبار، ۷۲
 بو جهان مۆلکۆنۆن وفاسې یۆخ، ۱۱۹
 بو جهاندا گۆرمه دیم بیر عهدی بۆتۆن دلرؤبا، ۶۰
 بو جهاندا، شام غم سیز عشرت اۆلماز، ای کۆنۆل! ۱۱۰
 بو جۆمله کی فانی اۆلدو مطلق، ۸۹
 بو دۆنیا مالېنا وئره ن کۆنۆل عقبادا مرتدیر، ۴۹
 بو سبیدن یار اۆلموشدور بنه فتح و ظفر، ۸۰
 بو ظفر بیر بۆینو باغلی قولدورور، بیگیل سنه، ۸۵
 بو ظفر بیر بۆینو باغلی قولدورور اول دلبرین، ۹۶
 بو ظفر بیرینی باغلی قول .. ۱۰۰
 بو ظفر جانېن فدا قیلدې اُونون گۆل اۆزۆنه، ۴۵
 بو ظفر حالېندان ائتمز بیر حذر جۆور ائیلین، ۷۹
 بو ظفر روز ازلدن مست و مدھوشوندورور، ۶۵
 بو ظفر یالقېز قالدېدېر ایکی دۆشمن الیده، ۶۳
 بو ظفر، بادهی وحدتدن اۆلۆبدور سرمست، ۳۵
 بو ظفر، جانېن فدا قیلدې سنه بو معنیده، ۸۷
 بو عجب بیمار عئشقین دردینی بیلمز طیب، ۶۸
 بو فلک دۆرۆدۆرۆر کیمسیه قالماز جاوید، ۸۶
 بو فنا دۆنیا اۆچۆندۆر ایشگیلی، ۴۰
 بو قارا کۆنۆل کی آدېدېر قلب، ۸۹
 بو گدانېن کۆنلۆن، آلېب تختی اۆسته، وئردی جا، ۹۳
 بو نصیحتدیر کۆنۆل! بندن سنه، ائشیت سۆزۆم: ۷۶
 بو همان دۆور زاماندر کیم اوروبدور بیر یئره، ۵۳
 بو بۆلدا شرط فنادر اگر کۆنۆل وئریسن، ۷۰
 بوالهوس عئشق آتشی یاندر ماغېن اۆد تک بیلیر، ۶۸
 بوالهوس، بۆز جیسیمنه پنهان اولور اۆد گۆرجه گین، ۷۶
 بوالهوسلر نه بیلیر عئشق فنونون ای یار! ۶۷
 بولموشام ذؤوق وصالېن قویمام الدن دامنین، ۷۹
 بۆلۆل اۆخور ایدی بو سبقده، ۹۲
 بۆلۆل زار شۆوقدان باشلادې زیر و بيم نوا، ۷۲
 بۆلۆل شئیدا کیمی چکدیم فغان، ۹۷
 بۆلۆل شئیدا کیمی، اولدوم گۆلۆستاندان جدا، ۱۰۸
 بۆلۆل شئیدا نواى عئشق دوتدو باغ آرا، ۴۵
 بۆلۆل و گۆل چۆ گلدى گۆلزارا، ۷۱

- بۆلبۆلون، کۆنلۆ آچیلېر گۆلدن، ۷۱
 بۆلبۆلون افغانېني ائشيد سحر کی باغ آراء، ۴۶
 بېر آدې حيدر صفر، بېر آدې ساقی کوثر، ۴۴
 بېر اليفدير جۆملەى اشياڻي موجود ائيلهين، ۵۳
 بېر دانه ليمو ايله مزاجېم يئريندهدير، ۳۸
 بېر دواسېز درده دۆشدۆم دهر آراء، ۹۵
 بېر ديل ايله بن سنا راز دليم دئيم نئجه؟ ۵۹
 بېر طرف آزار عالم، بېر طرفدن سگ رقيب. ۶۱
 بېر کۆنۆل کيم سنى سئودى، قېلدي ترک ۳۶...
 بېر کرز بار اولوبان سؤرمادي حالېم نئجهسن؟ ۹۴
 بېر کر شکسته کۆنلۆمۆ أسوده قېلماڻ، ۹۸
 بېر کيمينه چاکريندير بو ظفر، اى گۆلدار! ۶۱
 بېر کن سۆزۆ ايله چۆ ياراتدي بو عالمى، ۳۱
 بېر کيمسەيه ثنا قېليرام کيم زوالي يۆخ، ۳۱
 بېر گنجه دلبر، بنى ائوينده مهمان ائيلهدى، ۹۳
 بېر گنجه يار ايچيب، مست اولوب، گلدى بيزه، ۸۸
 بېر گۆل رعنا تکی، وئردى کۆنۆل هر جائى به، ۹۳
 بېر مجازى عشقه دۆشەن جانېني بسلر عزيز، ۳۴
 بېر نئجه بيت يازبلدي وار ايدى قافيه تنگ، ۶۸
 بېر نئجه نوسخه ايستهدى بدن رموز عشق، ۳۹
 بېر نفس تا کيم گليب بزم ايچره اونون جلوه گر، ۹۵
 بېر نفس دؤور فلکده خاطرېم شاد اولمادي، ۹۱
 بېر نَقْطَلَه مَحْرَمِين مَجْرَم اولور گر باخسا کج، ۸۵
 بېر وفاسېز يارا وئرديم کۆنلۆمۆ، ۷۳
 بېرى کى کعبه سارې ديلده باغلادي اخلاص، ۶۵
 بېرىسى گرم و بېرى يابسدير، ۱۱۸
 بيلدى بۆلبۆل تک اولوبدور مسکنيم کۆنچ قفس، ۵۱
 بيلديلر اهل رياء گنئديکلرى يۆل اگريدير، ۸۷
 بيلدينى کۆنۆل، کى يار گلدى، ۹۲
 بيلگيل کى عشق وامق و عذرا عبث ده گيل، ۹۸
 بيلمزم کيم مئهدير يا قهردير حق سؤيله دن، ۹۱
 بيلمه زم کيم بو فلکندير و يا دؤنمۆش ظفر، ۷۸
 بيلمه زم کيم بو نه طالعدير بنيم، ۹۵
 بى وفا يارا کۆنۆل وئردين غمبندن زار اولوب، ۶۹
- پاسانم گنجه - گۆندۆز کويوندا اول دلبرين، ۶۲
 پايينا دۆشدۆم اونون مهتاب تک، ۹۶
 پخته دوتگيل ايشينى دؤوران گنچه، ۷۸
 پرده قالخدي آرادان، مست گۆزۆنۆ سۆزۆبن، ۸۸
 پردهده چۆخ قالدې روشن آفتاب، ۴۲
 پس وحوش و طير و جن ايلن پرى، ۷۵
 تۆک گۆزۆن ياشين ندامتدن گنچه رلر تا سحر، ۴۷
 تۆکهردين گۆز ياشين هيجران اليندن، ۷۵
 تا آجا باغلي قايي اوزۇنا، فتح ايلن ظفر، ۴۷
 تا امر قېلدي عالمه شرع محمدى، ۳۱
 تا جهاندا دؤولتين وار، بنده فرماندېر سنا، ۵۷
 تا دۆشدۆ باشا نشتهى جام شراب عشق، ۸۰
 تا ظفر يار ايکن ائيله فيكرينى، اى ماهرو! ۷۳
 تا ظفر يار اولماينجا بېر داخې مۆمكۆن ده گيل، ۵۳
 تا نفس واردېر تنيمده ترک ائتمم عشقيني، ۷۹
 تا وار بو ايکى جهان يئرينده، ۸۹
 تا يۆزۆن گۆردۆم رفيقيمدير ظفر شام و سحر، ۴۶
 تاپدي حيات، آدم خاکی ز روح قدس، ۴۱
 تاپدي رسول مرحمتينله مقام قرب، ۴۱
 تاپدي لذت نعمت ايچره ياردان کان نمک، ۷۶
 تاپماز ظفر بو يۇلدا او کيم واصبل اولمادي، ۴۰
 تازا دلبر شؤوقۆ دۆشدۆ باشيما پيرانه سر، ۵۶
 تازه گۆلدۆر، کيم نظر باغېندا بولموش پرورش، ۹۱
 ترک ائتمه اى کۆنۆل! يارېن هواسين بېر نفس، ۶۲
 تلخ ايميش هيجران اؤدو کؤيمۆش سنى، ۵۴
 التماسېم بودور اى ايکى گۆزۆمۆن مردۆمۆ! ۸۴
 تن زارېمني اگر ياخدي ايسه هيجر اؤدونا، ۵۹
 توتوشدو هيجر اؤدونا جيسم زارېم وصل مۆمكۆندۆر، ۵۸
 توتوشموش شمعە دؤندۆ جيسم زارېم عشق ... ۵۵
 تۆگنדי بادهى عشرت، ديزيمده قالمادي قوت، ۴۹
 جؤوهر پاک اولاني بسلر عزيز، ۷۳
 جان نقدينى فدا ره جانانا قېلمېشام، ۸۰
 جان وئريب، تا هم نشين وصل جانان اولموشام، ۷۹
 جاني جانان ديله ميش لا دئمه ديم جان گنئدى، ۹۴

- جانہما دوشموش ایدی عشق آتشی بۆلبۆل کیمی، ۵۶
- جنت باغی دندیکلری یاربَن وفاقدیر، ۴۰
- جنتہ قابیل ایمیش کۆندہی دوزخ ای دل! ۵۷
- جنون عشق چبخاردیپدیر عاغلبمی باشدان، ۷۷
- جهان اهلینده بیر عهدی بۆتۆن یار موافق یۆخ، ۵۲
- جهان خلقی اویوبدور غئیته جهل ایله غافلدير، ۴۸
- جهان مۆلكۆنه حقدن غیری یۆخدور هیچ کیم وارث، ۴۷
- جهاندا چۆخ حکومت ائيلهديم گۆردۆم وفاسی یۆخ، ۴۳
- جهاندا سندن اۆزگه دادرس یۆخ، ۳۵
- جهاندا گۆرمهديم بیر کیمسه کیم قۆولو اولادى صادق، ۴۸
- جهاندا یار اۆچۆن چۆخ سئیر ائديب آخبر ظفر تاپدیم، ۵۵
- جهد ائيله، گل کی اۆزۆنۆ قورتار بو ورطه دن، ۳۱
- جوش سیلاب سرشکیم، سنه یتیردی بنی، ۸۹
- جۆمله ایشلرده اۆلدۆرۆر مدرک، ۱۲۰
- جۆمله طاعتلرین ریایی ایمیش، ۱۲۰
- جیسیم زاریمنی یاخب آتش هیجره دانادان، ۹۴
- جینسی [...] اولانین اصلی ازل گۆنددیر، ۵۷
- چاتلاسیپ اول گۆز سنین سارییا ایستهر کج باخا، ۳۶
- چک باشبن بو دهر فانیدن قناعت کۆنجۆنه، ۶۲
- چکدیم ال جام باده ایچمکدن، ۱۱۸
- چکدیم ایسه بو فنا دۆنیادا بئش گۆن دردسر، ۵۵
- چکمه جان قئیدین جهاندا پادشاه فقر اولان! ۸۳
- چکلمیش قاشلاری یایی حذر قبل ای کۆنۆل!... ۳۲
- چکلمیش قاشلاری یایی، نهان یگردن بنی اؤخلار، ۵۲
- چمنده زار اولوب بۆلبۆل، گۆل اۆچۆن گر چکهر... ۶۰
- چۆن آیاغ چکدین بو دۆنیانین ائویندن ای ظفر! ۴۷
- چۆن صبا گۆل اۆزۆنه دۆشدۆ گۆزۆم نظاره سی، ۹۸
- چۆنکی گنتدین، ظلمت اولدو گۆزۆمه اول بزم خاص، ۹۵
- چۆخ بها خلق وئریر نازک اولان گفتارا، ۶۷
- چۆخ درد چکدی بنده لیگین ائيله سن قبول، ۶۶
- چۆخ سنی یاندیردق هیجران اودونا، ۹۷
- چۆخلار بنیمله قېلدي مياھيله دهرده، ۳۸
- چپخار غمدن بنی یا کردگار! ۳۵
- حاجلار هر ایلهه بیر قوربان ائدهرلر کعبه ده، ۵۱
- حال دلیمی یازدی ظفر، وئردی صبا، ۸۱
- خالپمی زار ائيله دی بیر دلبر گۆل پیرهن، ۸۱
- حدیث و آیهی قرآن کیمی رفیقیم وار، ۷۷
- حکومت ائيله دیم چۆخ بو جهان مۆلكۆندن اؤساندیم، ۴۴
- خواس چۆن متفرق دورۆر، ریادبر ایشین، ۶۶
- حیران بونا اولموشام کی غیره، ۸۹
- حیف کیم اگدی شجاعت غیرتی اندامیمی، ۵۶
- حیف کیم گنجدی شباب عۆمر و گلدی وقت شیب، ۵۳
- خاطریمدیر جمع کیم غیر ایله یۆخدور اؤلفتین، ۶۱
- خال هندوسو، بنی آتش پرست ائندی بو گۆن، ۹۶
- خال هندوسون گۆرۆب اولدو کۆنۆل آتش پرست، ۹۴
- خال هندوسون گۆرۆب، اولدو کۆنۆل آتش پرست، ۹۰
- خانقاه خلقی نین اول ارادا یئری یۆخدورور، ۶۷
- خانقاه شیخی اولاردی، گۆرۆب اولدو ذلیل، ۸۷
- ختم دیر مهدی (عج) اؤن بیرینه تمام، ۱۱۹
- خلق آرا فرهاد ایلن مجنوندان آرته شهرتیم، ۳۹
- خم اولدو قامتیم حمال تک اسباب عصیانان، ۴۴
- خم اولدو قامتیم هیجران الیندن وئر شفا یارب! ۴۳
- خنجر خونریزینی آلمیش اله، ۴۲
- خنجرین آجسی ای سرو روان! جانہما خاص، ۶۶
- خوار و ذلیل ائتمه دی بو خلق آرا بنی، ۳۸
- خوم داشلادی شۆوقۆندان اونون کریچی باشدان، ۵۰
- خیالیندیر بنا مهمان، کۆنۆل تختینده دیر سولطان، ۴۹
- دۆرد عنصر بیر - بیر ایلن یار اولوب، ۷۵
- دئمه داخی ظفر! بو غم عشقه چاره یۆخ، ۹۸
- دۆوران بیزه ائندی یارلیق بس، ۹۲
- دۆوره سالدی ساقی سیمین بدن گۆز ساغرین، ۴۵
- دۆولت دندیگین درد و [...] قاچگیلن اؤندان، ۱۱۴
- درد عشقه دۆشدۆ کۆنلۆم، ساقییا! گل دۆوره سال، ۹۹
- دردیم علاجینا داخی فکر ائتمه ای طیب! ۹۸
- درگاهبنا بو بنده ده شایسته یۆخ عمل، ۳۷
- دریادبر عشق، متصل اولموش حباب اونا، ۳۹
- دریای عشقه دۆشدۆ ایسه زورق بدن، ۹۸
- دشت آرا مجنون کیمی دوتموشدوم اؤلفت . . . ۷۸

ریایی عشقه دۆشدۆ بوالهوس روسوای خلق اولدو، ۶۰
 زاهید همیشه سرزنش ائیلهردی عاشیقه، ۳۹
 زاهیدین ایشی ریادپر خلق آرا، ۴۰
 زاهیدین ایشی ریایی دیر مدام، ۷۴
 زاهیدین خلوتده داییم خلق اوچوندور طاعتی، ۵۶
 زعفرانه دۆندۆ بنزیم لاله سی، هیجران ییتیر، ۶۳
 زهر قاتدی آشینا، هئج بیلیمز فکری نه دیر، ۶۴
 زولفؤ، گۆزلی قارا قېلماقدا شام غم کیمی، ۹۷
 سؤیله دی: بندن ایراق اولموش ایدین ای مسکین! ۸۸
 سؤیله دی: «ای عاشیق زاریم ظفر! ۵۴
 سؤیله دیم کیم بو گئجه وصلینده بيم، ۵۴
 سؤیله دیم کیم عشق دریا سېندا غواص اولموسان، ۱۰۰
 سؤیله دیگی بودور اول کافر دلین: ۷۴
 سؤیله شیر بېر- بېریله ناز و نیاز، ۷۱
 ساربلدی بونوما زولفون کمندی افعی ایلان تک، ۴۹
 ساغر آلمېش اینه دۆلدوربان ایچیر مدام، ۶۴
 ساقی اله مئی آلدی و دۆلدوردو بیاله، ۵۰
 ساقی بزم گۆرؤب حالېمی، دوتدو ساغر، ۸۶
 ساقی بزم، مئی چکېب سوندو بنه بیاله نی، ۷۲
 ساقی کوثر الیندن جام وحدت ایچمیشم، ۵۱
 ساقی و باده و مطرب، اوچۆ هم راز اولوبان، ۸۲
 ساقیا! دۆشدۆن خمارا، وئر بیزه آلتېن آیاغ، ۷۲
 ساقیا! سنده ائيله عئیش مۆدام، ۱۱۹
 ساقیا! گل دؤوره سالگیل ساغری، مست اولالېم، ۶۴
 ساقیا! رحم ائت ظفر بابیندا کیم ائدیر وداع، ۹۸
 سالدی اودلار زؤهد و تقوی جانېنا، لوظفون سنین، ۸۷
 سالدی بېر کافرین عشقینه چبخاردی دیندن، ۸۴
 سانما کی یار عاشیقدان ایری سایلا، ۹۸
 سانماگیل هر تۆز بیئهن کیشی سنا یۆلداش اولور، ۵۷
 سایمادېم هرگز یامان بن، یار ایلن یۆلداشېما، ۳۶
 سحر خندان گۆلؤن دردین باغېندان، ۷۵
 سرنوشتیم بئله اولموشمیدی از روز ازل، ۸۱
 سرو تک گر جلوه قېلسان باغ آرا ای سرو ناز! ۵۹
 سرو رعنا تک خرامان بېر گئجه، ۵۴

دلبرین شؤوقوندان ائیلهر باده ایلن جام رقص، ۶۷
 دلبرین شمع جمالی جلوه گردیر بزمده، ۴۶
 دلبرین فکری ایلن اولدو کۆنؤل عشقه حریم، ۶۷
 دلبرین محراب ابرو سینه ائیلردین نماز، ۴۷
 دوتموشام اوز درگهینه اول شفاعت کانې بن، ۷۴
 دود آهېم قورخوسوندان، باش چکهر گردون ساری، ۸۵
 دوز یئمکده هر کیشی کیم اولدو خاین، گۆز دوتار، ۷۶
 دوزخ قاپیسی باغلابان جنت اولور دهر، ۵۰
 دون بنفشه ایچینده گۆردۆم نهانې سئیر ائدیر، ۹۹
 دون بنفشه گشتی ده گۆردۆم نهال قدینى، ۱۰۰
 دون گئجه دۆشدۆ گۆزۆم، بېر دلبر مه پاره یه، ۹۰
 دۆشموشم عشق اودونا، بنا ساری بېر باخماز، ۶۹
 دۆشه لی یاربمدان ایری، یوخو گلزم گۆزۆمه، ۹۹
 دۆشؤدور باشېما سؤداى عشقى اولموشام گریان، ۳۳
 دؤنیا و عوقبادا سندن غیر یۆخدېر دادرس، ۳۹
 دؤنیادا یاندېردېن ایسه، دوزخه سالما بنی، ۶۳
 دیزینی قوجاقلا بېب، یاتېر اگر یار اولماسا، ۶۰
 دیل وئردی شوکر نعمتینی ائده لیم مدام، ۳۸
 دیلیم ایمس کی دئیم: لا یغیر إلا الله، ۸۷
 دؤغورولوقدان یۆخدور ای دل بېن مقام! ۷۸
 ذاتېنېن نشئە سیندن عالم مست، ۱۲۰
 رازلار باشې آچیلدی، ایکی اوزدن دانادان، ۸۸
 رام ائتمیش اؤزۆنه سنین کیمی صیادی اول، ۹۹
 رحم ائده مر من تقصیر چکن آهلا، ۳۵
 رشتە کۆنلۆمدە، یۆز بېن عقده لر اولدو پدید، ۹۵
 رمضان آیدیه بو نسخه سرانجام اولدو، ۸۶
 رمضان آیې گلیب دۆشدۆ آرایا نچه گۆن، ۸۶
 ره مئىخانه دوت دایم، ریادان اولگیلن صایم، ۸۳
 روادېر حؤکمؤ جان ایچره چۆ جان روح روان ایچره، ۴۴
 روادېر یاش تۆکمکن کسلیدی گۆزۆمۆن نورو، ۴۹
 روح پروردیر مسیحا تک دانېشماق بایدیه، ۹۷
 روز اولدن اونون عشقى بنا اولموش نصیب، ۹۶
 ریادېر زاهیدین فعلی، عیاندېر مکرى حالېندان، ۸۲
 ریایی خلق کیمی ائتمه اؤزۆنۆ ظاهر، ۶۵

- سعی بودور گنجہ-گوندوز عاشیقین، ۴۰
- سفرہ سالگیل اؤنونه هر کیم سنه اولدو قوناق، ۷۶
- سگ رقیبیدن یئندی بیزه چوخ سیتیم، ۷۸
- سماع و وجد ایله خلقی یولدان آزدپرما، ۶۶
- سمندر تک یانار عشق آتشیینه بو تن زاریم، ۳۳
- سمندر تک بنی عشق اودونا سالدی اوز اودومدان، ۳۳
- سن ظفر وئر، قالمیشام بالقیز، پناهیم کیمسه یوخ، ۳۹
- سنسن گوزومون نورو، و سنسن بنه همدم، ۸۱
- سنسن وئرهن بشارت امید و بیم بیزه، ۴۱
- سن سیز ای دلبر! بو گنجہ خاطریم بی تاب ایدی، ۹۵
- سنی ظاهرده تاپماق بندهیه مشکلدورور یارب! ۳۳
- سهایا گر نظر قبلسان ایلاه! ۳۵
- سینه می مجروح ائندی اگری - اگری باخماغی، ۶۳
- سینه می مجروح ائیدییر تیر موزگانې اونون، ۴۵
- سیه زولفون پریشان ائیله ینده، ۷۵
- شوووقدان اول گنجہ اولدو گوزومه یوخو حرام، ۹۴
- شوووقدن گوزومه یوخو گلمه دی اول گنجہ ده، ۵۱
- شاد اول ظفر! کونولده داخی عقل قالمادی، ۳۸
- شاهد باغ، منی ایچیب پردنی سالدی چهره دن، ۷۲
- شاهد بزمین داخی کونلوزون آلبن منی ایله، ۶۷
- شباب عؤمر گنجدی، ای کونول! گل یاری . . . ۹۰
- شدت غم، بئلیمی اگمیش ایدی چوگان تک، ۸۸
- شعله ی حوسنو چبخارمیش شمع باشبندان توتون، ۵۱
- شکرلله ای گوزهل! دردین نصیب اولموش بنا، ۳۶
- شمع تک سوز نهان یاخدی زلیخا جانینی، ۴۵
- شمع روخسارین بنی پروانه تک کویدو گنجہ، ۵۹
- شمع رویین گورهلی پروانه تک یاندیم اوتا، ۴۶
- شمعدن اوترو، اوزون پروانه یاخمیش اودلارا، ۷۶
- شمعه یانماقدان پر پروانه نین نه باکی وار؟ ۶۰
- شهرت عشقیم بو گون مجنوندان آرتی خلق آرا، ۷۹
- شوکر ائله رم کی یار اولوبدور ظفر بنا، ۳۷
- شوکر کیم آچدی قاپی اوزوموزه فتح و ظفر، ۹۳
- شوکر کیم دوغرو یولا سالدی بنی لوطف خدا، ۵۹
- شوکر کیم گنتمیش ایکن، یانما جانان گلدی، ۹۲
- شوکر کیم گلدی بنیم یانما یاربم بو گنجہ، ۸۸
- شوکر کیم لبرلرین کاممې آلدیم دانادان، ۹۳
- شیب گلدی، باش آغاردی، گنجدی ایام شباب، ۸۳
- صانع اودور عدمه ایکن وئردی جان بنا، ۳۸
- صبر ائدیپ چکدیم آیاغی بیر قناعت کونجونه، ۵۶
- صبریمی آلدی الیمدن، جیگریم ائیله دی خون، ۸۴
- صدق ایلن دوتدو ظفر اول دامنی، ۹۵
- صراط مستقیمین معنی سی نه دیر؟ بیلگیل، ۸۷
- صلح کل ائتدیم جهان خلقی ایلن یوخدر ایشیم، ۵۱
- صوفی صافی طریقین دوت کونول، ۷۴
- صوبح اولجاق اولدو گوزومدن نهان، ۹۷
- صیدق اوزوندن اتمیشم بن جانیمی یارا فدا، ۳۴
- طاقتیم یوخ کی ایکی اوز بنی یاندیرا مدام، ۶۹
- طالب دؤنیا اولانین گوزو دویماز دؤنیادان، ۵۶
- طالعیم اولدو ظفر اولدوزو ایله توأمان، ۵۶
- ظاهر اولدور، باطن اولدور، اول اولدور، آخبر اول، ۵۳
- ظاهر و باطنده بیردیر عاشیقین کونلوز مدام، ۶۰
- ظاهری مؤمن دورور قلبی سیاه، ۴۰
- ظفر ایلن ائله دی دوستلوزونو بیر یانه، ۸۴
- ظفر اوندان تاپار ذلیل و حقیر، ۱۲۰
- ظفر باغلی قاپی آچدی یوزومه، دوست باببندان، ۳۳
- ظفر تاپماز جهاندا هر کیشی بدخواه خلق اولسا، ۴۸
- ظفر ظلمات ایچینده قالدی حیران، ۳۵
- ظفر قولدور اونا، جاندان گنچیدیر خان ایلن ماندان، ۴۵
- ظفر موزگانین پئیکانینا جانین نشان قیلدی، ۳۲
- ظفر وئردین بنا، دوشمنلریمی خوار و زار ائتدین، ۴۳
- ظفر وئردین جهاندا، دوشمنیمی خوار و زار ائتدین، ۴۴
- ظفر! اویمایکی اوزلویه، سوزون بیر سؤلوش داییم، ۴۸
- ظفر! اولارا قاربشما ریادان اول فارغ، ۶۶
- ظفر! جاهیل دهگیلسن عشق سئوداسین . . . ۹۰
- ظفر! یارب اوزون گوردون مبارک، ۷۵
- ظفر، باغلی قاپی آچدی اوزومه دوست باببندان، ۵۸
- ظفر، بیلیمز جهاندا هر کیشی اهل ریا اولدو، ۸۳
- ظفرله یار اولوب مرتضی علی قولوبام، ۷۷

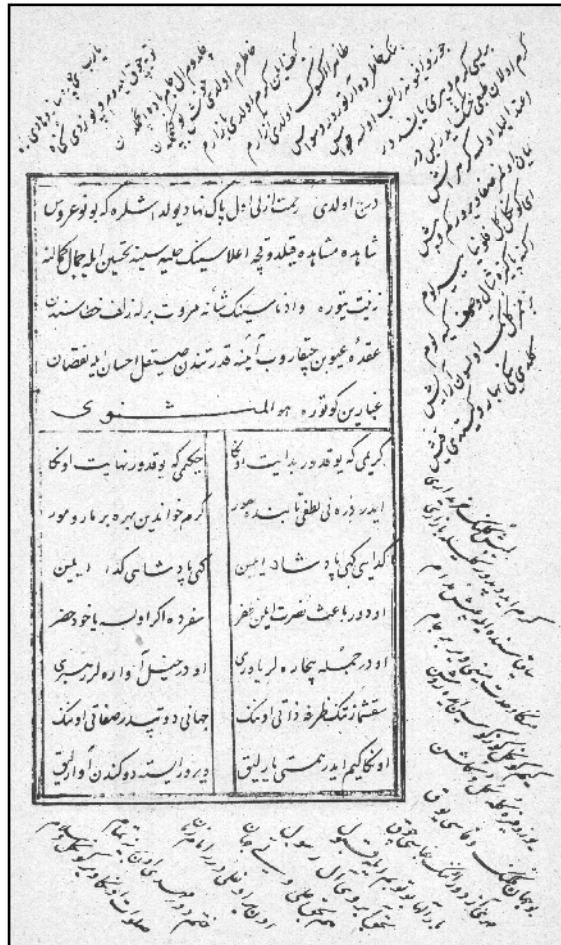
- ظفری خاک ایله یكسان ائله‌دی اول کافر، ۹۴
ظفرین اوخونا بیر خسته جاننې هدف قېلدي، ۵۲
ظلمت اولدو دود آهيمدان، دوتولدو مئهر و مه، ۵۳
ظلمت کفر آلدې بئر اوزون تمام، ۴۳
عئشق اندر بولبول شئيدا کيمي عاشقلىرى زار، ۵۷
عئشق اودو کوبدور بولور بو تن عور يانمې، ۷۷
عئشق اودو دؤشدو باشما بير شمع بزمدن، ۸۰
عئشق اودو دؤشنده جان و تنه، ۷۱
عئشق اودو، جان و دلده چکدى شعاع، ۱۰۱
عئشق ترکين ائيله‌مم تا وار بدنده بير نفس، ۶۲
عئشق چؤهردير، کؤنؤلده گؤزگؤسؤ اولموش عرض، ۶۸
عئشق دئديکلرې نين و صلى شب و روزوندا، ۵۷
عئشق سئوداسېنې قسمت ائيله‌دی گردون بنا، ۳۹
عئشق، دلداردان اولور محظوظ، ۷۰
عئشقندن غافل اولانلار سنگساز ائيله‌ر بنې، ۶۲
عئشقده دؤشدو جيسيم زارېم اولمادې غمدن خلاص، ۷۴
عئشقده دؤشدون اى ظفر! گل راحت جانې اونوت، ۴۷
عارف اولان سیررینى هر کيمسه اظهار ائيله‌مز، ۶۰
عاشبق اولدور جاننې قوربان انده جانانېنا، ۶۰
عاشبقام وصفینى نئجه ائده‌ييم بير ديل ايله، ۶۷
عاشبقېن قانېنا اول فتوى وئير، ۴۰
عاعلېمې تاراج ائتدى تۆرکتاز مردؤمؤن، ۴۶
عاقيل اول، ديوانه‌نېن يۇخدور سؤزؤنه اعتبار، ۴۷
عالمى قېلگيل منور گؤن کيمي، ۴۲
عبث بحث ائيله‌مز هر جاهيل بى عقل ايلن عاقيل، ۴۸
عرصه تنگ اولدو، خزان عؤمره يۇخدور اعتبار، ۴۷
عرض حالېم وار کؤنؤل سولطانېنا، ۴۰
عشرت ائت بير گؤزهل مکان ايچره، ۷۲
عقل اولدن ياراندي روح پاک، ۷۵
عقل ايلن گرم ائيله بازارې، ۱۱۹
عقل، فرزانه‌دن اولور محظوظ، ۷۱
عقيقه دؤندؤ اطراف يمنده، ۳۵
عندليب زاردېن اولدوم غمېنده... ۱۰۰
عهد و پيمانې اولان يارا، نه‌دير جان وئرمک، ۹۴
- غمندن اولدوم کيمسه‌يه عرض ائتمه‌ديم احوالېمې، ۳۹
غمندن بو خسته جانېم اولوبدور بلا ائوى، ۳۷
غمیندن شال پوش اولدوم، تئيمدير بوريا نقشى، ۳۳
غير گر بيلمه‌سه حال دليم، الله بيلير، ۵۸
الف قدين گوروب حرف ايچره دؤشدو باشا بير سئودا، ۳۲
فارغ ايديم عئشق اليندن سئير ائيديريم عالمى، ۴۶
فتح ايله ظفر يار اولور عاشيق زارا، ۵۰
فتح مئخانه اؤچون اؤخودوم آيات قدح، ۸۶
فتح و ظفر اوندان اولماينجا، ۸۹
فرهاد وئردى جان، ره عئشق مجازده، ۸۰
فرهادى گورون نقش ائله‌ميش صورت شيرين، ۱۱۵
فريادا! اولمادېم غم اليندن دمی خلاص، ۶۶
فکر باطن ائيله‌مز زاهيد، گؤزؤ ظاهرده‌دير، ۵۳
فنا رياضتنيده قامتین قېلان چؤگان، ۷۰
قاشلارېمېن طاقنې اگميش قورولموش ياي کيمي، ۶۴
قاشلارېن طاقنېا بن سجده اونون چؤن ائيله‌رم، ۵۹
قالماشدي دل زارېمدا زمانى تمکين، ۸۸
قانلي چشميم سويو از بسكى گؤزؤمدن آخدې، ۵۵
قانلي ياش تۆکمکدن اولدو روي زرديم لاله‌زار، ۸۳
قانلي ياش، از بس کى گؤزدن آخدې، نورو قالمادي، ۳۶
قدرتى يۇخدور فقيرين شرح وصفين ائيله، ۷۰
قدى اول سرو رعنانېن کؤنؤل حؤکمؤنه‌دور طوغرا، ۳۲
قصه ائشيتمه‌گيلن بى سر و پا ملأدان، ۶۸
قلم آلدېم کى يازېم از غم هيچران کاغذ، ۵۴
قوشلار تۆله‌گه چکدى الين، ۹۲
قيامت کويينده عفو ائت گؤناھين، ۳۵
قؤيما الدن اى ظفر! اولاد پاکين دامنين، ۷۴
قؤيما الدن يار کويوندا گداليق شيوه‌سين، ۸۳
قؤيمادي شام فراقېن بو کؤنؤلده عقل و هوش، ۶۵
قېلميش ايدي شرحه- شرحه سينه‌مى داغ فراق، ۴۶
کؤنلؤم ائويدير سراى الله، ۸۹
کؤنلؤم ائوينده سندن اگر غير وار ايسه، ۳۷
کؤنلؤم آچيلير سرو خورامانېنې گورکج، ۴۹
کؤنلؤمؤ ائيله‌دى بولبول کيمي شئيدا عارض، ۶۹

- کۆنلۆمۆ ائیلہمەدی جمع چۆ پروین هیجران، ۸۴
 کۆنلۆمۆ، آلدی الیمدن بیر نگار خاوری، ۹۶
 کۆنلۆمۆز مئیلی جیگر یازبیا صید اتمک اۆچۆن، ۶۸
 کۆنلۆمۆن آیینہ سینہ بسکی صیقل وئرمیشم، ۵۲
 کۆنلۆمۆن سییرینی اظهار اتمەدیم هئج کیمسە یە، ۳۶
 کۆنۆل خلاصی دیلرسن عیان قیل اخلاصین، ۶۵
 کۆنۆل سئودای عئشقە دۆشەلی، غمدن ظفر تاپدی، ۴۹
 کۆنۆل صحیفە سیدن محو ائیلہ نقطە ی شک، ۷۰
 کۆنۆل! ائمه طریقینی ائیلەگیل مضبوط، ۷۰
 کۆنۆل! دۆنیا یا سن اویم، انون تک دینینی ساتما، ۸۲
 کۆنۆلدە ساخالادیم عئشق اؤدونو مجمر کیمی آخبر، ۵۵
 کۆهنە اولدو دۆوردە فرهاد و شیرین قصە سی، ۳۷
 کئیف ایلن گرم اولدو بازاریم، ۱۱۸
 کرمیدیر انون مفرح جان، ۱۱۹
 کفرە سالدی کۆنلۆمۆ، یاربین مشوش زۆلغلری، ۶۳
 کۆلبە ی تاربمی مە اۆرۆ ایلن قیلدی منیر، ۹۳
 کۆنچ عزلتدە پادشاهلیق ائت، ۱۱۹
 کیم کۆنۆل گۆزگۆسۆن ائدە روشن، ۱۱۹
 کیم وصالینا ایریشدیم بو گنجە، ۵۴
 گنتدیم حسرت، یار قدریم بیلەمدی، ۹۵
 گنتمگە دوست کویونا، کۆنلۆم ایلن ائتدیم صلاح، ۵۱
 گنجە بیارم و گۆندۆز اولدو نوروز، ۷۵
 گنجدی عۆمروم، دۆندۆ دۆوران، مونسیم دیر . . . ۷۷
 گندەرسن اۆزگەسی نین یۆکۆنۆ یۆنگۆل ائدە، ۷۰
 گۆردۆ کیم بن اولموشام صەبای چشمیندن خراب، ۵۱
 گۆز چشمەسی دە جلوه ی جانانە ائدەر موج، ۵۰
 گۆز یاشی اوندان بنی روسوا ائدیبدیر عالمە، ۵۷
 گۆزدن آخان یاشیمی، بیلدی کی مردۆم زادە دیر، ۹۱
 گۆز لیریم پایینە تۆکدۆ اشک گۆل گون چشمدن، ۱۰۰
 گۆز لیریمدن قانلی یاش آخماقدان اولدوم بی بصر، ۶۱
 گۆز لیریمدن یاش یئرینە، قانلی سو اولدو روان، ۷۹
 گۆز لیریمین جامبدان مخمور ایدیم، اولدوم خراب، ۹۱
 گۆز لیری نین مردۆمۆ ائتمیش کۆنۆل صیدینە قصد، ۴۵
 گۆز لیرینین نئشەسی ائتدی بنی مست و خراب، ۴۱
 گۆزەلر کۆنلۆنۆ آلدی الیندن نچە گۆن بسدیر، ۸۳
 گۆزەلرە ایچرە میثلی یۆخدور اول محبوب مەرویین، ۳۲
 گۆزۆم مردۆملری خال لبین گۆزدن نهان ائتمیش، ۵۸
 گۆزۆمە گلمز یوخو بو غصەدن، ۴۳
 گۆزۆمۆن قانلی یاشیندان نهالی پرورش تاپدی، ۴۹
 گۆزۆن آج باخگیلن کی یئتدی اجل، ۱۲۰
 گۆن، رشک ائدەر گۆل اۆزۆنۆ گۆرسە سحرده، ۴۹
 گاه عشرت یئرینە یئتیشدی تیر ایلن تفنگ، ۹۱
 گاه یاخدی هیجر اؤدونا، گاه سالدی دربەدر، ۹۱
 گتیردی کتم عدمدن بیزی بو یئر اۆزۆنە، ۸۷
 گر الیندە اولماسا دینار مسکین عاشیقین، ۶۸
 گر ایراق دۆشدۆم، همیشە کۆنلۆمۆن ایچیندە سن، ۸۵
 گر تاب وئره زۆلف پریشانینې اۆزدە، ۵۰
 گر جیگرین وار ایسە، قوی چبخاریم، ۴۲
 گر گداتک دربەدر دۆشدۆم وصالیندان جدا، ۶۱
 گرچی [بن] بیر دل شکستە اولموشام توت الیمی، ۸۵
 گرچی گنتدی الیمیزدن عز و جاه، ۷۸
 گرچی مجنون دۆشدۆ عئشقە، لیلی ایلن اولدو وصل، ۹۱
 گرچی ییخدی ائوینی جام غرور، ۱۲۰
 گل کۆنلۆمۆ غمدن چبخار، ای دلبر غمخوار! ۸۱
 گلدی بزیمم ایچرە غافل گۆلپری، ۹۶
 گلدی بهار دلگشا، گئیدی لیباس خیزر تاغ، ۷۲
 گلدی هوای عئشق باشا گنتدی عقل و هوش، ۶۶
 گلدی یئتدی زمان سگیز یاش، ۱۲۰
 گلیب اولموش گۆلۆن خریداری، ۱۱۹
 گە سارالدی، گە قېزاردې رنگ زردیمدن قویاش، ۶۳
 گە گۆتۆردۆ چرخ اۆزۆنە، گاه سالدی توبراغا، ۶۴
 گۆل رعنا کیمی گە ساری اولوب گاهی سُرخ، ۵۴
 گۆل کیمی چمن آرا گزەردیم، ۹۲
 گۆل لیرین مطلوبو بۆلبۆل، بۆلبۆلۆن مطلوبو گۆل، ۷۶
 گۆن اۆزۆنۆ گر بولوت دوتسا بیل انون وجھینی، ۶۵
 گۆن خجل اولور گنجندە قصر و بامبندان انون، ۶۷
 گۆن کیمی آچدی اۆزۆندن چادۆرۆن، ۹۶
 گۆن گلیبن سندن ائدەر کسب نور، ۴۲

- گۆنه کارم جهان ایچره بنی خوار ائیله مه یارب! ۴۴
 لعل مئیگونون خیالیندان سیه مست اولموشام، ۶۵
 لوظفونه واردېر اومیدی گبر و ترسانین قامی، ۸۵
 مئهری تک مئهری کۆنؤل ائوینی پُر فیض ائتمیش، ۵۸
 مئی کشین ساقی ایله اؤلقتی وار، ۷۱
 ماه اؤزۆن پرده سی اولموش سبحاب، ۴۲
 مثلدیر یاشیبیا گلمز یامان دریایا غرق اولسا، ۴۸
 مجازی عشق ایلن یوخدور ایشیم زاهید کیمی دایم، ۴۳
 مجازی عشقه دۆشدۆ بو تن زارېم، علاجیم یوخ، ۳۲
 مجنونان آرتې، شهرت عشقیم بو خلق آرا، ۸۰
 محو اولدو ظفر، قالدې اؤنون اؤزۆنه حیران، ۵۰
 مدعی رغمی ایله تاپدې ظفر راه نجات، ۵۹
 مرتضی قولو اولانین کینی اولماز کۆنلۆنده، ۵۶
 مردۆم چشمیم اؤنو گۆرکچ گۆزۆندن تۆکدۆ باش، ۹۴
 مردۆم چشمیم گۆزۆم یاشېنې محرم ائیلهمز، ۵۷
 مردۆم چشمین اؤزه اول نهر آرا بالېق گیبی. ۶۹
 مست گۆزۆن مردۆمدۆر راهزن، ۴۲
 مستم مدام ساقی کوثر آياغېدان، ۳۸
 مسکین ظفر بلایا دۆشۆدۆر بو دهرده، ۶۶
 مسیحا! وار علاجېن بېر مریض عشق اؤچۆن ساخلا، ۳۳
 مصطفی و مرتضی پشت و پناهېمدېر بنېم، ۷۴
 مطرب و مئی خوش بیلیر بېر دلبر مهر و ایلن، ۷۲
 مطربین نغمه ایله دیر هوسی، ۷۱
 معصیت دیر اولدو سندن دفتر و دیوان سیاه، ۸۳
 معنیده بوت پرست اولور صورت ایسته یین، ۸۰
 مگر اؤزۆ ساخالایا ائوینی، ۸۹
 مه اؤزه دۆشدۆ دون گئجه گۆزۆم نظاره سی، ۹۸
 مه اؤزۆندن آچدې مئی بزمی نقاب، ۹۷
 مه اؤزۆنه، زؤلف مشکینین پریشان ائیلهدی، ۹۱
 مونجا دردلر سندن اؤترۆ چکمیشم ای گۆلعدار! ۶۲
 نئچه کیم بېر عورت ایکی کیشیدن دؤغدو اؤغول، ۵۷
 نئچه گون چکدین ایسه دهر آرا یاخشې- یامان، ۱۰۶
 ناگهان بېر یئل اسهر عالمی دیگرگون ائدهر، ۷۳
 نبیله لَحْمْکَ لَحْمی سؤلشدی دَمْکَ دَمی، ۴۵
 نرگس، گۆله مۆژده وئردی: «- کئی یار! ۹۲
 نقاش اگر چکسه قلم بېر له جمالېن، ۵۰
 نقد عؤمرۆم اولسون اول یارا تلف، ۷۳
 نگار بېمېن رقیبېن سؤزۆنه آلدانما آل ائلهر، ۵۲
 نهان یترده گۆرۆب اول عیشوه سازی، ۷۵
 نوبهار اولدو یئنه غم گۆتۆرۆلدۆ آرادان، ۸۲
 وئردیگینی آلدې الدن بو سپهر نیلگون، ۶۴
 وئرمیش ایدی بنه بېر وعده کی یارېن اولورام، ۸۲
 وئرمیشم جان نقدینی اول ماه بدره رونما، ۷۹
 وار یارا خبر وئر کی بنی غمده بوراخما! ۸۱
 واله اولدوم ای پری! اول چشم فتانېن گۆرۆب، ۴۶
 وامق و عذرا اگر بو دهر آرا اولسا ایدی، ۷۹
 وامق و عذرا کیمی اولدوم وطندن دربه در، ۸۱
 وجه معاش اؤچۆن، کۆنؤل آرالې فیکر ائدهر، ۱۱۶
 ورنه چۆخدور بو جهاندا دل روبا، ۷۳
 وصل ایلن گر هک ایدی کۆنلۆمۆ آلا شب و روز، ۸۴
 وصل زامانېدېر، ظفر! کۆنلۆنؤ! شاد و خرم ائت، ۷۲
 وصل شهیدی یئرینه، سم وئردی بو دؤوران عوض، ۵۳
 وصلده گر خال هندوسون گۆرۆب یانسام اوتا، ۴۵
 وگر پروانه یاخدې شمع اؤدونا پرو بالېن، ۳۴
 وه! کی دینیم آلدې الدن بېر پرېوش کافر، ۹۷
 هر کیشی، دۇنیا ائوینده اولدو عامل، ای کۆنؤل! ۱۰۹
 هر کیم ائندی غرور جامین نوش، ۱۲۰
 هر کیم سنین بؤلوندا فنا گۆرمه دی اؤزۆن، ۴۱
 هر کیم کی بو اعتقاد ایلندیر، ۸۹
 هر کیم نه اکسه تخم، هم اول اگدیگین بیچر، ۳۸
 هر کیمه قسمت ازل گۆندن وئریلدی نیک و بد، ۵۲
 هر کیمین وار باشېندا بېر سئودا، ۷۱
 هر نفس حق درگهینه ائیلهرم دؤرلۆ نیاز، ۸۵
 هزار شۆکر کی دؤغرو بؤل اؤسته دیر سفریم، ۷۷
 هم به حق علی (ع) ولی جهان، ۱۱۹
 هوشومو آلدې الیمدن هم فراقېن، هم خمار، ۶۵
 هوشومو آلدې کۆنۆلدن ناز ایلن، ۹۷
 هیجر الیندن غملی کۆنلۆم اولمادې بېر لحظه شاد، ۵۳

- ھیجر الیندن نئی کیمی هر لحظه نالان اولموشام، ۷۹
 هیجر اودونا یانمایینجا وصل ایمز، ۹۷
 هیجر اودوندان توتوشدو جیسم زاربن نئی گیبی. ۶۹
 هیجر اودوندان جیسم زاربم شمع [تک] . . . ۴۲،
 یئتیبیدیر کیم اجل همسایه سین نوش ائیله یه کامبن، ۹۰
 یئتیریر رزقینی مور ایله ماربن بی سبب بیردن، ۴۸
 یئتیشدی عۆمر یئتمیش دۆرده، گلدی موسم پیری، ۴۳
 یئتیشدی قولغا گۆلبانگ رحلت دهر باغبتدان، ۹۰
 یارب! سنین سۆزونه ظفر دیر امیدوار، ۴۱
 یا ظفرین گۆزۆنۆن مردۆملرین ائیله سیند، ۵۹
 یاخشى ایشدن یاخشى راق یؤخدور جهاندا یادگار، ۹۳
 یاخشیلېق قالېر همین بو دهر آرا، ۹۵
 یاخېش ایدى تنیمی آتش هیجران دانادان، ۸۸
 یاخېدېر جانېمی عشق آتشینه بیر بوت ترسا، ۵۲
 یاربیلن خلوت بوگۆن نرد اؤینادېم، ۱۱۷
 یاربیر، سۆز بیر، اوتورما، دورماگیل اغیار ایلن، ۷۶
 یاربیر، غمخوار بیر، دلدار بیردیر عاشیقه، ۳۴
 یارباهیلبدیر اگر باشیندا واردېر چۆخ غرور، ۶۲
 یارب حۆسنۆ گۆن به گۆن افزون اولوبدور بیلمه نم، ۱۱۶
 یارب گل میش باغ آرا، سرو خرامان تک گزه، ۹۹
 یارب لوظفۆدۆر، ظفر بیمار عشقه جان وئره، ۶۸
- یارب لوظفۆن کسدى بندن بو دۆنن دۆوران کیمی، ۷۷
 یارب وصفینده یازبلدی آلتی بین بیت و غزل، ۴۲
 یارب وصلیندن جدا، پامال دۆورانم هنوز، ۶۱
 یاراتمېش بندهنى کیم امرینه منقاد اولادایم، ۴۸
 یارب! ای کارساز و هادی راه، ۱۱۸
 یارب! سنین بیر آدېنادېر نقد جان بها، ۴۱
 یارب! مدام عنایتین ائت پیشوا بنا، ۳۷
 یاربین اوزۆنۆن عکسینه گۆز آیینه اولدو، ۵۰
 یاسمنلر جۆمله سی باتمېش گۆی ایلن قاریبا، ۹۹
 یاندې هیجران اودونا پروانه تک بال و پریم، ۷۹
 یاندېر هیجران اودونا، بیلمه زم وجهی نه دیر؟ ۳۶
 یاندېر مایینجا عشق اوره گی، ائیله مز کباب، ۳۹
 یاندېم بو گنجه دانا دگین شمع اودونا، ۸۱
 یتیم مالېنی نوش ائیلهر، کی یعنی وجه احسن دیر، ۸۲
 یعقوب، اگرچی چکدی ایسه محنت و الم، ۴۱
 یقینیم حاصل اولدو، اضطرابیم گنتدی کۆنلۆمدن، ۵۸
 یۆز بین ایلدن سؤنرا مجنون ایله لیلی سؤیله نیر، ۳۶
 یۆز درد اگر بو دۆور فنادا چکهر کۆنۆل، ۳۷
 یؤخدور اندیشه م عدودان، گر ظفر یارب ائیله سین، ۸۵
 یؤلوندا ثابت ائیله بنیم اعتقادېمی، ۳۷
 یؤلوندا فدا ائتمگه جاندا هوسیم وار، ۸۱

۸. وثیقه

۱۹۶۵- نجی ایله اسماعیل حکمت ارتیلان ایله تکثیر اولونان ظفر دیوانبندان بیر صحیفه

ÖNSÖZ

İkinci Şah Abbas Səfəvi zamanında yaşayan və Ərdəbildə Şeyx Səfi türbəsi mütəvəllisi olan Mürtəza Qulu Xan Zəfərin itmiş 6000 beytə yaxın Türkçə divanından tapılan bu məcmuəni 1965 ilində İ. H. Ertaylan faksimile olaraq nəşretmişdir. Həmin əlyazmanı düzənə salaraq, 114 gəzəl, 1 tərcibənd, 1 tərkib bənd, 1 müsəddəs tərkib, 3 muxəmməs tərkib, 1 mürəbbə tərci, 1 müstəzad, 5 qət'ə və 1 məsnəvini tərtib ilə bir özsöz və 8 bölümdə artırmalar ilə yayınlıyoruz. Zəfər Ərdəbili Türk Ədəbiyatı tarixində Füzûli məktəbinə daxil olur. O, həm də filosof və mütəfəkkir bir şair kimi zuhûr etmişdir. Onun bütün şe'rlərində Füzüliyə nə fəryadlar vardır. onun nəsrinə də zamanın ən gözəl nəsrindən həqiqi bir örnekdir.

KİTAB BİLGİLƏRİ

- Kitabın adı: **TÜRKCƏ DİVÂNI**
- Yazanı: **MÜRTƏZÂQULU XAN ZƏFƏR**
- Sözbəşi Yazan və Hazırlayan: Prof. Dr. Hüseyin Düzgün
(Hossein Mohammadzade Sadigh)
E-mail: info@duzgun.ir , www.duzgun.ir
- Tayp və Dizayn: Muəssisə Daniş Səhənd və Savalan, Tehran,
Tel: 0098- 21 – 66725559
- Yayınlayan: Şeyx Safi
- Tel:0098-451-2234683 / 0098-9141528231
- Basılış Yeri: Ərdəbil-2009
- Birinci Nəşr
- İSBN: 978-964-6822-60-3

MÜRTƏZÂQULU XAN ZƏFƏR

TÜRKCƏ DİVÂNI

Hazırlayan:
Prof. Dr. Hüseyn Düzgün
(Hossein Mohammadzadeh Sadigh)

Şeyx Səfi Nəşriyyatı
Ərdəbil-2009